

DZIENNIK URZĘDOWY WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

Katowice, dnia 22 listopada 2017 r.

Poz. 6186

UCHWAŁA NR XXI.149.2017 RADY MIASTA JASTRZĘBIE-ZDRÓJ

z dnia 26 października 2017 r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta Jastrzębie-Zdrój na lata 2017-2020”

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9) i art. 18 ust. 2 pkt 15) ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (j.t. Dz. U. z 2017 r. poz. 1875) oraz art. 87 ust. 1, ust. 2, ust. 3 i ust. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 z późn. zm.)

Rada Miasta Jastrzębie-Zdrój u c h w a ł a

- § 1. Przyjąć do realizacji „Gminny program opieki nad zabytkami Miasta Jastrzębie-Zdrój na lata 2017-2020” stanowiący załącznik nr 1 do uchwały.
- § 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Jastrzębie-Zdrój.
- § 3. Uchwała wchodzi w życie 14 dni po publikacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Śląskiego.

Przewodniczący Rady Miasta

mgr Łukasz Kasza

Załącznik Nr 1
do Uchwały Nr nr XXI.149.2017
Rady Miasta Jastrzębie-Zdrój
z dnia 26 października 2017 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
Miasta Jastrzębie-Zdrój
2017 - 2020

Zamawiający:

Miasto Jastrzębie-Zdrój, al. Piłsudskiego 60, 44-335 Jastrzębie-Zdrój

Opracowanie:

Pracownia Projektowa Artop, ul. Traktorzystów 33, 40-695 Katowice

Zespół autorski:
mgr inż. arch. Jolanta SINGER - ZEMŁA
mgr inż. arch. Marek ZEMŁA

maj - listopad 2016, aktualizacja sierpień 2017

Spis treści:

nr	zawartość
1.1	Wstęp
1.2	Podstawa formalna, cel i zakres opracowania
2	Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami
3	Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce
4	Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego
4.1	Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
4.2	Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa śląskiego.
5	Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego
5.1	Analiza relacji gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami programowymi gminy.
5.2	Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy Jastrzębie - Zdrój
5.2.1	Zarys historii obszaru gminy
5.2.2	Krajobraz kulturowy
5.2.3	Zabytki nieruchome
5.2.4	Zabytki ruchome
5.2.5	Zabytki archeologiczne
5.2.6	Zabytki w zbiorach muzealnych i innych
5.2.7	Dziedzictwo niematerialne, miejsca pamięci
5.2.8	Dobra kultury współczesnej
5.3	Zabytki objęte prawnymi formami ochrony
5.3.1	Zabytki objęte ochroną prawną przez wpis do rejestru zabytków
5.3.2	Zabytki chronione ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
5.4	Zabytki ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków miasta Jastrzębie-Zdrój
6	Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy.
7	Założenia Programu Opieki Nad Zabytkami Miasta Jastrzębie-Zdrój
7.1	Cele w latach 2013 - 2016
7.2	Priorytety programu opieki na lata 2017 - 2020
8	Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami
9	Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków w latach 2013-2016
9.1	Projekty które, zostały zrealizowane na terenie i na obiektach położonych w zabytkowym Parku Zdrojowym im. Mikołaja Witczaka w Jastrzębiu-Zdroju
9.2	Realizacja przez miasto pozostałych elementów programu opieki nad zabytkami
10	Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami
11	Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków w latach 2017-2020
11.1	Kontynuacja działań prowadzonych do roku 2016 oraz zadania wynikające z priorytetów programu bieżącego
11.2	Wysokość finansowania planowanych przez miasto zadań dotyczących opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego
11.3	Instytucje oraz jednostki odpowiedzialnych za monitoring działań związanych z realizacją programu
12.1	Wykaz wykorzystanych materiałów i dokumentów źródłowych
12.2	Bibliografia

Załączniki: - Mapa: Proponowane granice Parku Kulturowego

- Zestawienia tabelaryczne obiektów

Tabela 1. Obiekty i tereny wpisane do rejestru zabytków - ujęte w Wojewódzkiej i Gminnej Ewidencji Zabytków

Tabela 2. Zabytki archeologiczne ujęte w Wojewódzkiej i Gminnej Ewidencji Zabytków

Tabela 3. Zabytki ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków, wskazane do ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego

Tabela 4. Budynki dotychczas chronione - brak wskazań do dalszej ochrony

1.1 WSTĘP

Przedmiotem niniejszego opracowania jest dziedzictwo kulturowe gminy Jastrzębie-Zdrój (w granicach obszaru miasta). Składają się na nie wszelkie ruchome oraz nieruchome wytwory działalności człowieka osadzone w mniej lub bardziej przez niego przekształconym krajobrazie naturalnym określane w takim wypadku krajobrazem kulturowym. Wytwory te, mając genezę historyczną oraz posiadając walor artystyczny lub naukowy określamy mianem zabytków. Ich definicje dokładnie określa art. 4 ust 1 *ustawy o ochronie zabytków* (Dz.U. z 2014 r. poz. 1446 z późn. zm.). Jest to w świetle tego zapisu nieruchomości lub rzecz ruchoma, ich część lub zespoły będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zachowanie, ochrona oraz przywrócenie do pierwotnej kondycji tych najistotniejszych składników dziedzictwa kulturowego jest ustawowym obowiązkiem każdej jednostki organizacyjnej, jakim jest gmina. Celem tego programu będzie pełne zaprezentowanie substancji zabytkowej gminy Jastrzębie-Zdrój, nakreślenie kierunków działań, wszelkich instrumentów i zadań na rzecz ochrony nad zabytkami.

Program opieki nad zabytkami powinien przyczynić się do poprawy widocznego stanu zachowania zabytków, ich adaptacji do wykorzystania na cele gospodarcze, społeczne i edukacyjno-turystyczne oraz skutkować zwiększeniem świadomości lokalnej społeczności, co do znaczenia otaczającego je dziedzictwa kulturowego. Zamyśl ten wpisuje się w założenia Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2003-2013 wraz z uzupełnieniem na lata 2004-2020, które to dokumenty nakreślają ogólnie także kształt gminnych programów opieki nad zabytkami.

Niniejszy program jest dokumentem aktualizującym i rozwijającym Program Opieki nad Zabytkami gminy Jastrzębie-Zdrój 2013-2016 na kolejne 4 lata. Jest także aktem uzupełniającym inne dokumenty planistyczne gminy (m. in. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego). Opiera się w swych założeniach i strukturze na wytycznych stworzonych przez Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w roku 2008 (*Poradnik metodyczny*). Podstawą do jego stworzenia jest Gminna Ewidencja Zabytków.

1.2. PODSTAWA FORMALNA, CEL I ZAKRES OPRACOWANIA

Podstawa formalna opracowania - Umowa nr Ar.272.2016/W obejmująca: 1. aktualizację Gminnej Ewidencji Zabytków; 2. aktualizację Gminnego programu opieki nad zabytkami; zawarta w dniu 18 maja 2016r. pomiędzy Miastem Jastrzębie-Zdrój, 44-335 Jastrzębie-Zdrój, Al. Piłsudskiego 60 a Pracownią Projektową

Artop, Jolanta Singer-Zemła, Marek Zemła, 40-695 Katowice, ul. Traktorzystów 33. Niniejsze opracowanie stanowi realizację pkt 2 umowy.

Cel opracowania - wykonanie Gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Jastrzębie - Zdrój na lata 2017 – 2020 zgodnie z art. 21 oraz art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 1446 z późn. zm.).

Zakres opracowania - zgodny z wymaganiami Zamawiającego zawartymi w zapytaniu dotyczącym możliwości i warunków wykonania opracowania: „Aktualizacja gminnej ewidencji zabytków miasta Jastrzębie-Zdrój” i „Programu opieki nad zabytkami miasta Jastrzębie-Zdrój”, złożoną ofertą z dnia 5 lutego 2016 r. oraz wymogami Art. 21 – 22 oraz 87 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (cytowanej powyżej).

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Obowiązek opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami wynika z:

1. Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 446, z późn. zm.) stanowiącej, że jednym z zadań własnych gminy jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty w szczególności w zakresie spraw kultury, w tym ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (art. 7.1.9);
2. Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 1446 z późn. zm.) zwanej dalej ustawą o ochronie zabytków, stanowiącej, że wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami (art. 87.1).

W zakresie gminnego programu opieki nad zabytkami obowiązują zapisy

Art. 21. Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez (...) gminy.

Niniejsze opracowanie zostało sporządzone na podstawie Gminnej Ewidencji Zabytków zaktualizowanej w 2016r. przez PP Artop na zlecenie Miasta Jastrzębie-Zdrój (poprzednie opracowania w roku 2008 i 2012 były wykonywane przez Pracownię „Abakus”).

Procedura sporządzania i kontroli realizacji programu została określona w art. 87 ust.1, 3, 4, 5 ustawy:

Art. 27.

1. (...) wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat (...) gminny program opieki nad zabytkami.
2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:
  - 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
  - 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
  - 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
  - 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
  - 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
  - 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
  - 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. (...) gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje (...) rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.
4. Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.
5. Z realizacji programów (...) wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się (...) radzie gminy.

Miasto Jastrzębie-Zdrój posiada „Program ochrony zabytków na lata 2013- 2016” opracowany przez Pracownię „Abakus” z Chorzowa, przyjęty Uchwałą Nr XII.83.2013 Rady Miasta Jastrzębie-Zdrój z dnia 27 czerwca 2013 r. - niniejszy program jest dokumentem aktualizującym i rozwijającym ten program na kolejne 4 lata. Program obejmuje obszar miasta Jastrzębie-Zdrój w granicach administracyjnych.

3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zasady ochrony zabytków w Polsce regulowane są następującymi aktami prawa

1. **Konstytucja III RP.** Mocą ustawy zasadniczej zabytki z obszaru Rzeczypospolitej Polskiej zostały objęte ochroną zadeklarowaną w art. 5 oraz art. 6 i jest ona obowiązkiem państwa.

2. **Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 1446 z późn. zm.) jej zapisy regulują zasady ochrony zabytków w Polsce

Definiuje ona pojęcia związane z ochroną zabytków (art. 3), którymi operuje t. j. **instytucje kultury** związane z opieką nad zabytkami, (jako *instytucję [...] w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami*), **działania na rzecz ochrony zabytków**:, czyli **prace konserwatorskie** (*działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań*), **prace renowacyjne** (*działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań*) oraz rozgranicza rodzaje prac badawczych służących właściwemu rozpoznaniu substancji zabytkowej w celu właściwej ich ochrony. Ustawa definiuje też pojęcia:- **ochrony zabytków** (art. 4): jako działania podejmowane przez organy administracji publicznej mające na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

- **opieki nad zabytkami** (art. 5): którą sprawuje jego właściciel lub posiadacz poprzez zapewnienie warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

W art. 6 ustawa precyzuje, jakie rodzaje zabytków bez względu na rodzaj zachowania podlegają ochronie. Opiece podlegają, bez względu na stan zachowania (art. 6, ust. 1 i 2)

1. **Zabytki nieruchome**, będące w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- c) dziełami architektury i budownictwa,
- d) dziełami budownictwa obronnego,
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- f) cmentarzami,
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

2. **Zabytki ruchome**, będące w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- b) kolekcjami, stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. 1998 nr 85 poz. 539 z późn. zm.),
- f) instrumentami muzycznymi,
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

3. **Zabytki archeologiczne**, będące w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami,
- d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Ustawa określa w art. 7 formy ochrony zabytków, a mianowicie

„ 1) *wpis do rejestru zabytków;*

1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa; (obowiązuje od 25.11.2016 r.)

2) *uznanie za pomnik historii;*

3) *utworzenie parku kulturowego;*

4) *ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy (...)*”.

- **Rejestr zabytków** dla każdego województwa oddzielnie prowadzi wojewódzki konserwator zabytków (art. 8). Wpisany do rejestru może być zarówno zabytek nieruchomy, ruchomy jak i zabytek archeologiczny, jednakże dla każdego rodzaju zabytku prowadzi się oddzielne księgi rejestrowe. Wpisu dokonuje się zarówno z urzędu jak i na wniosek właściciela lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru nie wpisuje się zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa, wpisanego do inwentarza muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego (art. 11). Wpisanie do rejestru zabytków ujawnia się w księdze wieczystej danej nieruchomości oraz stanowi podstawę do wpisu w katastrze nieruchomości (art. 9 ust. 4 i 5) Z rejestru skreśla się zabytek, który uległ zniszczeniu w stopniu powodującym utratę jego wartości historycznej, artystycznej lub naukowej albo którego wartość będąca podstawą wydania decyzji o wpisie do rejestru nie została potwierdzona w nowych ustaleniach naukowych (art. 13 ust 1). Zarówno wpisanie jak i skreślenia z rejestru zabytków pociąga za sobą obowiązek ogłoszenia w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Użytkowanie oraz wszelka działalność w obrębie zabytku wpisanego do rejestru podlega skodyfikowanym obostrzeniom.

Art. 35 ustawy, w przypadku zagospodarowywania na cele użytkowe zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków wymaga:

- 1) dokumentacji konserwatorskiej określającej stan zachowania zabytku nieruchomego i możliwości jego adaptacji, z uwzględnieniem historycznej funkcji i wartości tego zabytku;
- 2) uzgodnionego z wojewódzkim konserwatorem zabytków programu prac konserwatorskich przy zabytku nieruchomym, określającego zakres i sposób ich prowadzenia oraz wskazującego niezbędne do zastosowania materiały i technologie;
- 3) uzgodnionego z wojewódzkim konserwatorem zabytków programu zagospodarowania zabytku nieruchomego wraz z otoczeniem oraz dalszego korzystania z tego zabytku, z uwzględnieniem wyeksponowania jego wartości.

Niezależnie od obowiązków wynikających z opieki nad zabytkami, określonych w art. 5, zgodnie z art. 28, właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego do rejestru lub zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków zawiadamia wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia;
- 2) zagrożeniu dla zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia;
- 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany;
- 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.

Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna prowadząca roboty budowlane przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru jest zobowiązana pokryć koszty badań archeologicznych oraz ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków (art. 31, ust. 1a), jednak Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego udziela dotacji na przeprowadzenie tych badań

archeologicznych, oraz wykonanie ich dokumentacji, w przypadku gdy koszt będzie wyższy niż 2% kosztów planowanych działań (art. 82a).

W przypadku zabytków wpisanych do rejestru prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych; badań konserwatorskich; badań architektonicznych; przemieszczanie zabytku nieruchomego; trwałe przeniesienie; zmiana przeznaczenia; umieszczanie na zabytku urządzeń technicznych, tablic, reklam oraz napisów; podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wymaga uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 36).

Użytkownicy, posiadacze lub właściciele zabytków wpisanych do rejestru mają możliwość uzyskiwania dotacji ze strony wojewódzkich konserwatorów zabytków, ministra właściwego do spraw ochrony dziedzictwa kulturowego lub organu samorządu terytorialnego na prace konserwatorskie, restauratorskie lub budowlane przy zabytku (art. 76; 81). Zakres prac które mogą być objęte dotacjami precyzuje dokładnie art. 77 ustawy. Skala dotacji waha się od 50 do 100% wartości kosztorysu prowadzonych prac w zależności od wartości historycznej, artystycznej lub naukowej danego zabytku (art. 78; 82). Dotacje udzielane przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa są przyznawane na zasadach określonych w podjętej przez te organy uchwale w trybie określonym odrębnymi przepisami (art. 81 ust. 1).

- **Listy Skarbów Dziedzictwa** – jest najnowszą formą ochrony zabytków, obowiązuje od 25 listopada 2016r. Zasady prowadzenia tej listy określa art. 14a. Listę Skarbów Dziedzictwa prowadzi minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Na Listę Skarbów Dziedzictwa wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego, na podstawie decyzji wydanej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z urzędu albo na wniosek właściciela zabytku ruchomego.

- Za **pomnik historii** może zostać uznany zabytek nieruchomy wpisany do rejestru zabytków lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury. Decyzję taką na mocy rozporządzenia, określając jego granice, podejmuje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa kulturowego (art. 15 ust 1). Cofnięcie uznania zabytku nieruchomego za pomnik historii następuje w trybie przewidzianym dla jego uznania (art. 15 ust 3). Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może przedstawić Komitetowi Dziedzictwa Światowego wniosek o wpis pomnika historii na „Listę dziedzictwa światowego” w celu objęcia tego pomnika ochroną na podstawie Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjętej w Paryżu w dniu 16 listopada 1972 r. (t.j. Dz.U. z 1976 r. Nr 32 poz. 190 i 191).

- **Park kulturowy** tworzy rada gminy na podstawie uchwały po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Celem utworzenia parku kulturowego jest ochrona krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej (art.16 ust.1). Uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia obowiązujące na jego terenie (art. 16 ust. 2). Rada gminy zatwierdza plan ochrony parku kulturowego sporządzony przez wójta (burmistrza, prezydenta) oraz może utworzyć jednostkę organizacyjną do zarządzania parkiem (art. 16 ust. 3 i 4). Dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (art.16 ust. 6).

Zgodnie z art. 17 ust. 1 na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące:

- 1) prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;
- 2) zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych;
- 3) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;
- 4) składowania lub magazynowania odpadów.

W *miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego*, ustala się zapisy o ochronie zabytków w których uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków lub gminny program opieki nad zabytkami, jeśli został przyjęty przez radę gminy; określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu; ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami (art. 18 ust. 2, art. 19 ust. 2). W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się, w zależności od potrzeb strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków (art. 19 ust. 3).

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) parków kulturowych.

W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

Zgodnie z art. 20 ustawy projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu.

W niniejszym omówieniu wzięto pod uwagę zmiany wprowadzone *Ustawą z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu, Art. 8* - zmiany w art.3 pkt 14, art.16, art. 19, art.36 i art.118, dotyczące głównie zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń z uwzględnieniem zasad ochrony zabytków.

3. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 446 z późn. zm.). W art.7 ust. 1 pkt 9 zostały określone zadania własne gminy, w tym ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

4. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 778 z późn. zm.). W myśl tego aktu planowanie i zagospodarowanie przestrzenne uwzględnia m.in.: wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 1. ust. 2 pkt 4). Ustawa ta, dla dokumentu strategicznego określającego politykę przestrzenną gminy jakim jest studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego przewiduje:

- uwzględnianie stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 10 ust. 1 pkt 4)
- określenie obszarów i zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 10 ust. 2 pkt 4)

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego będącym aktem prawa miejscowego ustawa przewiduje:

- obowiązkowe określenie zasad ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (art. 15 ust. 2 pkt 3) - obowiązkowe określenie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 15 ust. 2 pkt 4) - określa się w zależności od potrzeb granice pomników zagłady oraz ich stref ochronnych, a także ograniczenia dotyczące prowadzenia na ich terenie działalności gospodarczej, określone w ustawie z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (art. 15 ust. 3 pkt 6).

Wymagania koncepcji ochrony zabytków uwzględnia się również na szczeblach wojewódzkim i krajowym planowania przestrzennego (art. 39 ust. 3 pkt 2; art. 47 ust. 2 pkt 2).

Projekt planu wymaga uzgodnienia z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków.

5. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (t. j. Dz.U. z 2016 r. poz. 290 z późn. zm.). W myśl tej ustawy jej przepisy nie naruszają przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (art. 2. ust 2 pkt 3).

W art. 5 ust. 1 pkt 7 ustawa nakazuje projektowanie i budowanie obiektów budowlanych i związanych z nim urządzeń zapewniające ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską. W przypadku pozytywnej opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków w odniesieniu do obiektów budowlanych wpisanych do rejestru zabytków oraz innych obiektów budowlanych usytuowanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską możliwe jest złożenie wniosku do właściwego ministra o zgodę na odstąpienie od przepisów techniczno-budowlanych, o których mowa w art. 7 ustawy (art. 9 ust 3 pkt 4).

Pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków (art. 39 ust. 2).

W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów ujętych w gminnej ewidencji zabytków, a nie wpisanych do rejestru zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 39 ust. 3).

6. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 672 z późn. zm.). Zgodnie z zapisami art. 71 ust. 3 tej ustawy przeznaczenie i sposób zagospodarowania terenu powinny w jak największym stopniu zapewniać zachowanie jego walorów krajobrazowych. Dotyczy to także krajobrazu kulturowego.

Art. 101 ust 1 jasno stwierdza, iż ochrona powierzchni ziemi polega m. in., o czym mówi pkt g na zachowaniu wartości kulturowych, z uwzględnieniem zabytków archeologicznych.

7. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 412 z późn. zm.). Jednym z celów ochrony przyrody jest ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień (art. 2 ust. 2 pkt 5). Jako jedną z form ochrony przyrody w tym jej składnika, jakim jest krajobraz ustawa ta przyjmuje w art. 6 ust.1 pkt 3 park krajobrazowy.

Zgodnie z art. 16 ust. 1: *park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.*

Zarówno ustanowienie parku krajobrazowego jak i nadanie mu statutu należą do prerogatyw sejmiku wojewódzkiego (art. 16 ust. 3 ust. 5).

8. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t. j. Dz.U. z 2015 r. poz. 1774 z późn. zm.). W świetle art. 6 pkt 5 jednym z celów publicznych tej ustawy jest opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Art. 13 ust.4 jasno określa, że: *sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości, jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.*

Cenę nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków obniża się o 50 %. Właściwy organ może, za zgodą odpowiednio wojewody albo rady lub sejmiku, podwyższyć lub obniżyć tę bonifikatę (art. 68 ust.3). Identyczny zapis stosuje się w przypadku opłaty z tytułu użytkowania wieczystego jeżeli nieruchomość gruntowa została wpisana do rejestru zabytków (art. 73 ust 4) oraz w przypadku opłaty z tytułu trwałego zarządu (art. 84 ust. 4).

W myśl art. 109 ust. 1 pkt 4 w przypadku sprzedaży nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków lub prawa użytkowania wieczystego takiej nieruchomości gminie przysługuje prawo pierwokupu.

9. Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 716 z późn. zm.). Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 6 ustawa zwalnia od podatku od nieruchomości: *grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej.*

10. Ustawa dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t. j. Dz.U. z 2012 r. poz. 406 z późn. zm.). Według zapisów tej ustawy zarówno państwo (art. 1 ust. 2) jak i organy jednostek samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4) sprawują mecenat nad działalnością kulturalną polegający m.in. na wspieraniu i promocji opieki nad zabytkami.

11. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.). W sferze zadań publicznych znajdują się działania m.in. w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego (art. 4 ust. 1 pkt 16). W zakresie wspomnianej powyżej działalności mieszkańcy jednostki samorządu terytorialnego zgodnie z art. 19b ust. 1 pkt 2 w ramach inicjatywy lokalnej mogą - bezpośrednio bądź za pośrednictwem organizacji pozarządowych lub podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 - złożyć wniosek o realizację zadania publicznego do jednostki samorządu

terytorialnego, na terenie, której mają miejsce zamieszkania lub siedzibę. Po uwzględnieniu wniosku, organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego zawiera na czas określony umowę o wykonanie inicjatywy lokalnej z wnioskodawcą (art. 19d). Zobowiązanie wnioskodawcy może polegać na świadczeniu pracy społecznej, na świadczeniach pieniężnych lub rzeczowych (art. 19e).

12. Oprócz powyższych uregulowań, należy wymienić akty prawne koncentrujące się na wybranych aspektach dziedzictwa kulturowego. W całej swej treści stanowią zbiór zasad z zakresu ochrony zabytków. Są to ustawy

- ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. 1997 Nr 5, poz. 24 z późn. zm.)
- ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. 1997 Nr 85, poz. 539 z późn. zm.)
- ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (t. j. Dz.U. 2006 Nr 97, poz. 673 z późn. zm.)
- ustawa z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz.U.1999 Nr 41 poz. 412 z późn. zm.)

akty wykonawcze do ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. (Dz.U. 2011 Nr 113 poz. 661) w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielenia dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru (Dz. U. 2005 Nr 112 poz. 939 i 940).

4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Jak wynika z przedstawionych uwarunkowań prawnych Rzeczypospolitej Polskiej ochrona dziedzictwa kulturowego jest gwarantowanym konstytucyjnie i uregulowanym szeregiem ustaw obowiązkiem państwa oraz podległych mu jednostek organizacyjnych. W tym celu państwo polskie kreuje ogólnokrajową i wieloletnią strategię, która jest w pewnym stopniu odzwierciedleniem jego międzynarodowej sytuacji geopolitycznej. W drodze jej realizacji na różnych szczeblach organizacji terytorialnej rodzą się programy i strategie wynikające z przyjętego dla ogólnej polityki wspólnego celu. Gminny program opieki nad zabytkami wpisuje się w ten schemat, a jego kształt jest pośrednio wynikiem relacji ze strategiami wyższego szczebla. W nowym systemie zarządzania rozwojem, którego podstawę stanowi ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki (Dz.U.2006 r. Nr 227 poz. 1658 z późn. zm.) ustanowił się nowy porządek strategiczny wypracowany w komplecie dokumentów wyznaczających drogę działań na najbliższe lata. Ramę nowego porządku stanowią: *Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju* (perspektywa 2030 r.) oraz *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju* (zawsze w układzie 20 lat do przodu). W tak zdefiniowanych granicach mieścić się powinna *Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020* (10 letni horyzont czasowy) w korelacji z europ. dokumentem programowym (*Europa 2020*) oraz dziewięcioma zintegrowanymi strategiami z których następujące zawierają odniesienia do opieki nad zabytkami i dziedzictwa kulturowego:

- *Krajowa strategia rozwoju regionalnego,*
- *Strategia rozwoju kapitału społecznego,*
- *Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki,*

- *Strategia rozwoju kapitału ludzkiego,*
- *Bezpieczeństwo energetyczne i środowiskowe,*
- *Strategia zróżnicowanego rozwoju wsi, rolnictwa i rybołówstwa.*

W dokumentach tych zabytki oraz dziedzictwo kulturowe postrzegane jest jako bardzo ważny element rozwoju społeczno gospodarczego kraju. Jest uznawane za jeden z potencjałów rozwojowych sprzyjających osiągnięciu celów: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Zabytkom przypisuje się szczególną rolę w budowie kapitału społecznego, więzi międzyludzkich i tożsamości społeczeństwa. Ważnym dokumentem, z punktu widzenia opieki nad zabytkami jest również **Narodowa strategia kultury oraz Uzupełnienie narodowej strategii kultury na lata 2004-2020.**

Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego jest jednym z wielu zagadnień podejmowanych w tych dokumentach. Ich przyjęcie związane było z wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej i przyjęciem europejskiej polityki programowania działań dla kluczowych sfer życia społecznego i ekonomicznego. Programowanie to zakłada przyjmowanie zróżnicowanych czasowo horyzontów. Cechą charakterystyczną Narodowej Strategii Rozwoju Kultury wraz z Uzupełnieniem jest horyzontalne ujęcie wielu zagadnień, które następnie znalazły swój odpowiednik w Narodowych Programach Kultury, będących podstawowymi dokumentami programowymi realizowania przyjętej strategii. W sferze ochrony zabytków sformułowano dokument wdrożeniowy: **Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego”**. Jedną z głównych przesłanek Narodowej Strategii Rozwoju Kultury wraz z Uzupełnieniem jest zmiana perspektywy widzenia szeroko rozumianej kultury i postulowanie zainicjowania procesu traktowania jej nie tylko, jako odbiorcy efektów wzrostu gospodarczego, ale jako stymulatora rozwoju, w tym rozwoju regionalnego, m.in. poprzez rosnący udział sektora kultury w PKB.

Jednym ze strategicznych obszarów programowania na lata 2004-2020 wg założeń do Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, jest: *ochrona dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie ochrona i rewaloryzacja zabytków*. Natomiast zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków jest jednym z celów częściowych tej Strategii, realizowanym poprzez Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego”.

Gminny program opieki nad zabytkami jest więc zarówno realizacją założeń Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 na jednym ze strategicznych obszarów programowania jak i jednym z mechanizmów w osiągnięciu przyjętych konkretnych celów. Wpisuje się także w główne tezy w zakresie: - formułowania strategii oraz krótko, średnio i długoterminowych planów działania w zakresie rozwoju kultury – zwiększenia poziomu aktywności na szczeblu regionalnym w sferze kultury w szczególności w aspekcie wkomponowania zadań z obszarów kultury w plan rozwojowy gminy.

Poza strategicznymi obszarami programowania gminny program opieki nad zabytkami realizuje założenia Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020:

- zwiększenia motywacji samorządów w kształtowaniu instytucjonalnego zaplecza dla rozwoju kultury, w tym do wypełniania założonych w lokalnych strategiach rozwoju celów w sferze kultury,
- zwiększenia społecznej partycypacji w sferze odpowiedzialności za kulturę, w tym przypadku poprzez wzrost świadomości lokalnej wobec gminnej substancji zabytkowej oraz wiedzy o przeszłości,

- wzrostu powiązania kultury z rozwojem gospodarczym i dochodami regionów przez podjęcie działań w kształtowaniu zintegrowanych produktów turystycznych, wykorzystujących (i działających na ich rzecz) elementy dziedzictwa kulturowego.

W przypadku Narodowego Programu Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego”, występuje zbieżność z celami gminnego programu opieki w przywoływanym (art. 87 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami) to jest poprawa stanu i dostępności zabytków poprzez:

- a) tworzenie warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w sferze dokumentacji i ochrony zabytków,
- b) kompleksową rewaloryzację zabytków i ich adaptację na cele społeczne,
- c) zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości,
- d) tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
- e) promocję polskiego dziedzictwa kulturowego w Polsce i za granicą,
- f) wzmocnienie zasobów ludzkich w sferze ochrony zabytków,
- g) podnoszenie świadomości społecznej dotyczącej dziedzictwa kulturowego,
- h) zabezpieczenie zabytków i archiwaliów przed nielegalnym wywozem za granicę.

Podsumowując należy stwierdzić, iż Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 tworzy wytyczne do tworzenia gminnych programów nad zabytkami.

Elementem strategicznego planowania wynikającym ze zreferowanych powyżej dokumentów w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz ustawowy obowiązek nałożony na Ministra Kultury i Dziedzictwa Kulturowego jest **krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami**. Obowiązek ten nakładają na ministra zapisy artykułów 84-86 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Program określa cele i kierunki działań oraz zadania, które powinny być podjęte w szczególności przez organy i jednostki administracji publicznej w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Do chwili obecnej sformułowano tezy do opracowania krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zatwierdzone przez Ministra Kultury w roku 2004. Wytyczają one cele i kierunki działań we wszystkich sferach działalności na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.

Uwarunkowania ochrony i opieki nad zabytkami

- Pełna ocena stanu krajowego zasobu zabytków nieruchomych oraz ruchomych. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
- Pełna ocena stanu krajowego zasobu dziedzictwa archeologicznego. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń oraz wyznaczenie stref o szczególnym zagrożeniu dla zabytków archeologicznych.
- Objęcie skuteczną i zorganizowaną ochroną przynajmniej najcenniejszych zabytków techniki.
- Ocena stanu i stopnia objęcia opieką zabytków w poszczególnych kategoriach. Doskonalenie i rozwijanie oraz podnoszenie efektywności i skuteczności instytucjonalnej i społecznej ochrony i opieki nad zabytkami.
- Udoskonalenie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych w zakresie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym i zabytkami.

Działania o charakterze systemowym

- Realizacja powszechnych tendencji europejskich i światowych do rozszerzania pola ochrony na całe dziedzictwo kulturowe obejmujące i dobra kultury i natury (World Cultural Heritage).

System finansowania

- Stworzenie stabilnego i przejrzystego systemu finansowania zasilanego środkami pochodzącymi nie tylko z budżetu, lecz także z odpisów podatkowych, podatków płaconych przez użytkowników obiektów zabytkowych, w tym z usług turystycznych, z kar za niszczenie i nieprawidłowe użytkowanie zabytków i z innych źródeł.

Dokumentowanie, monitorowanie i standaryzacja metod działania

- Tworzenie systemu i stale aktualizowanych, elektronicznych baz informacji o zasobach oraz stanie zabytków w Polsce i ich dokumentacji. Stworzenie warunków do realizacji ustawowego obowiązku dokumentowania wszystkich prac, przy wszystkich grupach i typach obiektów zabytkowych.

- Gromadzenie stale aktualizowanej wiedzy o stanie zachowania, postępach i wynikach prac konserwatorskich i restauratorskich, zagrożeniach, prawidłowości zarządzania i bezpieczeństwie użytkowania obiektów zabytkowych oraz o innych formach ochrony dziedzictwa.

- Wytworzenie mechanizmów wiążących naukę z praktyką. Wypracowanie i wprowadzenie szczegółowych zasad ochrony dziedzictwa w planach zagospodarowania przestrzennego. Wypracowanie standardów zagospodarowania i estetyki zabytkowych przestrzeni publicznych.

Kształcenie i edukacja

- Kształcenie społeczeństwa w duchu poszanowania dla autentyzmu oraz wartości materialnych i niematerialnych wspólnego, wielokulturowego dziedzictwa. Budowanie klimatu społecznego zrozumienia i akceptacji dla idei ochrony i dawności zabytków odczytywanych, jako źródło tożsamości, wiedzy i dumy z przeszłości, tradycji, wiedzy o sposobie życia i pracy przodków.

- Upowszechnianie wśród właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych znajomości zasad konserwatorskich, zasad etyki i profilaktyki konserwatorskiej. Tworzenie mechanizmów ekonomicznych sprzyjających prawidłowemu traktowaniu obiektów zabytkowych.

Należy zauważyć, że chociaż bezpośrednie relacje programu krajowego z gminnymi programami opieki manifestują się jedynie w obrębie wybranych aspektów (na poziomie gminy nie ma możliwości wpływania na tworzenie rozwiązań prawnych, działań o charakterze systemowym, czy wypracowania standardów działania) jednak te mechanizmy bardzo silnie wpływają na wdrażanie programów opieki zabytków w praktyce. Podstawowe znaczenie można tu przypisać tworzeniu mechanizmów ekonomicznych sprzyjających prawidłowemu traktowaniu obiektów zabytkowych.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa śląskiego

W systemie strategicznych dokumentów województwa śląskiego powstał nowy dokument dostosowany do zmian wywołanych wprowadzeniem w życie przepisów ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki (Dz.U. 2006 Nr 227 poz. 1658 z późn. zm.) jakim jest *Strategia rozwoju województwa śląskiego ŚLĄSKIE 2020+*. Pozostałe obowiązujące dokumenty strategiczne odnoszące się do opieki nad zabytkami nie zmieniły się i są to:

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa śląskiego,

Strategia rozwoju kultury w województwie śląskim na lata 2006–2020.

Problematyka opieki nad zabytkami jest również ujęta w nowym ponadregionalnym dokumencie jakim jest *Strategia dla rozwoju polski południowej w obszarze województwa małopolskiego i śląskiego do roku 2020*”.

Strategia rozwoju województwa śląskiego „Śląskie 2020+”

Strategia rozwoju województwa śląskiego "Śląskie 2020+" została przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Śląskiego nr IV/38/2/2013 z dnia 1 lipca 2013 r. Dokument jest aktualizacją *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020”* uchwalonej przez Sejmik Województwa 17 lutego 2010 r. spowodowanej zmianami uwarunkowań rozwoju regionalnego zawartymi w dokumentach szczebla krajowego m.in. *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, Strategii Rozwoju Kraju 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju Polska 2030* oraz strategiami branżowymi. Proces aktualizacji uwzględniał dokumenty programowe Unii Europejskiej m.in. dokument „*Europa 2020*” oraz dokumenty wojewódzkie m.in. „*Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014–2020*”. Konstrukcja strategii zachowała podział województwa na cztery obszary polityki rozwoju, tzw. obszary funkcjonalne określone w 2000 r.. Strategia określa wizję rozwoju, cele i główne sposoby ich osiągnięcia w kontekście występujących uwarunkowań w perspektywie do 2020 r.. Cele są odzwierciedlone w zdefiniowanych obszarach priorytetowych polityki rozwoju województwa tj. w obszarze: nowoczesnej gospodarki, szans rozwojowych mieszkańców, kształtowania przestrzeni regionu z otoczeniem i partnerstw wewnątrz regionalnych.

Główne cele strategiczne jakie określono to:

CEL I – Województwo śląskie regionem nowoczesnej gospodarki rozwijającej się w oparciu o innowacyjność i kreatywność.

CEL II – Województwo śląskie regionem o wysokiej jakości życia opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie.

CEL III – Województwo śląskie regionem atrakcyjnym i funkcjonalnej przestrzeni.

CEL IV – Województwo śląskie regionem otwartym będącym istotnym partnerem rozwoju Europy.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa śląskiego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa śląskiego 2020+ został przyjęty przez Sejmik Województwa Śląskiego uchwałą Nr V/26/2/2016 z dnia 29 sierpnia 2016 r. i opublikowany w „Dzienniku Urzędowym Województwa Śląskiego” (Dz.Urz. Woj. Śl. z dnia 13 września 2016 r. poz. 4619).

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+ poprzez jego ścisłe powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” stanowi kluczowy element zintegrowanego planowania strategicznego.

Cele polityki przestrzennej województwa określone w Planie 2020+ dotyczą gospodarczego wzrostu i innowacyjności, metropolizacji, zapewnienia spójności społecznej i ekonomicznej oraz ochrony naturalnych zasobów środowiska i kształtowania krajobrazów kulturowych. Jako dokument regionalny Plan 2020+ określa ramy i warunki merytoryczne dla podejmowania decyzji przestrzennych o charakterze strategicznym i koncentruje się na celach ważnych dla rozwoju województwa. Nie narusza przy tym uprawnień gmin w zakresie planowania miejscowego. Plan 2020+ uwzględnia zapisy dokumentów i programów rządowych oraz wojewódzkich, a także pozostaje w zgodności z dokumentami programowymi Unii Europejskiej.

Program opieki nad zabytkami współdziała z planem przy realizacji celów polityki przestrzennej zapisanych w ustaleniach planu w zakresie:

Cel 3. PRZESTRZEŃ – ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTYWANIE ZASOBÓW ŚRODOWISKA NATURALNEGO I KULTUROWEGO

W zakresie kierunków polityki przestrzennej:

3.2 Kształtowanie krajobrazów kulturowych w obszarach miejskich.

3.3 Kształtowanie krajobrazów kulturowych w obszarach wiejskich.

Strategia rozwoju kultury w województwie śląskim na lata 2006–2020

Strategia rozwoju kultury w województwie śląskim na lata 2006–2020 (zwana dalej strategią) została uchwalona przez Sejmik Województwa Śląskiego w sierpniu 2006 r. Jest to dokument określający cele strategiczne rozwoju kultury wraz z kierunkami działań. Śląskie Centrum Dziedzictwa Kulturowego za pomocą *Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie śląskim* realizuje strategię w zakresie opieki nad zabytkami.

W strategii wyznaczono cztery cele strategiczne:

Cel I. Wzrost kompetencji potrzebnych do:

- uczestnictwa w kulturze,
- efektywnego zarządzania kulturą,
- twórczości artystycznej w warunkach gospodarki rynkowej.

Cel II. Wzrost poziomu uczestnictwa w kulturze (biernego – w roli odbiorców treści kulturowych i czynnego – w roli twórców treści kulturowych).

Cel III. Upowszechnianie i zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu (materialnego i niematerialnego) oraz jego lepsze wykorzystywanie do celów turystycznych.

Cel IV. Tworzenie lepszych warunków dla rozwoju środowisk twórczych i wykorzystywanie ich kreatywności.

Najważniejszym dokumentem na poziomie województwa z punktu widzenia Gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Jastrzębie - Zdrój na lata 2017 – 2020 **Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w województwie Śląskiem na lata 2014 – 2017 r.** Jego założenia, cele i przyjęta strategia działań są wciąż aktualne. *Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie śląskim na lata 2014-2017* jest spójny ze wszystkimi kierunkami działań III celu *Strategii rozwoju kultury w województwie śląskim* oraz z wybranymi kierunkami działań I i II celu strategii.

W **Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami** ustalono następujące cele i kierunki działań:

Cel strategiczny I – Kształtowanie kulturowego obrazu województwa.

Cel strategiczny II – Kształtowanie pozytywnych postaw społeczeństwa wobec dziedzictwa kulturowego regionu.

Cel strategiczny I – Kształtowanie kulturowego obrazu województwa.

Dla celu strategicznego sformułowano trzy cele operacyjne

Cel operacyjny I.1 – Ustalenie potencjału zasobów zabytkowych województwa

Kierunki działań:

I.1.A. Weryfikacja zabytków województwa.

I.1.B. Rozwój badań i studiów nad zabytkami województwa.

Cel operacyjny I.2 – Budowa systemu zarządzania zabytkami województwa

Kierunki działań:

I.2.A. Tworzenie nowoczesnych struktur zarządzania zabytkami.

I.2.B Zarządzanie zabytkami.

I.2.C Marketing produktów kulturowych i kulturowo-gospodarczych.

Cel operacyjny I.3 – Włączenie zabytków w procesy gospodarcze

Kierunki działań:

I.3.A Integracja działań społeczno - gospodarczych na rzecz opieki nad zabytkami.

I.3.B Konserwacja i adaptacja zabytków.

I.3.C Kształtowanie obszarów zabytkowych krajobrazów kulturowych.

I.3.D Nowoczesna i efektywna opieka nad zbiorami zabytków i ich udostępnianiem.

Cel strategiczny II – Kształtowanie pozytywnych postaw społeczeństwa wobec dziedzictwa kulturowego regionu.**Cel operacyjny II.1 Propagowanie wiedzy o zabytkach oraz sposobach opieki nad zabytkami**

Kierunki działań:

II.1.A Wzmocnienie edukacji o dziedzictwie kulturowym.

II.1.B Popularyzacja i promocja zabytków i wiedzy o zabytkach.

Cel operacyjny II.2. Aktywizacja społeczności lokalnych na rzecz opieki nad zabytkami

Kierunki działań:

II.2.A Wspieranie działań na rzecz poznania dziedzictwa kulturowego regionu.

II.2.B Promowanie przykładów dobrych praktyk w sferze opieki nad zabytkami.

W rozdziale V Wdrażanie *Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie śląskim* w ramach wyznaczonych celów i kierunków działań zostały określone rodzaje zadań. Dla każdej grupy zadań zostały wyznaczone podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych typów projektów oraz potencjalne źródła finansowania. Wdrażanie programu będzie odbywać się przy pomocy właścicieli przedsiębiorstw prywatnych, organizacji pozarządowych, jednostek samorządowych i instytucji, dla których opieka nad zabytkami jest działalnością statutową. Jednostki samorządu terytorialnego zostały wskazane jako jeden z podmiotów realizujących dla większości wskazanych zadań.

Instytucją odpowiedzialną za wdrażanie programu jest Zarząd Województwa Śląskiego, wykonujący zadania przy pomocy wydziałów Urzędu Marszałkowskiego. Jednostką koordynującą realizację programu jest Śląskie Centrum Dziedzictwa Kulturowego w Katowicach.

Gminny programu opieki nad zabytkami miasta Jastrzębie - Zdrój na lata 2017 – 2020 jest spójny z wybranymi kierunkami działań *Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie śląskim na lata 2014-2017* zwłaszcza w zakresie:

Cel operacyjny I.1 – Ustalenie potencjału zasobów zabytkowych województwa,

Cel operacyjny I.2 – Budowa systemu zarządzania zabytkami województwa,

Cel operacyjny I.3 – Włączenie zabytków w procesy gospodarcze.

5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1. ANALIZA RELACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z DOKUMENTAMI PROGRAMOWYMI GMINY

W tej kategorii dokumentów, uwarunkowania dla ochrony i opieki nad zabytkami zawierają:

5.1.1. „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Jastrzębie-Zdrój” wraz z jego aktualizacją, przyjęte Uchwałami Rady Miasta Jastrzębie-Zdrój Nr XXIX/615/2005 z dnia 24 lutego 2005 r. i Nr IV/34/2006 z dnia 28 grudnia 2006 r.

Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym nakłada na samorząd gmin obowiązek sporządzenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dla obszaru gminy w granicach administracyjnych. Zadaniem studium jest określenie polityki przestrzennej gminy oraz ustalenie wyrażających tę politykę ogólnych zasad gospodarowania we wszystkich dziedzinach działalności samorządu. Celem studium jest koordynacja działań przestrzennych na terenie gminy i stworzenie warunków do ekorozwoju i harmonijnego współdziałania sąsiadujących jednostek i terenów. Uwarunkowania z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego przedstawiono w części 1. Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego w rozdziale 1.5. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków.

Zgodnie z zapisami Studium przedmiotem ochrony środowiska kulturowego są, zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, następujące elementy struktury przestrzennej miasta:

- zabytki nieruchome wpisane do rejestru (budynki i ich otoczenie, obszary),
- inne zabytki nieruchome proponowane do objęcia gminną ewidencją zabytków,
- historyczne symbole kultu religijnego (kapliczki i krzyże przydrożne).

Wartości kompozycji urbanistycznej – obszary i zespoły o zachowanym historycznym układzie przestrzennym, ukształtowanym w XIX w.u. W celu ochrony tych wartości wyznaczono strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami projektu studium ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

W ramach opracowania Studium przeprowadzono wstępną aktualizację i weryfikację obiektów oraz stref, a następnie przedstawiono wykaz obiektów zabytkowych i stref, dla których należy ustalić ochronę w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Wartości archeologiczne – z uwagi na brak w czasie opracowania Studium badań powierzchniowych i niewielkie rozpoznanie obszaru miasta pod względem archeologicznym, zalecono w Studium objęcie całości terytorium Jastrzębia-Zdroju strefą obserwacji archeologicznej.

Studium zawiera wykazy tabelaryczne obiektów z wymienionych powyżej kategorii.

Wynikające z powyższych uwarunkowań zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej przedstawiono w części 2. Ustalenia studium w rozdziale 2.4

1. w planach miejscowych obowiązuje uwzględnienie poniższych zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz ochrony obiektów określonych w załącznikach 2 – 5; w przypadku stwierdzenia występowania obiektów o cechach zabytku, które nie zostały uwzględnione w załącznikach, dopuszcza się poszerzenie listy obiektów chronionych ustaleniami planu miejscowego.

2. ochroną środowiska kulturowego są objęte następujące elementy struktury przestrzennej miasta:

- obiekty wskazane do ochrony (załącznik tabelaryczny nr 2) zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami , w tym:

- zabytki nieruchome wpisane do rejestru (budynki i ich otoczenie, obszary),
- inne zabytki nieruchome proponowane do objęcia gminną ewidencją zabytków,
- historyczne symbole kultu religijnego: kapliczki i krzyże przydrożne,
- wartości kompozycji urbanistycznej: obszary i zespoły o zachowanym historycznym układzie przestrzennym ukształtowanym w XIX w.,
- wartości archeologiczne.

3. wymagania dotyczące ochrony konserwatorskiej wobec obiektów i terenów wpisanych do rejestru zabytków:

- konieczność zachowania budynków,
- w przypadku remontów, modernizacji i adaptacji: zachowanie zabytkowego wystroju elewacji oraz wyposażenia wnętrz, gabarytów i historycznego rozplanowania wnętrz, stosowanie tradycyjnych, wysokiej jakości materiałów budowlanych, usunięcie, w miarę możliwości, substandardowych i dysharmonijnych rozbudów, dopuszcza się przywrócenie wystroju elewacji jedynie na podstawie zachowanego materiałów ikonograficznych o potwierdzonej wartości historycznej,
- w przypadku zmiany sposobu użytkowania obiektu: unikanie funkcji kolidujących w sensie materialnym i w odbiorze społecznym z zabytkową wartością poszczególnych obiektów,
- w przypadku terenów wpisanych do rejestru zabytków oraz działek związanych z obiektem zabytkowym obowiązuje spełnienie wymogów ochrony konserwatorskiej w odniesieniu do elementów zagospodarowania objętych wpisem do rejestru w zakresie i granicach określonych tymże wpisem,
- uzgadnianie prac przy obiektach z wojewódzkim konserwatorem zabytków zgodnie z wymaganiami określonymi w art. 25 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;

4. wymagania dotyczące ochrony konserwatorskiej w stosunku do obiektów proponowanych do objęcia gminną ewidencją zabytków:

- zachowanie budynków z możliwością remontów, modernizacji i adaptacji oraz zmiany funkcji,
- zachowanie tradycyjnego wystroju i detalu elewacji oraz utrzymanie gabarytów,
- usunięcie, w miarę możliwości, substandardowych i dysharmonijnych rozbudów,
- zamiar rozbiórki lub całkowitego przekształcenia obiektów należy zgłaszać służbom konserwatorskim.

5. wymagania dotyczące ochrony konserwatorskiej w stosunku do kapliczek i krzyży przydrożnych

- zachowanie obiektów i ich lokalizacji,
- zamiar planowanego przeniesienia obiektów lub konieczność ich rozbiórki należy zgłaszać właściwym służbom konserwatorskim.

6. określa się obszary posiadające wartość dla historii i kultury miasta, proponowane do objęcia ochroną na podstawie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jako strefy ochrony konserwatorskiej; w strefach ochrony konserwatorskiej należy:

- zachować historyczne rozplanowanie ulic i placów oraz innych przestrzeni publicznych,
- określić warunki wprowadzania nowej zabudowy w zakresie usytuowania, skali (wysokość, gabaryty), bryły i linii zabudowy, przy harmonijnym współistnieniu zabudowy historycznej i współczesnej,

- dążyć do likwidowania lub odpowiedniej przebudowy elementów dysharmonizujących, zwłaszcza uniemożliwiających odpowiednią ekspozycję zespołów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków.

7. z uwagi na brak badań powierzchniowych Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP), a tym samym niewielkie rozpoznanie terenu Jastrzębia-Zdroju pod względem archeologicznym, całość terytorium miasta obejmuje się strefą obserwacji archeologicznej (...).

8. za niezbędne uznaje się:

- uporządkowanie i uzupełnienie istniejącej dokumentacji dóbr kultury poprzez zweryfikowanie listy budynków proponowanych do objęcia gminną ewidencją zabytków oraz uzupełnienie i uaktualnienie kart ewidencyjnych i adresowych,

- precyzyjne określenie granic ochrony, uzasadnione celem ochrony dla każdego obiektu,

- dokonanie wpisu do rejestru zabytków najcenniejszych obiektów i obszarów.

Powyższe ustalenia stały się podstawą ustanowienia ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Cytowane powyżej ustalenia Studium w sposób oczywisty odpowiadają stanowi prawnemu w momencie jego uchwalenia (2005 i 2006 r.). Oznacza to, że niektóre zapisy w kolejnej edycji Studium winny być skorygowane. Ustalenia punktu 3 utraciły zasadność gdyż obiekty i tereny wpisane do rejestru zabytków chronione są z mocy prawa na podstawie przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Również część zapisu znajdującego się w punkcie 4 w brzmieniu: „- zamiar rozbiórki lub całkowitego przekształcenia obiektów należy zgłaszać właściwym służbom konserwatorskim” utraciła zasadność gdyż w świetle obowiązujących przepisów wszelkie wymagające uzyskania pozwolenia na budowę prace planowane na obiektach ujętych w gminnej ewidencji zabytków powinny zostać uzgodnione ze Śląskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków przez organ administracji architektoniczno-budowlanej prowadzący postępowanie.

5.1.2. „Strategia Rozwoju Miasta Jastrzębie-Zdrój do roku 2020” przyjęta uchwałą Rady Miasta Jastrzębie-Zdrój Nr XVII.147.2013 z dnia 28 listopada 2013 r.

W niniejszej analizie wskazujemy elementy Strategii, które są - lub mogłyby być - powiązane z programem opieki nad zabytkami.

Strategia Rozwoju Miasta Jastrzębie-Zdrój do roku 2020 jest podstawową deklaracją samorządu, w której formułuje on swoją wizję miasta i wyznacza kierunki oraz metody rozwoju społeczno-gospodarczego. Strategia jest efektem połączenia prac warsztatowych, eksperckich i badań społecznych. Przyjęty program działania jest spójny z opracowaniami szczebla regionalnego oraz krajowego.

Jako kluczowe problemy strategiczne wskazano m. in. brak przejrzystego i funkcjonalnego układu urbanistycznego, w tym brak przestrzeni „centralnych”, które tworzą warunki dla efektywnego stymulowania integracji i wzmacniania społeczności mieszkańców miasta. W strukturze urbanistycznej miasta nie można obecnie wskazać punktów, które pełniłyby funkcje śródmiejskie. Analiza obecnych warunków zagospodarowania przestrzennego (a także stosunków własnościowych) nakazuje definiować docelową strukturę urbanistyczną miasta w kształcie multimetrycznym.

W Strategii określono główne cele rozwoju miasta:

Cel strategiczny 1 - Spójna i funkcjonalna przestrzeń – miasto multicentryczne,

Cel strategiczny 2 - Wzrost i dywersyfikacja lokalnej gospodarki,

Cel strategiczny 3 - Aktywni mieszkańcy tworzący silną, zintegrowaną wspólnotę.

Wizja „Jastrzębie-Zdrój w perspektywie 2020 roku jest miastem spójnym i kompletnym, w którym życie koncentruje się wokół atrakcyjnych przestrzeni spotkań oraz które gwarantuje wydajny i dostępny system komunikacyjny”.

Cele i programy operacyjne w ramach których mieści się szeroko pojęta opieka nad zabytkami i ochrona dziedzictwa kulturowego miasta.

Cel strategiczny 1 - Spójna i funkcjonalna przestrzeń – miasto multicentryczne

1.1. Budowa spójnego układu urbanistycznego o charakterze multicentrycznym, który opiera się na kluczowych „przestrzeniach spotkań”: plac w rejonie ul. Sybiraków, Park Zdrojowy, Jar Południowy, a także na systemie tzw. „minicentrów” osiedlowych oraz stref rekreacji i wypoczynku.

1.11. Rewitalizacja techniczna obiektów i terenów zdegradowanych (dotyczy w szczególności terenów po dawnym uzdrowisku, zdegradowanej tkanki osiedli, terenów przemysłowych, Ośrodka Wypoczynku Niedzielnego). Ważne obszary, które dopełniają zawartość 1. celu strategicznego to (...) rewitalizacja terenów zdegradowanych. Rewitalizacja Jastrzębia-Zdroju koncentruje się na terenach dawnego uzdrowiska (lokalizacja jednego z głównych centrów miasta), a także na obiektach przemysłowych i kompleksach wielorodzinnych budynków mieszkalnych.

1.13 Kompleksowy program wprowadzania treści symbolicznych w przestrzenie publiczne miasta (w wymiarze materialnym).

Cel operacyjny obejmuje w szczególności pomniki, tablice pamiątkowe, nazewnictwo tworzonych placów, skwerów, itp.

Cel strategiczny 3 - Aktywni mieszkańcy tworzący silną, zintegrowaną wspólnotę

3.1 Systematyczna realizacja wewnętrznego programu promocji miasta (program adresowany do mieszkańców, koncentruje się upowszechnianiu i utrwalaniu treści, które odnoszą się do tożsamości Jastrzębia-Zdroju). Rekomenduje się opracowanie branżowej strategii promocji miasta, zawierającej komponenty tożsamości marki i promocji inwestycyjnej.

W tworzeniu tożsamości Jastrzębia-Zdroju należy niewątpliwie wykorzystać elementy historii i dziedzictwa kulturowego.

5.2. CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW I ANALIZA STANU DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY JASTRZĘBIE-ZDRÓJ

5.2.1. Zarys historii obszaru gminy (obszerniejsza wersja historyczna zawarta jest w GPONZ 2008 i 2013 autorstwa Pracowni ABAKUS).

Pisana historia Jastrzębia-Zdroju rozpoczyna się ok. 1295 r. i dotyczy Bożej Góry, Moszczenicy, Bzia i Ruptawy ówczesnych wsi w księstwie opolsko-raciborskim. Informacje źródłowe dotyczące samego Jastrzębia pojawiają się dopiero w XIV w. Pierwsza pisemna wzmianka z terenów, na których dziś położone jest miasto, pochodzi z łacińskiego dokumentu „Liber foundationis episcopatus vratislviensis” (Księżde uposażeń biskupów wrocławskich), spisane najpewniej pomiędzy 1295 a 1305 r. Jest to zestawienie miast i wsi, które winny były płacić dziesięciny na rzecz biskupów wrocławskich. W dokumencie tym, w części „C” oznaczonej jako „Registrum Wyasdense” wymieniono miejscowości które dzisiaj tworzą miasto Jastrzębie-Zdrój. Borynia, Boża Góra, Ruptawa i Ruptanka, Moszczenica i Szeroka oraz Bzie. Miejscowości te

politycznie znajdowały się wówczas w granicach piastowskiego księstwa raciborskiego, będącego od 1327 r. lennem Królestwa Czech. Pod koniec XIII w. na terytorium późniejszego Górnego Śląska rozpoczęła się wielka akcja osadnicza (tzw. łanowo-czynszowa), zakładania nowych wsi i przenoszenia starych wsi na nowe prawo (niemieckie). W jej wyniku, na przełomie XIII/XIV w. powstała wieś na prawie niemieckim o nazwie „Villa Hermani” lub inaczej „Hermannsdorf”, która wymieniana jest w dokumentach z 1376, 1391 i 1447 r. W 1376 r. w zapiskach notarialnych archidiakonu opolskiego występuje wzmianka o parafii w osadzie Hermannsdorf. Mowa tutaj o najstarszej w dzisiejszym mieście Jastrzębie-Zdrój parafii św. Katarzyny. Na początku XV w. owa osada należała do wyposażenia sióstr dominikanek z Raciborza. To właśnie z ich klasztorem, dwaj kolejni proboszczowie parafii: ks. Mikołaj i ks. Marcin, toczyli proces o dziesięcinę i z ten dokument jako kolejny potwierdza istnienie wsi. Nazwa wsi została także wymieniona w spisie świętopietrza sporządzonym przez archidiakona opolskiego Mikołaja Wolffa w 1447 r., gdzie pośród parafii dekanatu w Żorach wymienia parafię w miejscowości pod nazwą Hermansdorff. W 1467 r. pojawiła się nazwa „Jastrzębie” która w II połowie XV w. wyparła poprzednią nazwę wsi. Z samym Jastrzębiem wiąże się legenda, zamieszczona przez Karola Miarkę w zbiorze „Husyci na Górnym Śląsku” - o Czarnym Rycerzu zwanym Jastrzębiem, który posiadał zamek w Jastrzębiu i napadał na tabory kupieckie. Legendarny rycerz istniał prawdopodobnie w rzeczywistości, a na terenie Górnego Śląska był jedynym z wielu rycerzy - rabusi. Napadał swe ofiary zniecka, niczym jastrzęb, stąd też zwano go Czarnym Jastrzębiem.

Początkowo cała ziemia należała do księcia (tzw. regale ziemi). Drogą książęcych nadań zmieniał się stan prawny interesującego nas obszaru. Istniały 3 rodzaje własności: książęca, kościelna (np. Jastrzębie) i rycerska. W stanie posiadania rycerskiego następowały ciągłe zmiany. Na omawianym obszarze przeważali rycerze jedno - lub dwuwioskowi. Od okresu średniowiecza wymienieni rycerze byli lennikami odpowiednio: książąt raciborskich, potem także cieszyńskich, panów stanowych na Pszczynie lub Wodzisławiu. Obszar dzisiejszego Jastrzębia-Zdroju wchodził w skład księstwa opolskiego, a potem raciborskiego. Gdy w 1281 r. na zrębach dawnej kasztelani wyodrębniło się także księstwo cieszyńskie obszar obecnego miasta znalazł się na politycznym pograniczu księstw (granica przebiegała w pobliżu Cisówki). W 1480 r. ziemia pszczyńska wraz z częścią obecnego miasta znalazła się w rękach Kazimierza, księcia cieszyńskiego.

Od XV w. następował proces rozkładu samych księstw. Powstawały wielkie majątki rodowe tj. państwa stanowe, wolne mniejsze państwa stanowe itd. Właściciele wolnych państw stanowych posiadali na terenie swych majątków, pełnię władzy zwierzchniej, a obszar ich państwa wyłączony był z terytorium księstwa. W ten oto sposób powstało w 1517 r. pszczyńskie państwo stanowe, podniesione w XIX w. do rangi księstwa, w skład którego wchodziły Borynia i Szeroka. Właścicielami państwa była rodzina Turzonów, potem Promnitzów. Borynia i Szeroka były co prawda wsiami rycerskimi, jednak ich właściciele byli lennikami panów Pszczyny. Na przełomie XV i XVI w. na zrębach dawnego dożywocia księżnej Konstancji wyodrębniło się wodzisławskie wolne mniejsze państwo stanowe, stanowiące specyficzną formę własności feudalnej. W jego skład wchodziły w różnych okresach czasu: Cisówka, Jastrzębie, Moszczenica, Ruptawa i Szotkowice. Tym samym przez obszar dzisiejszego miasta przebiegała granica pomiędzy księstwem raciborskim (potem mniejszym państwem stanowym Wodzisław) a księstwem cieszyńskim - państwem pszczyńskim. Przebiegała tu także granica „kulturowa” pomiędzy tzw. ziemią raciborską a pszczyńską.

Ta zaszłość odcisnęła swoje piętno w miejscowej kulturze. Przez stulecia na terenie obecnego miasta krzyżowały się wpływy polskie, niemieckie, czeskie, a nawet morawskie. Od 1526 r. w wyniku objęcia tronu czeskiego przez Habsburgów, te miejscowości, tak jak reszta Śląska, znalazły się w monarchii Habsburgów (potocznie Austrii).

Rozwój miejscowości nastąpił po odkryciu solanki jodowo-bromowej podczas wierceń w 1859r. prowadzonych w poszukiwaniu węgla przez właściciela Jastrzębia Dolnego Emila von Schliebena. W 1861r. Jastrzębie Dolne wykupił hrabia Feliks von Köningsdorff i rozpoczął budowę obiektów leczniczych. Wzniesiono wówczas pierwsze urządzenia kąpielowe oraz pierwszy, drewniany dom zdrojowy, zwany Szwajcarką (1861 r.), Kasyno Zdrojowe (1862 r.) - późniejszy Dom Zdrojowy i Łazienki (1861r.) - późniejszy Zakład Przyrodolecznicy. Hrabia zmienił także nazwę miejscowości na Bad Köningsdorff - Jastrzemb, nazwa ta obowiązywała do 1922 r.

W 1869 r. uzdrowisko stało się własnością spółki Actien Commandit Gesellschaft, która zmodernizowała istniejące obiekty i zbudowała muszlę koncertową i drewniany deptak. W 1890 r. Jastrzębie zakupił Juliusz Landau, który rozpoczął przekształcanie sanatorium w uzdrowisko dziecięce. W 1881 r. powstał pierwszy kompleks sanatoryjny z kościołem, klasztorem, szpitalem i budynkiem sanatoryjnym – należący do Katolickiego Zakładu Dziecięcego NMP, a wkrótce potem kolejne – Ewangelicki Zakład Dziecięcy „Betania” (1890-1905 r.) oraz Żydowski Zakład dla Dzieci.

Uzdrowisko rozwinął kolejny właściciel – Mikołaj Witczak, który nabył Zdrój w 1896 r. Wcześniej był pracownikiem uzdrowiska i w związku z niemiecką dyskryminacją ludności polskiej jedynym polskim lekarzem w powiecie rybnickim. Po nabyciu uzdrowiska przyczynił się osobiście do zmiany tej sytuacji, zatrudniając polskich lekarzy. Był także jednym z inicjatorów powstania Stowarzyszenia Lekarzy Polaków na Śląsku w 1903 r. i działaczem na rzecz utrwalenia polskiej świadomości narodowej na Śląsku. Dzięki jego staraniom zbudowane zostały nowe obiekty oraz wprowadzono nowoczesne metody lecznicze. Uzdrowisko częściowo zelektryfikowano, doprowadzono linię telefoniczną. Powstała także linia kolejowa łącząca Jastrzębie z Żorami (1911 r.), a później również z Wodzisławiem.

W czasie I wojny światowej z jastrzębskich obiektów korzystali ranni żołnierze, wiele z sanatoriów zamieniono w szpitale wojskowe. W 1918 r. w związku z niekorzystną sytuacją polityczną dr Mikołaj Witczak odsprzedał uzdrowisko Austriacko-Niemieckiemu Towarzystwu Zdrojowemu. Po śmierci Mikołaja Witczaka synowie – Mikołaj i Józef unieważnili transakcję i stali się właścicielami Jastrzębia.

Obaj bracia byli aktywnymi uczestnikami i jednymi z organizatorów powstań śląskich, Mikołaj był dowódcą jednego z dwóch walczących w okolicy plutonów, a w końcowym okresie III powstania śląskiego dowódcą grupy „Południe”.

20 marca 1921 r. podczas przeprowadzonego plebiscytu 80% ludności Jastrzębia opowiedziało się za przyłączeniem do Polski. W maju 1921 r. podczas III powstania śląskiego na terenie Jastrzębia doszło do starć pomiędzy powstańcami a wojskami niemieckimi wspomaganymi przez żołnierzy włoskich.

4 lipca 1922 r. Jastrzębie wraz z całym powiatem rybnickim znalazło się w granicach Polski. W okresie międzywojennym nastąpił rozkwit uzdrowiska. Powstały m.in.: Sanatorium im. Marszałka Piłsudskiego (1928r.), zbudowane dzięki funduszom Województwa Śląskiego, przeznaczone dla inwalidów wojennych i powstańców śląskich), sanatorium „Hutnik”, basen (1938 r.) i liczne prywatne pensjonaty.

W związku z wybuchem wojny bracia Witczakowie z obawy przed niemieckimi prześladowaniami zdecydowali się opuścić Polskę. 1 września 1939 r. w ramach kampanii wrześniowej Jastrzębie bronione było przez 3 szwadron 3 Pułku Ułanów Śląskich, głównym stanowiskiem obronnym była Boża Góra w Jastrzębiu Dolnym. W czasie okupacji hitlerowskiej Niemcy prześladowali mieszkańców narodowości polskiej, szczególnie byłych Powstańców Śląskich – wielu z nich wywieziono do obozów koncentracyjnych. Mimo to na terenie miejscowości oraz w jej okolicy działały organizacje niepodległościowe w tym również Armia Krajowa.

Uzdrowisko w tym czasie zmienione zostało przez Niemców w tzw. „Miasto Matek” – sanatoria zaczęły pełnić funkcje domów matki dla Niemek oraz szpitali dziecięcych. Pod koniec wojny przekształcono je w szpitale dla żołnierzy niemieckich. W styczniu 1945 r. w ramach ewakuacji obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu przez obszar dzisiejszego miasta przeprowadzono jeden z tzw. marszów śmierci - na terenie będącym dziś w granicach Jastrzębia zginęło 58 więźniów. 27 marca 1945 r. do Jastrzębia wkroczyła Armia Radziecka. W czasie działań wojennych zniszczono lub wywieziono do Niemiec i Związku Radzieckiego większość urządzeń niezbędnych do funkcjonowania uzdrowiska.

Po wojnie obiekty sanatoryjne próbowano znacjonalizować, początkowo bezskutecznie. Ich odbudowę zajął się Mikołaj Witczak, który powrócił do Polski zaraz po zakończeniu wojny, ale w 1947 r. został aresztowany przez Urząd Bezpieczeństwa, a jego cały majątek, w tym wszystkie obiekty sanatoryjne, skonfiskowano. Mikołaj Witczak, wielokrotnie jeszcze bezpodstawnie szykanowany i przez wiele lat pozbawiony środków do życia, zmarł w 1976 r. Państwowe już uzdrowisko w Jastrzębiu-Zdroju nadal funkcjonowało i było zaliczane do uzdrowisk kategorii I.

Wraz z odkryciem złóż węgla kamiennego rozpoczęto budowę kopalń i osiedli mieszkaniowych. Jastrzębie weszło w zupełnie nowy rozdział swojej historii. Pierwszą oddaną do użytku była kopalnia „Jastrzębie”, a równolegle z nią wybudowano osiedla „Przyjaźń” i „Zdrój”. Rok później, w 1963 r. po połączeniu wsi: Jastrzębie Górne, Jastrzębie Dolne, Ruptawa, Szeroka, Moszczenica, Borynia i Pniówek - Jastrzębie-Zdrój otrzymało prawa miejskie. Już kilkanaście lat później w granicach miasta działało pięć kopalń – Jastrzębie, Moszczenica, Pniówek, Borynia i Manifest Lipcowy. Jastrzębskie kopalnie zrzeszone były w kilku strukturach górniczych. W latach 1954-1975 Jastrzębie-Zdrój należało administracyjnie do powiatu wodzisławskiego.

Po uzyskaniu praw miejskich, rozpoczął się dynamiczny rozwój miejscowości. Powstały kolejne osiedla wielkopłytowe, liczba mieszkańców zwiększyła się dwudziestokrotnie.

Wydobycie węgla spowodowało zanik złóż solanki. Tym samym zmarginalizowane zostało znaczenie uzdrowiska, a ostateczna jego likwidacja nastąpiła na początku lat 90 tych XX w.

W 1997 r. nastąpiło zamknięcie dla ruchu pasażerskiego (a w 1999 r. również dla ruchu towarowego) linii kolejowej Orzesze – Jastrzębie - Wodzisław. W 2001 r. na linii rozebrano trakcję elektryczną. Do zlikwidowania linii kolejowej przyczyniły się w dużej mierze szkody górnicze i spadająca prędkość szlakowa.

5.2.2. Krajobraz kulturowy

Przedstawiona powyżej pokrótce historia miasta Jastrzębie-Zdrój wpłynęła na ukształtowanie krajobrazu kulturowego, jest to zgodnie z definicją zawartą w Ustawie o ochronie zabytków „postrzegana przez ludzi

przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka”.

Dzieje i historia obecnego miasta jako samodzielnej struktury przestrzennej oraz jednostki administracyjnej obejmują krótki okres czasowy od 1963 r., kiedy to wyznaczono jego pierwsze granice łącząc w ich obrębie samodzielne struktury o charakterze przede wszystkim wiejskim. Kolejna zmiana granic miała miejsce w 1975 r. Celem wszelkich zmian było stworzenie miasta, zasiedlonego przez pracowników kopalń i ich rodziny. Rozwój górnictwa doprowadził do unicestwienia funkcji uzdrowiskowo-turystycznej miasta oraz w części rolnictwa oraz do przekształcenia krajobrazu (zapadliska terenu, obszary bezodpływowe itd.) oraz zagrożenie dla budynków na skutek szkód górniczych.

Z punktu widzenia ochrony zabytków i środowiska kulturowego skutki są podobne. W efekcie eksploatacji węgla doprowadzono zarówno do nieodwracalnej utraty funkcji uzdrowiskowej części miasta i na skutek szkód górniczych stworzono bezpośrednie zagrożenia dla zachowanych obiektów zabytkowych. Tworząc nowe struktury przestrzenne, jak np. osiedla mieszkaniowe i związana z nimi infrastrukturę, całkowicie przekształcono dotychczasową przestrzeń, ukształtowaną głównie przez historyczne struktury ruralistyczne o średniowiecznej genezie (np. Szeroka, Bzie), czy też przez miejski układ dawnego uzdrowiska w Zdroju, powstały w II poł. XIX i na początku XX w.u. To także kwestia identyfikacji z tradycją miejsca. Obecne miasto powstało łącząc w aspekcie administracyjnym takie historyczne miejscowości, jak: Borynia, Bzie, Cisówka, Jastrzębie, Moszczenica, Ruptawa, Szeroka, Zofiówka. Rozwój poszczególnych wsi i ich struktura przestrzenna uzależnione były od warunków naturalnych i społeczno-gospodarczych.

Wsie Szeroka i Borynia – to typowe ulicówki, w takim to też układzie pierwotnie rozbudowywała się Ruptawa, Bzie i Moszczenica. Na terenie historycznego Jastrzębia w II poł. XIX w. i na początku XX w. oraz w okresie międzywojennym powstała zabudowa zdrojowa wraz z otaczającą infrastrukturą.

Obszar miasta Jastrzębie Zdroju, tworzą następujące struktury przestrzenne:

BORYNIA – obecny układ przestrzenny kształtuje struktura wyznaczona ulicami: Powstańców Śląskich i Świerkłańską. Elementem usytuowanym poza ścisłą strukturą jest zespół pałacu.

SZEROKA – reliktem pierwotnej struktury jest ul. Powstańców Śląskich. Kościół p.w. Wszystkich Świętych – nie tylko był jego centrum – ale obecnie jest jedną z najważniejszych historycznych dominant w sylwecie miasta. Układ przestrzenny uległ radykalnej transformacji na skutek usytuowania w kierunku płn. - zach. od wsi kopalni „Borynia”.

JASTRZĘBIE: Boża Góra, Dolne, Górne - pierwotny układ przestrzenny rozwijał się wzdłuż doliny Jastrzębianki, a centralnym punktem był kościół par. p.w. św. Katarzyny. Reliktem tej struktury jest obecna ul. Pszczyńska będąca osią komunikacyjną miasta w układzie wschód-zachód. W efekcie powstania uzdrowiska w II poł. XIX w. znaczenia nabrał obszar Zdroju, czego świadectwem jest struktura i zabudowa ul. 1 Maja, M. Witeczaka i T. Kościuszki.

W latach 1911-1913 przeprowadzono – równoległe do obecnej ulicy Pszczyńskiej – linię kolejową Żory – Wodzisław Śląski (w 1999 r. wyłączona z ruchu, w likwidacji).

Po podjęciu decyzji i ustanowieniu w 1963 r. miasta zdecydowano o lokalizacji nowej struktury urbanistycznej, której zasięg obecnie wyznaczają ulice: Północna – Piłsudskiego – 1 Maja – Jagiełły – Podhalańska – Graniczna. Tworzą ją zespoły wielkich osiedli mieszkaniowych charakterystycznych dla

budownictwa masowego II poł. XX w. Jej powstanie doprowadziło do całkowitego zanegowania tradycji i struktury historycznej, czego przykładem jest zanik - za wyjątkiem nazwy – Moszczenicy i powstanie w tym miejscu całkowicie nowej struktury.

MOSZCZENICA: Moszczenica, Szotkowice - pierwotny układ urbanistyczny mało czytelny, wyrasta z form łańcuchówek (z łańcową kompozycją pól), które na skutek procesów urbanizacyjnych uległy silnemu zatarciu. Zabudowa ta rozciągnięta pierwotnie wzdłuż doliny Szotkówki, po powstaniu na jej prawym brzegu stacji kolejowej, zaczęła rozwijać się w kierunku zachodnim. Współcześnie uwieńczeniem omawianego procesu jest założenie w tym rejonie osiedla Złote Łany. W południowej części dawnej łańcuchówki (Piaski) rozwój osadnictwa spowodował powstanie kilku szeregów zabudowy. W części wschodniej zlokalizowane zostały zabudowania przemysłowe KWK „Moszczenica”, zajmujące obszar do terenu Zofiówki.

RUPTAWA – główną osią jest obecna ul. Cieszyńska, a kontynuacją historycznej dominanty przestrzennej jest kościół p.w. Niepokalanego Serca NMP.

BZIE: Górne, Zameckie i Dolne - pierwotny układ rozwijał się wzdłuż rzeki Bzianki. Centralnym punktem był pierwotny kościół parafialny (nieistniejący) i dwór, a zabudowa koncentrowała się wzdłuż obecnej ul. Niepodległości (d. Świerczewskiego).

Zespoły te tworzyły zwarte struktury przestrzenne o walorach historycznych, zabytkowych, estetycznych i artystycznych.

Głównymi ciekami wodnymi terenu są: Szotkówka (będąca dopływem Olzy), do której wpływają Jastrzębianka i Ruptawka oraz Pszczyńska z Dębianką i Bzianka. Obszar Jastrzębia-Zdroju posiadał urozmaiconą naturalną konfigurację terenu. Cechą charakterystyczną były liczne jary, których dnem płynęły w/w cieki wodne. Przy nich lokowano stawy. W efekcie zmian antropogenicznych na obszarze miasta, jak i w przyległych gminach usytuowane są składowiska odpadów pogórnich oraz na całym obszarze dochodzi do obniżania się poziomu terenu i powstawania zalewisk oraz obszarów bezodpływowych.

Na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji zasobu stwierdzono już przy opracowywaniu poprzednich programów zanik historycznej zabudowy wiejskiej oraz zachowanie w ograniczonym stopniu zabudowy typowej dla obszarów rozwijających się z początkiem XX w. - na pograniczu wsi i miasta.

5.2.3. Zabytki nieruchomości

Obiekty zdrojowe

Najbardziej charakterystyczną grupą budynków zabytkowych w Jastrzębiu-Zdroju są obiekty związane z funkcjonowaniem dawnego uzdrowiska. Są to obiekty powstałe w okresie od 1861 r. do wybuchu II wojny światowej - budynki zdrojowe parkowe, sanatoria i szpitale, pensjonaty i wille, reprezentujące różne style architektoniczne. Wyróżniającą się grupą, dotychczas niedocenioną - są budynki modernistyczne z lat międzywojennych XX w., z których wybitnymi walorami odznacza się willa Mikołaja Witczaka (obecnie część Szkoły Muzycznej) oraz dawne Sanatorium Huty Pokój (obecnie Sąd Rejonowy). Mimo utracenia przez miasto statusu uzdrowiska, większość budynków związanych z działalnością zdrojową istnieje do dnia dzisiejszego. W związku ze zmianą ich funkcji podlegają one ciągłym przeobrażeniom i remontom. Spaleniu uległ jeden z najcenniejszych obiektów tego typu - wpisany do rejestru zabytków - prywatne sanatorium im. gen. Horonkiewicza, późniejsze sanatorium „Górnik”. Aktualnie zachowały się pozostałe budynki zespołu (wpisane do rejestru zabytków wraz z parkiem zdrojowym). Większość tych budynków pełni obecnie nowe

funkcje. Również na terenie Zdroju istnieje najwięcej udanych przykładów remontów i adaptacji (często także rozbudowy) obiektów zabytkowych na nowe cele. Należy tu wymienić obiekty na terenie Parku Zdrojowego oraz Sanatorium obecnie Sąd Rejonowy.

Obiekty sakralne

W dzielnicach obrzeżnych dominantami terenu są kościoły, zarówno te uznane za zabytki jak drewniany kościół p.w. św. Barbary i św. Józefa (przeniesiony) oraz murowane barokowo - klasycystyczne - Wszystkich Świętych w Szerokiej i św. Katarzyny w Jastrzębiu Górnym oraz nowsze MB Różańcowej w Moszczenicy, ewangelicki i katolicki p.w. Niepokalanego Serca NMP w Ruptawie). Ten ostatni szczególnie zwraca uwagę, swoim niezwykle bogatym wystrojem. Jest bowiem autorskim dziełem zakopiańskiego artysty – Henryka Burzca.

Interesujące są również trzy kapliczki kubaturowe, z typu architektonicznych, zlokalizowane przy ul. Cieszyńskiej 209 w Cisówce, na skrzyżowaniu ulic Dąbrowskiego i Komuny Paryskiej w Moszczenicy oraz przy ul. Bema w Boryni.

Zabudowa pałacowa, dworska wraz z zespołami parkowymi

Ważnymi obiektami w historii miasta są reprezentacyjne budowle, jakimi są: pałac i dwory. Najcenniejszymi tego typu obiektami, wpisanymi do rejestru zabytków są: barokowy pałac w Boryni i późnorenesansowy dwór obronny w Bziu Zameckim.

Pałac w Boryni został bardzo pieczołowicie odrestaurowany przez prywatnego właściciela i jest użytkowany jako hotel. W Boryni znajdują się fragmenty parku przypałacowego, a luźno rozmieszczone drzewa i grupy drzew zajmują wschodnią część obecnej działki. W obecnym kształcie nie ma możliwości jednoznacznego określenia typu pierwotnej kompozycji. Najprawdopodobniej stanowiły one niegdyś fragment skupisk w obrębie dużego założenia parkowego. Najbardziej okazałe z drzew – lipa drobnolistna, rosnąca na południowy zachód od pałacu pełniła kiedyś funkcję singeltona.

Na terenie miasta znajduje się przekształcony dwór obronny w Bziu Zameckim użytkowany obecnie jako przedszkole, w pobliżu którego znajduje się pozostałość dawnego parku. Park dworski zlokalizowany jest na północ i wschód od budynku dworskiego i oddziela go od zabudowań folwarcznych. Park ma charakter krajobrazowy o trudnym dziś do ustalenia układzie przestrzennym.

Najprawdopodobniej przy tworzeniu kompozycji oparto się na drzewostanie siedliskowym, gdyż część dębów szypułkowych oraz lip drobnolistnych jest starsza niż przypuszczalny czas założenia parku. Układ kompozycyjny częściowo zatarty. Niewielka zachowana część nasadzeń krzewów ozdobnych.

Najbardziej zagrożony ze względu na stan techniczny i brak zainteresowania ze strony prywatnego właściciela – jest dwór rodziny Witczaków w Jastrzębiu Dolnym na Mendowcu (przy ul. Lompy 10).

Przy dworze znajduje się zespół wartościowego starodrzewu, a sam obiekt powinien być chroniony ze względu na miejsce rodziny Witczaków w historii miasta.

Zabudowa wiejska

Najliczniejszą grupą obiektów zabytkowych rozproszonych na terenie dawnych historycznych wsi są budynki mieszkalne – pozostałości dawnej zabudowy o charakterze wiejskim (chałupy, zagrody

z budynkami gospodarskimi), jednak większość z tych budynków została przynajmniej częściowo przekształcona lub znajduje się w bardzo złym stanie technicznym.

W niekompletnym stanie lub szcątkowo zachowały się założenia folwarczne w: Bziu, Szerokiej, Ruptawie i Boryni. Istniejące obiekty w większości są silnie przekształcone lub znajdują się w złym i bardzo złym stanie technicznym. Najbardziej wartościowym i najlepiej zachowanym zespołem tego typu jest folwark w Szerokiej.

Budynki użyteczności publicznej

Do zachowanych obiektów tego typu zaliczają się dawne szkoły publiczne, katolickie lub ewangelickie, pełniące obecnie nadal funkcję szkół (Pruska Szkoła Powszechna w Szerokiej, ul. Fredry 20 – budynek wyremontowany; Szkoła katolicka w Bziu, ul. Świerczewskiego – rozbudowany; Szkoła Powszechna w Ruptawie – ul. Płonki 23), biurową (D. Szkoła gminna w Jastrzębiu Górnym, obecnie - Powiatowy Urząd Pracy, ul. Pszczyńska 134) lub przedszkoli (D. Szkoła katolicka w Jastrzębiu Górnym, ul. Pszczyńska 158; Szkoła ewangelicka w Bziu, ul. Świerczewskiego 61).

Zachowały się budynki dawnych gospód (d. gospoda rodziny Dziwoki, Bzie, ul. Świerczewskiego 54) oraz budynki o dachach kolebkowych - funkcja pierwotna nieznana o. budynek handlowo-usługowy (Ruptawa, ul. Libowiec 2 i Borynia, ul. Świerklańska 87) oraz dawna strażnica celna w Ruptawie ul. Cieszyńska 101.

Budynki mieszkalne

Poza dzielnicą Zdrój istnieją na terenie miasta nieliczne przykłady zabytkowych budynków mieszkalnych wielorodzinnych – najbardziej wartościowa jest kolonia robotnicza w Moszczenicy przy ulicy Armii Krajowej (4 budynki).

Obiekty i zespoły kolejowe

W związku z budową linii kolejowej Żory – Wodzisław w latach 1908–11 na terenie miasta zrealizowano cztery zespoły dworcowe: Jastrzębie-Zdrój (wraz z wieżą wodną), Jastrzębie Górne, Bzie i Moszczenica. Linia kolejowa Moszczenica – Cieszyn powstała w latach 1934–36 – w 1936 r. zbudowano dworzec kolejowy w Ruptawie i przystanek osobowy „Zofiówka” (rozebrany w ostatnich latach). Wszystkie te budynki mają wysoką wartość zabytkową i posiadają opracowane tzw. białe karty. Nie pełnią one pierwotnej funkcji gdyż w 1998 r. zakończono użytkowanie linii kolejowych na terenie miasta. Budynki pięciu zachowanych dworców kolejowych w większości są nieużytkowane i zagrożone postępującą dewastacją. Dworzec w Jastrzębiu-Zdroju ma zniszczony dach (na skutek pożaru) i nie jest remontowany. Obiekty dworców, będące własnością PKP, zaniedbane w stopniu grożącym utratą wartości zabytkowej - są przykładem wadliwego zarządzania budynkami zabytkowymi.

Cmentarze wraz z zabytkowymi nagrobkami

W najbliższym otoczeniu historycznych kościołów w Szerokiej, Jastrzębiu Górnym, Moszczenicy, Ruptawie oraz w Bziu Zameckim zlokalizowane zostały cmentarze parafialne. Wszystkie te obiekty, mimo iż posiadają ponad stuletnią historię, zatraciły swe cechy zabytkowe. Na każdym z cmentarzy parafialnych (w Jastrzębiu Górnym, Szerokiej, Moszczenicy, Bziu Zameckim oraz na katolickim i ewangelickim w Ruptawie) zachowało się jedynie kilka historycznych nagrobków, wszystkie nagrobki otrzymały indywidualne karty ewidencyjne w 2008 r. Do najcenniejszych zalicza się najstarszy nagrobek na terenie miasta, wykonany w II ćw. XIX w. - Georga, Anny i Julisa Galisch`ów - na cmentarzu rzymsko-

katolickim w Ruptawie. Wolor zabytkowy posiada również niewielki nagrobek Blandyny Frey na cmentarzu w Bziu Zameckim oraz pomnik poświęcony poległym podczas I wojny światowej i powstańcom śląskim w Szerokiej - z ekspresjonistyczną rzeźbą Piety. Na żadnym z cmentarzy nie zachowała się pierwotna zieleń cmentarna, która w ostatnim okresie uległa masowej wycince. Pierwotnie cmentarze posiadały obsadzenia szpalerowe drzewami liściastymi po obwodzie oraz wzdłuż głównych alei (często były to lipy). Obecnie nieliczne okazy starodrzewia znajdują się na cmentarzu w Jastrzębiu Górnym, natomiast w Moszczenicy i na cmentarzu katolickim w Ruptawie zachowały się rozłożyste dęby szypułkowe, będące pomnikami przyrody.

Park Zdrojowy

Niezwykle istotnym w krajobrazie Jastrzębia-Zdroju jest park zdrojowy. Park zlokalizowany jest w centrum dawnego uzdrowiska. Pierwotnie przecięty na dwie nierówne części deptakiem (obecnie ul. 1. Maja). Część północna parku ma charakter zróżnicowany. Ze względu na lokalizację w obrębie naturalnego wąwozu, część parku ma charakter naturalny, gdzie cieniste alejki i romantyczne mostki oraz schody terenowe skłaniają do spokojnego, kontemplacyjnego wypoczynku. Część centralna fragmentu północnego ma charakter reprezentacyjny i ukształtowana została w stylu wspólnym dla wielu XIX wiecznych uzdrowisk. Alejki wytyczono tam regularnie, uzupełniając je małą architekturą. Wszystkie zbiegają się do centralnego, prostokątnego placu przed Domem Zdrojowym. W tej części parku zlokalizowano największą liczbę drzew i krzewów egzotycznych. Ogółem w parku zinwentaryzowano 147 gatunków drzew i krzewów, z czego znaczna część to egzotyczne. We wschodniej części park znowu przechodzi w kompozycję swobodną, kończącą się tzw. Kozim Jarem. W obrębie tej części parku sukcesywnie powstawały obiekty sanatoryjne i uzdrowskowe rozrzucone po całym terenie. W zależności od czasu powstania nosiły charakter architektury uzdrowskowej XIX w. aż do modernistycznej i stylu zakopiańskiego. Część południowa ma charakter zbliżony do naturalnego, ponieważ rozplanowano ją na stoku opadającym w dolinę od budynków sanatoryjnych zlokalizowanych tu wzdłuż ulicy. Uzyskany w ten sposób układ jest lekko zgeometryzowany. Rozpoczyna się schodami terenowymi prowadzącymi od obiektów w dół, gdzie na dużych przestrzeniach trawiastych zlokalizowano sztuczny staw z wyspą, fontannę i kilka nieregularnych grup drzewostanu. W tej części mniej jest egzotycznych nasadzeń parkowych.

Rewitalizacja terenów parkowych jest przedmiotem wielorakich działań w okresie ostatnich kilku lat.

5.2.4. Zabytki ruchome

Na terenie Jastrzębia-Zdroju zachowało się kilkadziesiąt obiektów małej architektury. Są to zarówno drewniane krzyże, kapliczki skrzynkowe, kapliczki domkowe, figury przydrożne oraz najliczniej występujące krzyże kapliczkowe z figurą Chrystusa i Matki Boskiej i krzyże z figurą Chrystusa i Matki Boskiej. Do najcenniejszych zalicza się późnobarokowa kaplica św. Jana Nepomucena z końca XVIII w. w Szerokiej - wpisana do rejestru zabytków. W Szerokiej i w Bziu Zameckim w otoczeniu kościoła i cmentarza zachowały się również obiekty małej architektury, tworzone przez figury świętych i krzyże przycmentarne. Szczególnie istotna jest figura maryjna na słupie, zlokalizowana na kopcu, przed kościołem parafialnym w Szerokiej. Jest to najstarszy obiekt małej architektury z terenu miasta (pochodzący z 1768 r.).

Interesujące są również: figura św. Jana Nepomucena przy cmentarzu w Bziu Zameckim, niezwykle rzadko spotykany żeliwny krucyfiks z postacią anioła na cokole z 1874 r., umieszczony na kamiennym

postumencie (przy ul. Świerczewskiego 242 w Bziu Dolnym), czy najstarszy krzyż kamienny z figurą Chrystusa i Matki Boskiej na terenie miasta z 1826 r. – u zbiegu ulic Rolniczej i Cichej w Bziu Zameckim.

Zabytkowe figury, krzyże kapliczkowe, krzyże oraz kaplice architektoniczne – zostały w poprzedniej edycji programu potraktowane łącznie opracowano dla nich w 2008 r. - 74 karty adresowe, przy czym tylko 33 obiekty mają charakter zabytkowy i są zabytkami ruchomymi. Trzy najbardziej wartościowe obiekty z tej grupy zostały wpisane w latach 2011 –2014 do rejestru zabytków ruchomych województwa śląskiego.

Ponieważ zgodnie z aktualną klasyfikacją konserwatorską kaplice architektoniczne (domkowe) zaliczane są do zabytków nieruchomości opracowano dla nich w 2016 r. karty adresowe GEZ, pozostałe nie są przedmiotem Gminnej Ewidencji Zabytków.

Do zabytków ruchomych na terenie miasta zalicza się również wyposażenie historycznych kościołów – w przypadku kościoła p.w. św. Katarzyny i kościoła p.w. św. Barbary i św. Józefa - chronione wraz z budynkiem wpisem do rejestru zabytków.

5.2.5 Zabytki archeologiczne

Obszar dzisiejszego miasta zawiera się dzisiaj w ośmiu obszarach Archeologicznego Zdjęcia Polski. Są to arkusze: AZP 103-43 – niezbadany,

AZP 104-43 – niezbadany,

AZP 105-43 – niezbadany,

AZP 106-43 – niezbadany,

AZP 103-44 – zbadany,

AZP 104-44 – zbadany,

AZP 105-44 – niezbadany,

AZP 106-44 – zbadany (stanowisk archeologicznych w Jastrzębiu-Zdroju brak).

Stan rozpoznania archeologicznego terenów dzisiejszego Jastrzębia-Zdroju był dotychczas bardzo zły, ze względu na brak badań powierzchniowych i niewielkie rozpoznanie obszaru miasta pod względem archeologicznym. Niewiele było znanych archiwalnych stanowisk archeologicznych (żadne nie posiada nawet numeracji archiwalnej). W ostatnim okresie sytuacja uległa zmianie, gdyż w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski wykonano badanie dla arkuszy AZP 103-44 i AZP 104-44 – wyniki przekazane Urzędowi Miasta pismem Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Katowicach znak K-AR.5135.3.2016.KW z dnia 8 stycznia 2016 r. Na terenie miasta zlokalizowanych jest 35 stanowisk archeologicznych.

5.2.6 Zabytki w zbiorach muzealnych i innych

W Jastrzębiu-Zdroju działalność muzealna lub zbliżona do muzealnej prowadzona jest na osiedlu Zdrój oraz w sołectwie Moszczenica. W Moszczenicy znajduje się szkolne muzeum im. prof. Rudolfa Ranszka zachowujące ekspozycje pamiątek po nim, a także związanych z sołectwem. W Parku Zdrojowym, w budynku dawnych Łazienek II, od listopada 2010 r. funkcjonuje Galeria Historii Miasta, w której wystawiane są zmienne i stałe ekspozycje dotyczące historii i kultury Jastrzębia-Zdroju oraz Śląska. Placówka wydaje ponadto kwartalnik pod nazwą „Biuletyn Galerii Historii Miasta”.

Do 2008 r. w sołectwie Szeroka funkcjonowało największe w Europie muzeum dzwonków liczące ponad 2,7tys. eksponatów. Po śmierci właściciela, ks. Antoniego Łatko, zgodnie z wolą jego spadkobiercy, zbiory zostały przewiezione do podwarszawskiego zakonu sióstr Loretanek.

Ponieważ w Jastrzębiu-Zdroju nie istnieje muzeum państwowe, ze względu na rejonizację i dawną przynależność miasta do powiatu wodzisławskiego, wiele eksponatów pochodzących z jego obszaru, znajduje się w Muzeum Regionalnym w Wodzisławiu Śl., mieszczącym się w Pałacu Dietrichsteinów.

5.2.7 Dziedzictwo niematerialne, miejsca pamięci

Do dziedzictwa niematerialnego zaliczamy np. nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne, zwyczaje, przekazy ustne, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki.

W przypadku Jastrzębia-Zdroju możemy podzielić to dziedzictwo na dwie grupy: historyczną, związaną z zatartą częściowo historyczną strukturą przestrzenną – tu należy chronić tradycyjne nazwy miejscowości (zostały one mimo przekształceń struktury miasta zachowane) oraz pamięć o wydarzeniach i wybitnych osobistościach związanych z historią miasta (jak rodzina Witczaków czy prof. Ranoszek).

Drugą grupę stanowią wydarzenia związane z historią współczesną (marsz śmierci, porozumienia jastrzębskie, pacyfikacji kopalni Manifest Lipcowy ob. „Zofiówka” 15 grudnia 1981 r.).

Pamięć o tych wydarzeniach ważnych dla historii miasta chroniona jest w postaci miejsc pamięci narodowej – są to tablice, pomniki lub groby upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości.

Są to 22 miejsca na terenie miasta z czego 19 chronionych jest zapisami planów miejscowych

1. Grób zbiorowy wojenny sierż. Józefa Obracaja i ppor. Leona Woryna żołnierzy Armii Krajowej zamordowanych przez Gestapo 7 sierpnia 1943 r., Jastrzębie Górne, ul. Pszczyńska, cmentarz parafialny,
2. Grób zbiorowy wojenny 22 więźniów byłego hitlerowskiego obozu KL Auschwitz-Birkenau, którzy zginęli w czasie ewakuacji w styczniu 1945 r., Bzie, cmentarz parafialny,
3. Cmentarz wojenny oraz pomnik żołnierzy Armii Czerwonej i Armii Czechosłowackiej gen. Swobody, którzy zginęli w 1945 r. w walce o wyzwolenie Ziemi Jastrzębskiej, Jastrzębie Dolne, ul. Boża Góra Prawa,
4. Pomnik upamiętniający miejsce powitania Wojska Polskiego 4 lipca 1922 r., Bzie, ul. Pszczyńska,
5. Płyta upamiętniająca miejsce męczeńskiej śmierci 15 więźniów KL Auschwitz-Birkenau w czasie ewakuacji obozu 19-20 stycznia 1945 r. z Oświęcimia do Wodzisławia, Park Zdrojowy,
6. Mogiła zbiorowa wojenna 36 więźniów byłego KL Auschwitz-Birkenau, którzy ponieśli śmierć z rąk hitlerowskich okupantów w czasie transportu kolejowego do Wodzisławia w styczniu 1945 r. - tablica, Jastrzębie Górne, ul. Pszczyńska, przy cmentarzu parafialnym św. Katarzyny,
7. Grób zbiorowy wojenny poległych w czasie I wojny światowej - nazwiska, Moszczenica, cmentarz parafialny,
8. Tablica upamiętniająca Albina Stencla, Józefa Obracaja i Leona Worynę żołnierzy Armii Krajowej. Tablica w miejscu ich śmierci w dniu 7 sierpnia 1943 roku, Jastrzębie Górne, skrzyżowanie ul. Rybnickiej z ul. Gagarina,
9. Grób zbiorowy wojenny: Teodora Bujaka, Jana Szmuka i Józefa Firuta poległych w czasie walk powstańczych w okolicach Odry w dniu 3 marca 1921 r., Moszczenica, cmentarz parafialny,
10. Grób zbiorowy wojenny: Adolfa Wodeckiego, Leona Kupsza, Pawła Grzonki, Maksymiliana Bronnego, Kontantego Cnoty zamordowanych 20 sierpnia 1919 r., Jastrzębie Górne, ul. Pszczyńska, cmentarz parafialny,

11. Pomnik ku czci mieszkańców Jastrzębia, Boryni i Szerokiej poległych w czasie II wojny światowej, Szeroka, ul. Reja /Węglowa przy KWK "Borynia",
12. Grób wojenny Karola Zioly - sapera, zginął od wybuchu miny 21 sierpnia 1945 - pomnik nagrobny, Jastrzębie Górne, ul. Pszczyńska, cmentarz parafialny,
13. Grób zbiorowy wojenny mieszkańców Szeroczan poległych w czasie I wojny światowej i w czasie III Powstania Śląskiego, Szeroka, ul. Powstańców Śl., cmentarz parafialny,
14. Grób zbiorowy wojenny Antoniego Kumora z Zawiercia i Pawła Sterniczuka z Równego - żołnierzy Wojska Polskiego poległych 1 września 1939 r., Jastrzębie Górne, ul. Pszczyńska, cmentarz parafialny,
15. Grób Mikołaja Witczaka uczestnika Powstań Śląskich, żołnierza walczącego w II wojnie światowej - Zdrój - cmentarz ,
16. Tablica upamiętniająca księży Dekanatu Jastrzębskiego zamordowanych w czasie II wojny światowej: ks. Fr. Macherski, ks. E. Rduch, ks. Fr. Styra, ks. Fr. Zdziebło, ks. J. Kania. Jastrzębie Zdrój, ul. 1 Maja, Kościół p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa,
17. Pomnik Sybiraków , na cmentarzu ewangelicko-augsburskim, Ruptawa, ul. Cieszyńska 23,
18. "DRZEWO WOLNOŚCI" zasadzone 4.07.1922 r. na pamiątkę włączenia Śląska do macierzy. Szeroka,
19. Pomnik upamiętniający podpisanie Porozumień Jastrzębskich 3.09.1980 r., Osiedle "Zofiówka", ul. Rybnicka,
20. Tablica upamiętniająca Henryka Sławika, który oddał życie ratując tysiące obywateli polskich na Węgrzech w czasie II wojny św. na budynku szkoły, w którym się uczył, Szeroka, Osiedle 1000-lecia 9,
21. Tablica upamiętniająca żołnierzy Wojska Polskiego oraz okolicznych mieszkańców, którzy zginęli w tym miejscu 1 września 1939 r., Osiedle Bogoczowiec,
22. Tablica upamiętniająca zaginionych bez wieści w 1947 r. por. Pawła Cierpiola "Makopol" Dowódcę Rybnickiego Inspektoratu AK oraz pchor. Antoniego Stajera "Lew", Dowódcę Kompanii AK ; Jastrzębie Górne, ul. Pszczyńska, cmentarz parafialny przy kościele św. Katarzyny.

5.2.8 Dobra kultury współczesnej

Zgodnie z definicją (określoną w art. 2 pkt 10 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r.) dobra kultury współczesnej są to *„niebędące zabytkami dobra kultury, takie jak pomniki, miejsca pamięci, budynki, ich wnętrza i detale, zespoły budynków, założenia urbanistyczne i krajobrazowe, będące uznaniem dorobkiem współcześnie żyjących pokoleń, jeżeli cechuje je wysoka wartość artystyczna lub historyczna”*. Ustawodawca wprowadził więc dwa pojęcia: zabytku i dobra kultury współczesnej, co oznacza, iż wprowadzono rozróżnienie przedmiotu ochrony i jej prawnej formy. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego przedstawił stanowisko w kwestii ochrony dóbr kultury współczesnej w piśmie l.dz. DOZ-OAiK-6700/963/11(IG) z dnia 19 października 2011 r. Minister wyjaśnił, że nie wolno dokonywać interpretacji, zgodnie z którą dobro kultury współczesnej miałyby podlegać ochronie właściwej zabytkom. Informuje również, iż dla ochrony dóbr kultury przewidziano inne rozwiązania prawne. W myśl art.2 ust 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wskazano, że jej przepisy nie naruszają przepisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Jest to szczególnie istotne ze względu na fakt, iż różne organy administracji są właściwe do realizacji zadań z zakresu ochrony zabytków oraz planowania przestrzennego.

Ochrona dóbr kultury współczesnej stanowi zadanie własne gminy. Wskazanie takich obiektów i określenie zasady ich ochrony (np. w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego) należy do kompetencji gminy, której ustawodawca przypisał wyłączne prawo ochrony dóbr kultury współczesnej poprzez instytucje planowania przestrzennego.

Interpretację tą podtrzymał Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków gdy (pismo znak K-NR.5140.1.2017.PŚ z dnia 27 marca 2017 r.) zaopiniował negatywnie propozycje Gminy włączenia na listę GEZ dwóch budynków przemysłowych z 1961 r. - obiektów kopalni JAS-MOS, ul. Górnicza 1 o wysokich walorach artystycznych i unikalnej konstrukcji żelbetowej – cechowni z betonową kopułą i hali sprężarek.

Na terenie Jastrzębia - Zdroju zgodnie z Planem Zagospodarowania przestrzennego Województwa śląskiego "Plan 2020+" na liście 37 najcenniejszych współczesnych dzieł architektury, nie będących obiektami zabytkowymi z uwagi na „nieodległy” czas powstania, zawierający się w przedziale 35 – 25 lat, wskazano jeden obiekt: kościół p. w. NMP Matki Kościoła, ul. ks. Jerzego Popiełuszki 1A, autor Mieczysław Król, realizacja 1975-1980 r. Obiekt ten i wskazane powyżej dwa obiekty przemysłowe Miasto zamierza chronić w ramach swoich kompetencji miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, gdyż ochrona dóbr kultury współczesnej nie jest – i nie może być w świetle przedstawionej argumentacji MKiDN - przedmiotem niniejszego opracowania.

5.3. ZABYTKI OBJĘTE PRAWNYMI FORMAMI OCHRONY NA TERENIE MIASTA

Aktualnie na terenie miasta Jastrzębie-Zdrój zabytki chronione są w formie:

- wpisu do rejestru zabytków,
- ustaleń ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dla indywidualnie wskazanych obiektów oraz stref ochrony konserwatorskiej,
- Gminnej Ewidencji Zabytków – (aktualizacja z 2016 r. opracowana w formie 247 sztuk kart adresowych zabytków) oraz „Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta Jastrzębie-Zdrój na lata 2013-2016” przyjętego Uchwałą Nr XII.83.2013 Rady Miasta Jastrzębie-Zdrój z dnia 27 czerwca 2013 r.

Na terenie miasta Jastrzębie-Zdrój nie ma obiektów uznanych za pomnik historii oraz nie utworzono parku kulturowego. 42 obiekty z terenu Jastrzębia-Zdroju posiadają karty ewidencyjne zabytków architektury i budownictwa (karty białe).

5.3.1 Zabytki objęte ochroną prawną przez wpis do rejestru zabytków

Spśród **zabytków nieruchomych**, wymienionych w art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, na terenie miasta Jastrzębie-Zdrój rejestr zabytków obejmuje 9 pozycji (ochrona 17 budynków i parku zdrojowego).

Lp.	Adres	Obiekt	Nr rejestru zabytków Data wpisu
	Jastrzębie-Zdrój Jastrzębie Górne ul. Nepomucena 2 (adres wg WKZ ul. Pszczyńska 128 B)	Kościół parafialny pod wezwaniem św. Katarzyny z XIX w., barokowo-klasycystyczny. Granice obejmują całość obiektu w ramach ogrodzenia i wyposażenie wnętrza	A/737/66 5 VIII 1966 województwo katowickie

Lp.	Adres	Obiekt	Nr rejestru zabytków Data wpisu
	Jastrzębie-Zdrój ul. księdza biskupa Bednorza 1A	Kościół parafialny pod wezwaniem św. Barbary i św. Józefa z XVII w., przeniesiony z Wodzisławia Śląskiego Jedłownika. Granice obejmują całość obiektu w ramach ogrodzenia i wyposażenie wnętrza	A/738/666 5 VIII 1966 województwo katowickie
	Jastrzębie-Zdrój ulica 1 Maja 32	Budynek Sądu Rejonowego, wzniesiony na początku XX w.u, bez wyraźnych cech stylowych. Granice ochrony obejmują cały budynek.	A/1468/92 23 VI 1992 województwo katowickie
	Jastrzębie-Zdrój ul. 1 Maja i Witczaka	Zespół uzdrowiskowy, którego integralnymi elementami są: 1) park zdrojowy z elementami małej architektury 2) dom zdrojowy (ul. Witczaka 5), 3) Łazienki II (ul. Witczaka 3), 4) Łazienki I (ul. Witczaka 4), 5) budynek mieszkalny, tzw. Masnówka (ul. Witczaka 3A), 6) klasztor (ul. 1 Maja 34A), 7) dom uzdrowiskowy (obecnie kościół parafialny pod wezwaniem Najświętszego Serca Pana Jezusa i dom parafialny - ul. 1 Maja 36), 8) szpital (ulica 1 Maja 34), 9) pijalnia wód, 10) muszla koncertowa. Zespół uzdrowiskowy założony został około 1860 r. Granice ochrony obejmują cały teren parku w ramach działek wymienionych w decyzji.	A/1524/93 30 IV 1993 województwo katowickie
	Jastrzębie-Zdrój ul. 1 Maja 49	Budynek sanatorium Dąbrówka (obecnie hotel Dąbrówka) oraz jego najbliższe otoczenie w ramach działki.	A/149/05 16 VIII 2005 województwo śląskie
	Jastrzębie-Zdrój Borynia ul. Zamkowa 5	Pałac z XVIII w., klasycystyczny. Granice obejmują całość obiektu i najbliższe otoczenie.	A/565/66 5 II 1966 województwo katowickie
	Jastrzębie-Zdrój Bzie Zameckie ul. Klubowa 2 (adres wg WKZ ul. Zamkowa)	Dwór obronny z XVII w., późnorennesansowy. Granice obejmują całość obiektu i resztki dawnego założenia parkowego.	A/736/66 5 VIII 1966 województwo katowickie
	Jastrzębie-Zdrój Szeroka ul. Sławika 20 (adres wg WKZ ul. Powstańców Śl.)	Kościół parafialny pod wezwaniem Wszystkich Świętych z XVIII/XIX w. Barokowo-klasycystyczny Granice obejmują całość obiektu i najbliższe otoczenie.	A/571/66 5 II 1966 województwo katowickie
	Jastrzębie-Zdrój Szeroka ul. Powstańców Śl. 127- rejon	Kapliczka przydrożna z XVIII w., późnobarokowa z elementami klasycystycznymi. Granice obejmują całość obiektu w ramach ogrodzenia.	A/572/66 5 II 1966 województwo katowickie

Szczegółowy wykaz zabytków znajduje się w Tabeli 1. Obiekty i tereny wpisane do rejestru zabytków - ujęte w Wojewódzkiej i Gminnej Ewidencji Zabytków, będącej wraz z kartami adresowymi elementem aktualizacji Gminnej Ewidencji Zabytków 2016 r.

W okresie ostatnich kilku lat do rejestru **zabytków ruchomych** województwa śląskiego B zostały wpisane 3 zabytki sakralne.

Lp.	Adres	Obiekt	Nr rejestru zabytków Data wpisu
	Jastrzębie-Zdrój przy drodze na cmentarz zbieg ul. Cicha i Karola Świerczewskiego	Rzeźba Święty Jan Nepomucen z końca XVIII w.	B/205/11 25 lutego 2011 r. województwo śląskie
	Jastrzębie-Zdrój zbieg ul. Sławika i Powstańców Śl.	Słup Maryjny, składający się z postumentu pochodzącego z 1918 r. i figury Najświętszej Marii Panny powstałej w 1768 r.	B/283/14 1 września 2014 r. województwo śląskie
	Jastrzębie-Zdrój zbieg ul. Sławika i Powstańców Śl.	Krzyż Męki Pańskiej, wykonany w 1855 r., o cechach ludowych	B/284/14 1 września 2014 r. województwo śląskie

5.3.2. Zabytki chronione ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Według stanu na październik 2016 r. w Jastrzębiu-Zdroju obowiązywało 30 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – obejmujących cały obszar gminy za wyjątkiem dawnych terenów kolejowych (wyłączonych z opracowania planów jako tereny zamknięte).

Z wymienionych powyżej obiekty wskazane do ochrony konserwatorskiej występują w 14 planach – wyszczególniono obiekty wpisane do rejestru, chronione z mocy prawa (17 budynków i Park Zdrojowy), wskazano do ochrony 88 budynków, 42 krzyże i kapliczek, 19 miejsc pamięci i ustanowiono 13 stref ochrony konserwatorskiej.

Listę obiektów wskazanych do ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz zasady ich ochrony przyjęto zgodnie z ustaleniami „*Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Jastrzębie-Zdrój*” omówionymi w rozdziale 5.1.1.

Symbol planu Lokalizacja	Uchwała / Publikacja	zabytki i miejsca pamięci uwaga – symbole, adresy i nazwy obiektów zgodnie z zapisami w planach miejscowych
Sz 73 Szeroka (fragment)	Nr VII/69/2007 z 22.03. 2007r. /Dz. U. W. Ś. Nr 97 poz. 1972 z dnia 4.06. 2007r.	- B78 - dom mieszkalny, Szeroka, ul. Powstańców Śląskich 98, dz. 543/83 k.m. 4, obręb Szeroka, - B89 - ośrodek opiekuńczy, dawny klasztor sióstr Służebniczek NMP, Szeroka, ul. Partyzantów 110, 116/61k.m.4 obręb Borynia, krzyże przydrożne i kapliczki o cechach zabytkowych: -K01- kapliczka kubaturowa neogotycka z 1870r, Borynia, ul. Bema, na wschód od bud. nr 5. - K02- krzyż kamienny z 1891r, Borynia, skrzyżowanie ul. Bema i Powstańców Śl., - K03- krzyż kamienny z 1899r, fundacji Franciszka i Marii Winkler, Borynia, ul. Bema przed nr 40, - K04- krzyż, Borynia, ul. Partyzantów 20, - K05- krzyż kamienny z 1904r, Borynia, ul. 3 Maja 91,

Symbol planu Lokalizacja	Uchwała / Publikacja	zabytki i miejsca pamięci uwaga – symbole, adresy i nazwy obiektów zgodnie z zapisami w planach miejscowych
		<ul style="list-style-type: none"> - K36- krzyż, Szeroka, skrzyżowanie ul. Gagarina i Rybnickiej, - K42- krzyż Męki Pańskiej kamienny, Szeroka, ul. Wolności 12 (na NW od bud.12). <p>miejsce pamięci narodowej:</p> <ul style="list-style-type: none"> - M19 - pomnik porozumień jastrzębskich - Solidarność, Jastrzębie Górne, ul. Rybnicka, przed KWK "Zofiówka"
Bz 77 Bzie (fragment)	Nr VII/71/2007 z 22.03. 2007r. / Dz. U. W. Ś. Nr 104 poz. 2102 z dnia 18.06.2007r	<ul style="list-style-type: none"> -B09 - dawny budynek dworca PKP(stacja kolejowa Bzie - nieczynna) obecnie mieszkalny, handel; Bzie Górne, ul. Świerczewskiego 6, -B10 - WC (stacja kolejowa Bzie- nieczynna); Bzie Górne, ul. Świerczewskiego6, - B11 - dom PGR Pawłowice; Bzie Górne, ul. Rolnicza 1, -B12 - magazyn PGR Pawłowice; Bzie Górne, ul. Rolnicza 1, -B13 - stodoła PGRPawłowice; Bzie Górne, ul. Rolnicza 1 -B14 - Szkoła Podstawowa nr 15; Bzie Górne, ul. Świerczewskiego 34, -B15 - dom - bar, gastronomia; Bzie Górne, ul. Świerczewskiego 54. <p>krzyże przydrożne i kapliczki o cechach zabytkowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - K07 - krzyż kamienny, Bzie Zameckie, ul. Cicha, cmentarz parafialny, przy alei cmentarnej, - K08 - krzyż kamienny,Bzie Zameckie, ul. Cicha, przy bramie na cmentarz, - K09 - nagrobek Blandyny Frei, Bzie Zameckie, ul. Cicha, cmentarz parafialny, - K10 - figura św. Jana Nepomucena, Bzie Zameckie, ul. Cicha, przy drodze na cmentarz. <p>miejsca pamięci narodowej:</p> <ul style="list-style-type: none"> - M8 - pomnik - grób pomordowanych ofiar Marszu Śmierci, Bzie Zameckie, ul. Cicha, cmentarz parafialny, - M9 - pomnik - w tym miejscu witano wojska polskie w 1922 roku, Bzie Górne, ul. Pszczyńska -róg ul. Świerczewskiego. <p>strefy ochrony konserwatorskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> - S01 - Bzie Górne, folwark, ul. Rolnicza, - S02 - Bzie Zameckie, cmentarz, ul. Cicha.
R 84 Ruptawa (fragment)	Nr VII/72/2007 z 22.03. 2007r. . / Dz. U. W. Ś. Nr 96 poz. 1942 z dnia 31.05.2007r.	<p>Rejestr</p> <ul style="list-style-type: none"> -A2 - nr rejestru 736/666 z 05.08.1966 r.: dwór obronny (obecnie Przedszkole, NFZ i przychodnia), Bzie Zameckie, ul. Klubowa 2, dz. 172/14, 303/14, 306/14, k.m. 5, obręb Bzie Zameckie. <p>GEZ</p> <ul style="list-style-type: none"> -B54 - kościół parafialny ewangelicko-augsburski, Ruptawa, ul. Cieszyńska 23, -B55 - Dom Sołecki, dawna strażnica celna, Ruptawa, ul. Cieszyńska 101, -B75 - dom mieszkalny, Bzie Zameckie, ul. Cicha 160,naprz. wejścia na cmentarz. <p>krzyże przydrożne i kapliczki o cechach zabytkowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - K06 - krzyż kamienny z 1826 r., Bzie Górne, skrzyżowanie ul. Cichej i Rolniczej, - K11 - figura św. Jana Nepomucena, Centrum, ul. ks. Popiełuszki, dziedziniec kościoła p.w. - Najświętszej Marii Panny Matki Kościoła,

Symbol planu Lokalizacja	Uchwała / Publikacja	zabytki i miejsca pamięci uwaga – symbole, adresy i nazwy obiektów zgodnie z zapisami w planach miejscowych
		<ul style="list-style-type: none"> - K12 - kapliczka św. Jana Nepomucena, Centrum, ul. ks. Popiełuszki, dziedziniec kościół p.w. Najświętszej Marii Panny Matki Kościoła, - K34 - krzyż kamienny na cmentarzu ewangelicko-augsburskim, Ruptawa, ul. Cieszyńska 23, - K35 - nagrobek pastora K. Klausenitzera na cmentarzu, Ruptawa, ul. Cieszyńska 23. miejsca pamięci narodowej: - M16 - pomnik Sybiraków, na cmentarzu ewangelicko-augsburskim, Ruptawa, ul. Cieszyńska 23. strefy ochrony konserwatorskiej - S03 - Bzie Zameckie, dwór obronny, - S11 - Ruptawa, kościół ewangelicko-augsburski.
M 85 Moszczenica (fragment)	Nr VII/73/2007 z 22.03. 2007r. . / Dz. U. W. Ś. Nr 104 poz. 2103 z dnia 18.06.2007r.	<ul style="list-style-type: none"> -B52 - kościół p.w. Matki Boskiej Różańcowej, Moszczenica, ul. Kasztanowa / Kościelna, -B53 - nieczynny przystanek PKP "Zofiówka", Ruptawa, ul. Przemysłowa, dz. 523/52, k.m.1, Ruptawa, -B56 - dom mieszkalny, część dawnego folwarku z XIX w., Ruptawa, ul. Kilińskiego 1B, -B56 A - obora, obecnie hurtownia, część dawnego folwarku z XIX w., Ruptawa, ul. Kilińskiego 1B, -B72 - dom mieszkalny z 1934 r., Ruptawa, ul. Cieszyńska 112. krzyże przydrożne i kapliczki o cechach zabytkowych: - K26 - krzyż misyjny kamienny (podstawa), 1901 r., Moszczenica, ul. Kasztanowa Kościelna, cmentarz, - K27 - krzyż kamienny z rzeźbami, 1881 r., Moszczenica, ul. Kasztanowa / Kościelna, cmentarz. miejsca pamięci narodowej: - M13 - pomnik poległych w I wojnie, Moszczenica, ul. Kasztanowa / Kościelna, cmentarz, - M14 - grób - pomnik 3 powstańców śląskich, którzy zginęli w 1921 r., Moszczenica, ul. Kasztanowa / Kościelna, cmentarz. strefa ochrony konserwatorskiej - S08 - Moszczenica, kościół Matki Boskiej Różańcowej.
R 87 Ruptawa (fragment)	Nr VII/74/2007 z 22.03. 2007r. / Dz. U. W. Ś. Nr 104 poz. 2104 z dnia 18.06.2007r.	<ul style="list-style-type: none"> -B57 - kościół parafialny p.w. Niepokalanego Serca Najświętszej Marii Panny, Ruptawa, ul. ks. Płonki, dz. 72/55, k.m. 4, obręb Ruptawa, -B58 - dom – sklep, Ruptawa, ul. Kilińskiego 15, dz. 135/56, k.m. 4, o Ruptawa, -B59 - Szkoła Podstawowa Nr 17, Ruptawa, ul. Kilińskiego 31, k.m. 5, o Ruptawa. krzyże przydrożne i kapliczki o cechach zabytkowych: - K30 - kapliczka, Ruptawa, skrzyżowanie ul. Cieszyńskiej i ks. Płonki, dz. 135/56, k.m. 4, obręb Ruptawa; -K32 - krzyż kamienny, Ruptawa, ul. Cieszyńska 143, dz. 801/265, k.m. 4,

Symbol planu Lokalizacja	Uchwała / Publikacja	zabytki i miejsca pamięci uwaga – symbole, adresy i nazwy obiektów zgodnie z zapisami w planach miejscowych
		<p>obręb Ruptawa;</p> <p>-K33 - krzyż kamienny na cmentarzu, Ruptawa, ul. ks. Płonki, dz. 173/61, k.m. 4,</p> <p>obręb Ruptawa;</p> <p>-K43 - krzyż kamienny przy ul. Libowiec koło numeru 10, dz. 221/32 k.m. 13 obręb Ruptawa</p> <p>S10 -strefa konserwatorska obejmująca kościół Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny w Ruptawie</p>
R 88 Ruptawa (fragment)	Nr VII/75/2007 z 22.03. 2007r. / Dz. U. W. Ś. Nr 104 poz. 2105 z dnia 18.06.2007r	<p>-B60 - budynek dworca (stacja kolejowa Ruptawa, nieczynna), Ruptawa, ul. Zdziebły 13, dz. 920/286, k.m. 5, obręb Ruptawa,</p> <p>-B73 - dom mieszkalny ze stodołą, Ruptawa, ul. Wyzwolenia 30, dz. 357/5, k.m. 6, obręb Ruptawa,</p> <p>- B74 - dom mieszkalny ze stodołą, Cisówka, ul. Cieszyńska 212, dz. 758/40, k.m. 1, obręb Cisówka,</p> <p>-B79 - dom mieszkalny, ul. prof. Ranozka 141, dz.443/118, 368/118, obręb Moszczenica.</p> <p>krzyże przydrożne i kapliczki o cechach zabytkowych:</p> <p>-K29 - kapliczka św. Jana Nepomucena, Cisówka, ul. Cieszyńska, na pn. - wsch.</p> <p>od budynku nr 215, dz. 245/33, k.m. 2, obręb Cisówka;</p> <p>-K31 - krzyż kamienny z figurą Matki Bożej, Ruptawa, skrzyżowanie ul. Wyzwolenia z ul. Cieszyńską, dz. 357/5, k.m. 6, obręb Ruptawa.</p>
Bo 72 Borynia (fragment)	Nr XII/119/2007 z dnia 28.06.2007r. / Dz. U. W. Ś. Nr 160 poz. 2996 z dnia 25.09.2007r.	<p>Rejestr</p> <p>A1- nr rejestru 565/66 z 05.02.1966; Pałac, Borynia, ul. Zamkowa 5, dz. 372/36 k.m. 11 obręb Borynia,</p> <p>- A7- nr rejestru 571/66 z 05.02.1966; Kościół parafialny p.w. Wszystkich Świętych, Szeroka, ul. Powstańców Śląskich, dz. 93 k.m. 4 obręb Szeroka,</p> <p>- A8- nr rejestru 572/66 z 05.02.1966; Kapliczka przydrożna, Szeroka, ul. Powstańców Śląskich (na północ od bud. nr 125), dz. 30 k.m. 4 obręb Szeroka.</p> <p>GEZ</p> <p>B01- dom mieszkalny – d. Prezydium z ok. 1900 r; Borynia, ul. Powstańców Śląskich 245,</p> <p>- B02- dom mieszkalny z ok. 1900 r; Borynia, ul. Powstańców Śląskich 247,</p> <p>- B03- dom mieszkalny z ok. 1900 r; Borynia, ul. Powstańców Śląskich 249,</p> <p>- B04- dom mieszkalny z ok. 1900 r; Borynia, ul. Powstańców Śląskich 249A,</p> <p>- B05- budynek biurowy dawne RSP Borynia, pocz. XX w.; Borynia, ul. Powstańców Śląskich 253,</p> <p>- B06- budynek gospodarczy - warsztat dawne RSP Borynia, pocz. XX w.; Borynia, ul. Powstańców Śląskich 253,</p> <p>- B07- chlewnia RSP Borynia, pocz. XX w.; Borynia, ul. Powstańców Śląskich 253,</p> <p>- B08- dom z 1914 r. (dawny Ruch); Borynia, ul. Świerklańska 67,</p> <p>- B63- dom mieszkalny; Szeroka, ul. Powstańców Śląskich 123A,</p> <p>- B64- dom mieszkalny; Szeroka, ul. Powstańców Śląskich 119,</p> <p>- B65- obora z ok. 1910 r., d. PGR Szeroka; Szeroka, ul. Gagarina 125,</p> <p>- B66- dom oficjalisty z ok. 1910 r., d. PGR Szeroka; Szeroka, ul.</p>
c.d. Bo 72		

Symbol planu Lokalizacja	Uchwała / Publikacja	zabytki i miejsca pamięci uwaga – symbole, adresy i nazwy obiektów zgodnie z zapisami w planach miejscowych
		<p>Gagarina 125,</p> <ul style="list-style-type: none"> - B67- magazyn zbożowy z ok. 1910 r., d. PGR; Szeroka, ul. Gagarina 123, - B68- dom mieszkalny z ok. 1910 r., d. PGR; Szeroka, ul. Gagarina 121A, - B77- dom mieszkalny, Szeroka, ul. Gagarina 17. <p>krzyże przydrożne i kapliczki o cechach zabytkowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - K37; figura Najświętszej Marii Panny; Szeroka, ul. Powstańców Śląskich, na kopcu przed kościołem, - K38; krzyż z figurą Matki Bożej; Szeroka, ul. Powstańców Śląskich, cmentarz parafialny (przed bramą cmentarną), - K39; krzyż kamienny z 1896 r.; Szeroka, ul. Powstańców Śląskich 1, - K40; kapliczka słupowa; Szeroka, ul. Powstańców Śląskich naprzeciw 142. <p>miejsca pamięci narodowej:</p> <ul style="list-style-type: none"> - M1; grób i pomnik Szeroczan poległych w I wojnie - Pieta, Szeroka, ul. Powstańców Śląskich, cmentarz przy kościele, - M2; tablica Szeroczan poległych w II wojnie, w bramie wejściowej na cmentarz, Szeroka, ul. Powstańców Śląskich, - M17; pomnik mieszkańcom Boryni i Szerokiej zamordowanym podczas II wojny, Szeroka, ul. Reja /Węglowa przy KWK Borynia. <p>strefy ochrony konserwatorskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> - S04- Borynia, Pałac, - S05- Borynia, folwark, ul. Powstańców Śląskich i zespół zabudowy mieszkan, - S12- Szeroka, kościół Wszystkich Świętych, folwark, ul. Gagarina.
C 75 Centrum (fragment)	Nr XII/120/2007 z dnia 28.06.2007r. / Dz. U. W. Ś. Nr 161 poz. 3000 z dnia 26.09.2007r.	<p>Rejestr</p> <ul style="list-style-type: none"> - A3, nr rejestru 738/366 z 05.08.1966 r. – kościół parafialny p.w. św. Barbary, Jastrzębie Dolne, ul. ks. bp. Bednorza 1A, działka nr 1110/60, k.m. 1, obręb Jastrzębie Dolne. <p>GEZ</p> <ul style="list-style-type: none"> -B71 - Dwór Witczaków na Mendowcu, obecnie nieużytkowany, Jastrzębie Dolne, ul. Findera 57, dz. 3175/60, k.m. 2, obręb Jastrzębie Dolne, - B81 - dom usługowo – mieszkalny (piekarnia), Jastrzębie Dolne, ul. Pszczyńska 1, - B82 - dom mieszkalny, Jastrzębie Dolne, ul. Połomska 7, - B83 - dom usługowo - mieszkalny, Jastrzębie Dolne, ul. Połomska 9. <p>miejsce pamięci narodowej:</p> <p>M10 – pomnik i mogiła zbiorowa 980 żołnierzy radzieckich poległych w 1945 r., Jastrzębie Dolne, ul. Boża Góra Prawa.</p>
P 74 Pochwacie (fragment)	Nr XII/121/2007 z dnia 28.06.2007r. /Dz. U. W. Ś. Nr 161 poz. 3001 z dnia 26.09.2007r	<ul style="list-style-type: none"> -B21 – dom mieszkalny, Jastrzębie Górne, ul. Pszczyńska 123, - B84 - dom mieszkalny, Jastrzębie Górne, ul. Pszczyńska 31, - B85 - dom mieszkalny, Jastrzębie Górne, ul. Pszczyńska 37, - B86 - dom mieszkalny, Jastrzębie Górne, ul. Pszczyńska 77a. <p>krzyże przydrożne i kapliczki o cechach zabytkowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> -K13 – kaplica – grotta z 1927 r., Jastrzębie Dolne, ul. Szybowa; -K27 – krzyż Męki Pańskiej z 1905 r., Jastrzębie Górne, skrzyżowanie ul. Gałczyńskiego i Strażackiej; -K22 – krzyż kamienny z 1916 r., Jastrzębie Górne, ul. Pszczyńska 145. <p>miejsce pamięci narodowej:</p>

Symbol planu Lokalizacja	Uchwała / Publikacja	zabytki i miejsca pamięci uwaga – symbole, adresy i nazwy obiektów zgodnie z zapisami w planach miejscowych
		M18 – pomnik 3 żołnierzy AK, którzy zginęli w tym miejscu w 1943 r., Jastrzębie Górne, skrzyżowanie ul. Rybnickiej z ul. Gagarina.
M 86 Moszczenica (fragment)	Nr XII/123/2007 z dnia 28.06.2007r. / Dz. U. W. Ś. Nr 161 poz. 3002 z dnia 26.09.2007r	B49 – budynek dworcowy (stacja kolejowa Moszczenica, nieczynna, obecnie usługi handlu), Moszczenica, ul. Ranoszka, dz. 2696/27, k.m. 2, obręb Moszczenica; -B50 – toalety dworcowe i budynki gospodarcze (stacja kolejowa Moszczenica), Moszczenica, ul. Ranoszka, dz. 2696/27, k.m. 2, obręb Moszczenica, - B87 - dom mieszkalny, Moszczenica, ul. Ranoszka 38. krzyże przydrożne i kapliczki o cechach zabytkowych: -K24 – kapliczka murowana w formie kościółka z wieżą, Moszczenica, ul. Komuny Paryskiej, róg Dąbrowskiego; - K25 – krzyż kamienny z 1904 r., Moszczenica, ul. Ranoszka 27, naprzeciw nr 43.
C 80 Centrum (fragment)	Nr XII/124/2007 z dnia 28.06.2007r. / Dz. U. W. Ś. Nr 160 poz. 2997 z dnia 25.09.2007r	Rejestr - A5/1 - Park Zdrojowy, Jastrzębie Zdrój, ul. 1 Maja / Witczaka, działki 893/14, 678/74, 471/74, 878/19, 735/19, 734/19, 753/12, 586/19, 679/74, 76, 681/41, 680/41, 832/36, 829/16, 823/19, 690/19, 683/77, k.m.2, - A5/2 - Dom Zdrojowy, Jastrzębie Zdrój, ul. Witczaka 5, dz. 877/19 k.m. 2 obręb Jastrzębie Zdrój, - A5/3 - Łazienki II, obecnie nieużytkowany, Jastrzębie Zdrój, ul. Witczaka 3, dz. 831/36 k.m. 2 obręb Jastrzębie Zdrój, - A5/4 - Łazienki I, obecnie Uniwersytet Śląski, Jastrzębie Zdrój, ul. Witczaka 4, dz. 793/36 k.m. 2 obręb Jastrzębie Zdrój, - A5/5 - Masnówka, obecnie biblioteka, Jastrzębie Zdrój, ul. Witczaka 3A, dz. 830/16 k.m. 2 obręb Jastrzębie Zdrój, - A5/6 - Klasztor, Jastrzębie Zdrój, ul. 1 Maja 34A, dz. 897/36 k.m. 2 obręb Jastrzębie Zdrój, - A5/7 - Dom Uzdrawiskowy Marii, obecnie kościół i dom parafialny, Jastrzębie Zdrój, ul. 1 Maja 36/38, dz. 605/37 k.m. 2 obręb Jastrzębie Zdrój, - A5/8 - Dom Aniołów Stróżów, Jastrzębie Zdrój, ul. 1 Maja 34, dz. 603/37, 604/37 k.m. 2 obręb Jastrzębie Zdrój, - A5/9 - Muszla koncertowa, Jastrzębie Zdrój, ul. Witczaka (koło nr 5, na działce 893/14), - A5/10 - Pijalnia wód, Jastrzębie Zdrój, ul. Witczaka, dz. 564/18 k.m. 2 obręb Jastrzębie Zdrój, - A9 - nr rejestru A/124/04 z 2005r, hotel "Dąbrówka"; Jastrzębie Zdrój, ul. 1 Maja 49B, dz. 1549/47, k.m. 1 obręb Jastrzębie Zdrój. WEZ G1 - dawne sanatorium im. J. Piłsudskiego, o. szpital; Jastrzębie Zdrój, ul. Kościuszki 14, - G4 - dawne sanatorium Betania II, o. poczta, biura; Jastrzębie Zdrój, ul. 1 Maja 45, - G5 - dawne Uzdrawisko ZUS, o. biura i przychodnia; Jastrzębie Zdrój, ul. 1 Maja 47, - G7 - dawne sanatorium, o. Uniwersytet Śląski; Zdrój, ul. 1 Maja 61, - G8 - dawna willa "Łucja", obecnie obiekt biurowo-usługowy; Zdrój, ul. 1 Maja 15,

Symbol planu Lokalizacja	Uchwała / Publikacja	zabytki i miejsca pamięci uwaga – symbole, adresy i nazwy obiektów zgodnie z zapisami w planach miejscowych
		<p>- G9 - d. kotłownia Zakładu Sanatoryjnego "Marienheim", obecnie bud. mieszkalny, ul. 1 Maja 34B.</p> <p>GEZ</p> <p>-B70 - Łazienki Nowe, nieużytkowane; Jastrzębie Zdrój, ul. Witeczaka 7,</p> <p>- B25 - dom mieszkalny; Jastrzębie Zdrój, ul. Zdrojowa 1,</p> <p>- B26 - dom mieszkalny, d. willa Antonina; Jastrzębie Zdrój, ul. Zdrojowa 3,</p> <p>- B31 - dom mieszkalny- biura, d. willa Europejska; Jastrzębie Zdrój, ul. 1 Maja 7,</p> <p>- B35 - dom Św. Jacka- mieszkalny, handel, gastronomia ; Jastrzębie Zdrój, ul. 1 Maja 29,</p> <p>- B37 - dawna willa Witeczaka- obecnie Szkoła Muzyczna; Jastrzębie Zdrój, ul. Kościuszki 13A,</p> <p>- B38 - dom mieszkalny, handel, biura, d. willa Anna; Jastrzębie Zdrój, ul. 1 Maja 37,</p> <p>- B43 - dom mieszkalny - willa; Jastrzębie Zdrój, ul. 1 Maja 50,</p> <p>- B44 - dom mieszkalny - d. willa Ranošków; Jastrzębie Zdrój, ul. 1 Maja 52,</p> <p>- B45 - dom mieszkalny - willa; Jastrzębie Zdrój, ul. 1 Maja 60,</p> <p>- B46 - dom mieszkalny - willa; Jastrzębie Zdrój, ul. 1 Maja 72,</p> <p>- B51 - zespół 4 domów; Moszczenica, ul. Armii Krajowej 90,92,94,96,</p> <p>- B69 - dom mieszkalny - willa, gastronomia; Jastrzębie Zdrój, ul. K. Miarki 15,</p> <p>- B80 - dom mieszkalny ; Moszczenica, ul. prof. Ranoška 13.</p> <p>miejsca pamięci narodowej:</p> <p>- M12 - tablica w hołdzie księżom dekanatu zamordowanym podczas II wojny; Jastrzębie Zdrój, ul. 1 Maja 36 – ściana Kościoła,</p> <p>- M15 - pomnik powstańców śląskich zamordowanych w 1919 r.; Moszczenica, ul. Kasztanowa - od Armii Krajowej 90, dz. 401/20 k.m. 5. strefy ochrony konserwatorskiej</p> <p>- S07 - Jastrzębie Zdrój, stare uzdrowisko,</p> <p>- S09 - Moszczenica, zespół zabudowy mieszkaniowej.</p>
C 64 Centrum (fragment) c.d. C 64 Centrum (fragment)	Nr XII/125/2007 z dnia 28.06.2007r. / Dz. U. W. Ś. Nr 141 poz. 2796 z dnia 28.08.2007r.	<p>Rejestr</p> <p>A5 - nr rejestru 1524/93 z dnia 30.04.1993 r. Park Zdrojowy (wschodnia część parku), Jastrzębie Zdrój, pas wzdłuż ulicy Witeczaka działki nr 679/41, 681/41, 823/19 oraz część parceli 893/14 k.m. 2 obręb Jastrzębie Zdrój,</p> <p>- A6 - nr rejestru 1468/92 z 23.06.1993 dawna „Willa Opolanka” później Sąd Rejonowy w Jastrzębiu Zdroju, Jastrzębie Zdrój, ulica 1 Maja 32 działka nr 802/38 k.m.2 obręb Jastrzębie Zdrój.</p> <p>WEZ</p> <p>-G2 dawny „Pensjonat rodziny Kałużów Sanatorium„Jastrzębianka” – wyb. w roku 1930 obecnie filia Akademii Górniczo-Hutniczej, Jastrzębie Zdrój ul. Zdrojowa 5,</p> <p>- G3 – dawne Sanatorium „ Zakład dziecięcy Katowiczanka” wybudowany w roku 1930, Jastrzębie Zdrój ul. Zdrojowa 5a,</p> <p>- G6 – budynek dawnego szpitala, Sanatorium „Hutnik” wybudowany w roku 1938 obecnie Sąd Rejonowy Jastrzębie Zdrój ul. Staszica 3.</p>

Symbol planu Lokalizacja	Uchwała / Publikacja	zabytki i miejsca pamięci uwaga – symbole, adresy i nazwy obiektów zgodnie z zapisami w planach miejscowych
		GEZ B32 – dom mieszkalny - biura, dawny pensjonat rodziny Dyrdów, ul. 1 Maja 14, - B34 – dom mieszkalny - handel-usługi, Jastrzębie Zdrój ul. 1 Maja 20. miejsce pamięci narodowej: - M11 – pomnik w hołdzie 15 pomordowanym ofiarom Marszu Śmierci, Zdrój strefa ochrony konserwatorskiej: ul. Witczaka, zespół uzdrowiskowy działka 681/41 k.m 2 obręb Jastrzębie Zdrój. -SO7 b - Jastrzębie Zdrój, część starego uzdrowiska.
C 79 Centrum (fragment)	Nr XII/126/2007 z dnia 28.06.2007r. / Dz. U. W. Ś. Nr 160 poz. 2998 z dnia 25.09.2007r.	Rejestr -A4 - nr rejestru 737/66 z 05.08.1966 r.; Kościół parafialny pod wezwaniem św. Katarzyny, Jastrzębie Górne, ul. Pszczyńska 128B, dz. 2813/152, k.m. 2, obręb Jastrzębie Górne. WEZ - G10 - Urząd Skarbowy, d. pensjonat i restauracja Hoppenów; Jastrzębie Zdrój, ul. 11 Listopada 15, - G11 - Urząd Skarbowy, dawny DW Związku Kas Chorych; Jastrzębie Zdrój, ul. 11 Listopada 13. - B17 - dom mieszkalny; Jastrzębie Górne, ul. Pszczyńska 126A, - B18 - dawna plebania; Jastrzębie Górne, ul. Pszczyńska 128B, - B19 - budynek gospodarczy; Jastrzębie Górne, ul. Pszczyńska 128B, - B20 - budynek biurowy -Powiatowy Urząd Pracy; Jastrzębie Górne, ul. Pszczyńska 134, - B22 - budynek dworcowy (stacja kolejowa Jastrzębie Zdrój, nieczynna); Jastrzębie Zdrój, ul. Dworcowa, - B23 - warsztat dworcowy + WC (stacja kolejowa Jastrzębie Zdrój), nieużytkowany; Jastrzębie Zdrój, ul. Dworcowa, - B24 - wieża wodna (stacja kolejowa Jastrzębie Zdrój- nieczynna); Jastrzębie Zdrój, ul. Dworcowa, - B47 - dom mieszkalny, d. Bar Ubocze; Jastrzębie Zdrój, ul. Dworcowa 4, - B75 - dom mieszkalny, sklep; Zdrój, ul. 11 Listopada 59, - B88 - budynek usługowy - przedszkole, biblioteka; Jastrzębie Górne, ul. Pszczyńska 158. krzyże przydrożne i kapliczki o cechach zabytkowych: - K20 - krzyż kamienny z rzeźbami, 1872 r.; Jastrzębie Górne, ul. Pszczyńska 128B, na pn. zach. od kościoła św. Katarzyny, - K21 - krzyż kamienny z rzeźbami, 1916 r.; Jastrzębie Górne, ul. Warszawska, przy bramie kościoła św. Katarzyny. miejsca pamięci narodowej: - M3 - pomnik w hołdzie pomordowanym ofiarom Marszu Śmierci; Jastrzębie Górne, ul. Warszawska, przy bramie kość. Św. Katarzyny, - M4 - grób-pomnik powstańców śląskich zamordowanych w 1919 r.; Jastrzębie Górne, ul. Pszczyńska, cmentarz parafialny przy kościele św. Katarzyny, - M5 - grób bohaterskiego saperskiego - zginął 1945 r.; Jastrzębie Górne, ul. Pszczyńska, cmentarz parafialny przy kościele św. Katarzyny, - M6 - grób trzech żołnierzy września 1939 r; Jastrzębie Górne, ul.

Symbol planu Lokalizacja	Uchwała / Publikacja	zabytki i miejsca pamięci uwaga – symbole, adresy i nazwy obiektów zgodnie z zapisami w planach miejscowych
		Pszczyńska, cmentarz parafialny przy kościele św. Katarzyny, - M7 - tablica ku czci żołnierzy AK zaginionych 1947 r.; Jastrzębie Górne, ul. Pszczyńska, cmentarz parafialny przy kościele św. Katarzyny, - M8- kaplica grobowa rodziny Witczaków; Jastrzębie Górne, ul. Pszczyńska, cmentarz parafialny przy kościele św. Katarzyny. strefa ochrony konserwatorskiej S06 - Jastrzębie Górne, kościół św. Katarzyny.
C 78 Centrum (fragment)	Nr XII/127/2007 z dnia 28.06.2007r. /Dz. U. W. Ś. Nr 159 poz. 2976 z dnia 24.09. 2007r	- B16 - dawny budynek dworcowy z obiektami gospodarczymi (stacja Jastrzębie Górne- nieczynna);ul. Pszczyńska, dz. 836/37 k.m. obręb Jastrzębie Górne, - B76 - dom mieszkalny, Jastrzębie Górne, ul. Pszczyńska 212.

W trakcie opracowania Gminnej Ewidencji Zabytków stwierdzono, że 8 budynków zabytkowych chronionych zapisami planów zostało wyburzone – dla pozostałych 103 obiektów zostały sporządzone karty adresowe gminnej ewidencji zabytków. Przy sporządzeniu kart skorygowano dane adresowe obiektów.

5.4. Zabytki ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków miasta Jastrzębie-Zdrój

Obok zabytków wpisanych do rejestru i chronionych ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, na terenie miasta Jastrzębie-Zdrój istnieją inne obiekty posiadające wartość historyczną i kulturową. Miasto chroni te obiekty obejmując je Gminną Ewidencją Zabytków

W roku 2008 na zlecenie Miasta sporządzono „Ewidencję obiektów zabytkowych i kulturowych na obszarze administracyjnym miasta Jastrzębie Zdrój” opracowaną w formie 313 sztuk kart adresowych budynków i 74 sztuk kart adresowych krzyży i kapliczek oraz „Gminny program opieki nad zabytkami Miasta Jastrzębie-Zdrój na lata 2008-2012”. W roku 2013 opracowano „Gminny program opieki nad zabytkami Miasta Jastrzębie-Zdrój na lata 2013-2016” przyjęty Uchwałą Nr XII.83.2013 Rady Miasta Jastrzębie-Zdrój z dnia 27 czerwca 2013 r.

W roku 2016 opracowana została aktualizacja - Gminnej Ewidencja Zabytków Miasta Jastrzębie-Zdrój, opracowana przez Pracownię Projektową Artop, Jolanta Singer-Zemła, Marek Zemła, 40-695 Katowice, ul. Traktorzystów 33.

Przyjęto zasadę weryfikacji listy obiektów wskazanych do ochrony ze względu na ich wartość historyczną i artystyczną oraz stan zachowania cech zabytkowych - co spowodowało ograniczenie ilości obiektów objętych listą. Nie kwalifikowano do ochrony jedynie ze względu na w. obiektów o znikomej wartości historycznej i artystycznej – przebudowanych w sposób zacierający cechy stylowe oraz w złym stanie technicznym. Dotyczy to zwłaszcza domów mieszkalnych jednorodzinnych, budynków rozproszonych poza historycznymi zespołami zabudowy.

Ponieważ zgodnie z obowiązującym prawem obiekty ruchome, którymi zgodnie z ustawą o ochronie zabytków są kapliczki i krzyże nie są przedmiotem Gminnej Ewidencji Zabytków – sporządzone w 2008 r. 74 karty adresowe dla tych obiektów mają jedynie charakter informacyjny i nie były przedmiotem aktualizacji.

Zamawiający po analizie przedstawionych materiałów zaakceptował usunięcie z Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Jastrzębie-Zdrój obiektów ujętych w Tabeli 4. Budynki dotychczas chronione - brak wskazań do dalszej ochrony

W ramach przeprowadzanej aktualizacji Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Jastrzębie-Zdrój istnieje również możliwość uzupełnienia ewidencji o obiekty pominięte w poprzednim opracowaniu. W trakcie wizji w terenie opracowujący zlokalizowali 18 budynków o cechach zabytkowych, nie ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków. Po konsultacjach z Zamawiającym z listy propozycji własnych opracowujących włączono dodatkowo do Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Jastrzębie-Zdrój 13 obiektów oraz na wniosek UM dwa budynki przemysłowe z terenu kopalni JAS-MOS, ul. Górnicza 1 – cechownię i halę sprężarek. Zaktualizowana Gminna Ewidencja Zabytków Miasta Jastrzębie-Zdrój została przedstawiona do akceptacji przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Katowicach.

Pismem znak K-NR.5140.1.2017.PŚ z dnia 27 marca 2017 r. Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach zaopiniował propozycje Gminy:

1. negatywnie włączenie do GEZ następujących 12 obiektów: ul. Armii Krajowej 98, ul. Cieszyńska 204, ul. Cieszyńska 261, ul. Górnicza 1- cechownia, ul. Górnicza 1- hala sprężarek, ul. Kolonia Jana 6, ul. Okopowa 18, ul. Płonki 10, ul. Powstańców Śląskich 89, ul. Ranoszka 118, ul. Sławika 11, ul. Świerkłańska 145,
2. pozytywnie włączenie do GEZ następujących obiektów: ul. 1 Maja 42, ul. 1 Maja 74, ul. 1 Maja 75, ul. Libowiec 2,
3. pozytywnie listę wskazanych do wykreślenia z GEZ 60 obiektów.

Sporządzono ostateczną listę GEZ zawierającą 194 budynki (w tym 18 budynków chronionych wpisem do rejestru zabytków) i 35 zabytków archeologicznych – łącznie 229 pozycji oraz listę budynków dotychczas chronionych w różnej formie - brak wskazań do dalszej ochrony, zawierającą 60 pozycji. (Tabela 4. Budynki dotychczas chronione - brak wskazań do dalszej ochrony - 60 obiektów).

Gminna Ewidencja Zabytków Miasta Jastrzębie-Zdrój sporządzona w formie kart adresowych została przyjęta Zarządzeniem Prezydenta Miasta Jastrzębie-Zdrój Nr OR-IV.0050.274.2017 z dnia 28 kwietnia 2017 r. wraz z zestawieniami tabelarycznymi obiektów :

Tabela 1. Obiekty i tereny wpisane do rejestru zabytków - ujęte w Wojewódzkiej i Gminnej Ewidencji Zabytków - 18 obiektów,

Tabela 2. Zabytki archeologiczne ujęte w Wojewódzkiej i Gminnej Ewidencji Zabytków - 41 obiektów (z czego 35 stanowisk archeologicznych zostało włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków – na podstawie pisma Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Katowicach znak K-AR.5135.3.2016.KW z dnia 8 stycznia 2016 r.),

Tabela 3. Zabytki ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków, wskazane do ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego - 176 obiektów.

6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY

Analizę stanu zachowania obiektów zabytkowych na terenie Jastrzębia-Zdroju przeprowadzono w oparciu o Gminną Ewidencję Zabytków i porównanie jej aktualnej wersji z rokiem 2013 i 2008, kiedy sporządzono poprzednie edycje Gminnej Ewidencji Zabytków.

W ramach aktualizacji GEZ w roku 2016 przeprowadzono ocenę wszystkich obiektów – zarówno wpisanych do rejestru zabytków jak i obiektów ewidencyjnych analizując je pod względem kryteriów: Wartość - wartość historyczna lub artystyczna oraz Stan zachowania – stan zachowania cech stylowych i artystycznych obiektu (nie stan techniczny!) i wprowadzając czterostopniową skalę oceny. Wyniki przeprowadzonej analizy są zawarte w tabelach będących załącznikami do niniejszego opracowania

Tabela 1. Obiekty i tereny wpisane do rejestru zabytków - ujęte w Wojewódzkiej i Gminnej Ewidencji Zabytków

i Tabela 3. Zabytki ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków, wskazane do ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego

Dodatkowo wszystkie sporządzone w ramach GEZ karty adresowe (za wyjątkiem kart zabytków archeologicznych) zostały wzbogacone o kartę dodatkową, która zawiera pozycje „Elementy obiektu wskazane do ochrony” oraz „Elementy obiektu wskazane do zmiany” w których szczegółowo odniesiono się do stanu obiektu i pożądanych działań celem zachowania istniejących walorów lub poprawy ich stanu.

Podsumowując powyższe analizy ogólny obraz stanu zachowania zabytków miasta należy uznać za zadowalający, choć nie pozbawiony elementów zagrożonych. W okresie od opracowania poprzedniej edycji Gminnej Ewidencji Zabytków stan wielu obiektów się poprawił. Bardzo korzystnym zjawiskiem rzucającym się w oczy na terenie miasta Jastrzębie-Zdrój jest przywracanie dawnego blasku zespołowi Parku i obiektów na terenie dawnego zespołu Zdroju. Jest wynikiem głównie działań gminy. Bardzo korzystnie prezentują się też zabytki pozostające we własności parafii i wspólnot wyznaniowych. Również obiekty będące własnością prywatną – jak Pałac w Boryni czy niektóre budynki na terenie Zdroju, są często użytkowane i remontowane w sposób wzorcowy.

Na przeciwnym biegunie lokalizują się obiekty (będące często własnością państwa) zaniedbane w stopniu grożącym utratą wartości zabytkowej. Należą do nich budynki dawnych dworców kolejowych zarządzane przez PKP - w większości są nieużytkowane i zagrożone postępującą dewastacją, zwłaszcza dworzec w Jastrzębiu-Zdroju, który ma zniszczony dach i nie jest remontowany. Również mające prywatnego właściciela budynki: najstarszych Łazienek Zdrojowych oraz Dwór Rodziny Witczaków na Mendowcu – są nieużytkowane i ulegają postępującej dewastacji.

Dawne założenia folwarczne: w Bziu, Szerokiej, Ruptawie i Boryni (pozostałe po PGR) zachowały się w niekompletnym stanie lub szczątkowo. Istniejące obiekty w większości są silnie przekształcone lub znajdują się w złym i bardzo złym stanie technicznym.

7. ZAŁOŻENIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA JASTRZĘBIE-ZDRÓJ

7.1. CELE W LATACH 2013- 2016

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na terenie Jastrzębia-Zdroju na lata 2013-2016 r. przyjęty został Uchwałą Nr XII.83.2013 Rady Miasta Jastrzębie-Zdrój z dnia 27 września 2013 r. Realizacja programu weszła w życie 14 dni po jego ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Śląskiego poz. 4772 z dnia 5 lipca 2013 r.

Program zakłada realizację następujących celów:

1. działalność zmierzająca do zachowania i poprawienia stanu konserwatorsko-technicznego budynków np. przez opracowanie zasad kształtowania elewacji,
2. konserwację małej architektury we współpracy pomiędzy gminą a wspólnotami parafialnymi i społecznościami lokalnymi,
3. opracowanie jednolitego programu określającego zasady lokalizacji reklam na budynkach,
4. opracowanie programu i zasad wspierania przedsięwzięć konserwatorskich oraz rewaloryzacyjnych,
5. rozbudowę zasobu dokumentacji dotyczącej substancji zabytkowej.

Generalne wytyczne urbanistyczne:

1. zachowanie linii zabudowy dzięki utrzymaniu istniejących budynków oraz uzupełnienie luk budowlanych nową, dostosowaną do istniejącej zabudową plombową,
2. integrację zabudowy w ścisłych centrach założeń urbanistycznych,
3. modernizację zabytkowej zabudowy,
4. konserwację zabytkowych elewacji w oparciu o program i projekt, m.in. partery elewacji zabytkowych,
5. zamknięcie pierzei w celu uporządkowania ładu przestrzennego oraz likwidację niewłaściwych osi widokowych,
6. wypełnienie luk budowlanych powinno utrzymywać historyczne linie zabudowy i podziały parcelacyjne oraz gabaryty pierzei (wysokość, kształt dachu, materiał, itd.),
7. likwidację obiektów tymczasowych (m.in. kiosków, straganów), będących obiektami dysharmonicznymi,
8. maksymalną ochronę terenów zielonych przed wkraczaniem zabudowy.

Generalne wytyczne architektoniczne:

1. obiekty zabytkowe i kulturowe należy zachować w swoim pierwotnym stanie oraz dążyć do ich konserwacji, modernizacji lub adaptacji jedynie za zgodą właściwych służb,
2. sporządzenie dokumentacji konserwatorskiej lub projektowej należy poprzedzić kwerendą ikonograficzną obiektu,
3. zabudowa plombowa winna utrzymywać linie zabudowy wynikające z historycznych i miejscowych uwarunkowań,
4. architektura plombowa winna harmonizować z zabytkową,
5. należy ochronić pierwotne formy (wraz z kolorystyką, fakturą, itd) oraz detal elewacji,
6. należy chronić pierwotną stolarkę okienną i drzwiową (wraz z kolorystyką), w przypadku występowania wtórnej, ahistorycznej stolarki należy dążyć do odtworzenia kształtu, podziałów i profili pierwotnych drzwi i okien z zachowaniem materiału,
7. zabudowa osiedli patronackich, folwarczna, itd. winny być remontowane w ramach programu rewitalizacji,
8. należy dążyć do likwidacji obiektów tymczasowych i substandardowych,
9. obiekty o najwyższych walorach zabytkowych powinny być remontowane i konserwowane za zgodą służby konserwatorskiej, a prace przy nich kierowane i nadzorowane przez uprawnione osoby,
10. ewentualna rozbiórka przedmiotowego obiektu poprzedzona musi być inwentaryzacją architektoniczną lub inną dokumentacją konserwatorską, na podstawie której właściwa służba ochrony zabytków udzieli stosownej zgody

11. obiekty zabytkowe i kulturowe powinny posiadać dokumentację (np. w formie białej karty).

Generalne wytyczne dla terenów zieleni zabytkowej.

1. pielęgnacja istniejących pomników przyrody,
2. maksymalna ochrona powierzchni parkowych przed wkraczaniem zabudowy,
3. rewaloryzacja terenów parkowych, stworzenie atrakcyjnych miejsc rekreacyjnych,
4. uzupełnienie i zachowanie istniejących obsadzeń dróg,
5. odtworzenie obsadzeń obwodu zabytkowych cmentarzy oraz głównych alei drzewami liściastymi.

7.2. PRIORYTETY PROGRAMU NA LATA 2017-2020

Większość wskazanych powyżej generalnych wytycznych i postulatów pozostaje nadal w mocy i nie utraciło aktualności. Należy jednak skupić się na działaniach priorytetowych (nowych lub kontynuowanych), wpisujących się w cele i programy operacyjne rozwoju miasta, w ramach których mieści się szeroko pojęta opieka nad zabytkami i ochrona dziedzictwa kulturowego miasta.

Priorytet I: Przywrócenie dawnej świetności obszarowi dawnego uzdrowiska Zdrój

Zadania

1. Utworzenie na terenach obejmujących teren dawnego uzdrowiska i Park Zdrojowy parku kulturowego.

Granice proponowanego parku kulturowego przedstawiono na mapie 1.

Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Teren dawnego Zdroju jak najbardziej kwalifikuje się do ochrony tego typu. W planie ochrony parku kulturowego należy w sposób jednoznaczny zidentyfikować problemy i zadanie dotyczące tego obszaru oraz opracować program rewaloryzacji oraz rewitalizacji dla obiektów i obszarów.

Na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące:

- 1) prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;
- 2) zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych;
- 3) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego,
- 3a) zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury;
- 4) składowania lub magazynowania odpadów.

Pozwoli to miastu w sposób łatwiejszy programować i kontrolować ochronę zabytków i ład przestrzenny na tym terenie.

2. Zakończenie prowadzonych prac rewitalizacyjnych terenów dawnego Parku Zdrojowego, w tym poza kontynuacją prowadzonych prac:

- Realizacja planowanej siedziby Urzędu Stanu Cywilnego (lub innego przeznaczenia) w nieużytkowanym obiekcie – Nowych Łazienek II przy ul. Witczaka,

- Przejęcie przez gminę obiektu najstarszych Łazienek Zdrojowych celem zabezpieczenia przed dalszą dewastacją, wpisanie obiektu do rejestru zabytków (obiekt posiada białą kartę) i wykorzystanie go na funkcje związane z planowanym subcentrum.

3. Zagospodarowanie nieużytkowanych obiektów zabytkowych na terenie Zdroju: Willa Pensjonat Opolanka ul.1 Maja 32, D. sanatorium Zakład Dziecięcy Katowiczanka, ul. Zdrojowa 5A.

Priorytet II: Ochrona i rewitalizacja najbardziej zagrożonych obiektów zabytkowych z terenu miasta

1. Wpisanie najbardziej wartościowych obiektów posiadających „białe karty” do rejestru zabytków, co pozwoli zapewnić ich lepszą ochronę

Na terenie miasta 42 obiekty zabytkowe (nieruchome) posiadają karty ewidencyjne zabytków architektury i budownictwa (karty białe). Z tego tylko 18 obiektów jest wpisanych do rejestru zabytków województwa śląskiego.

W pierwszej kolejności należy bezwzględnie wpisać do rejestru budynki nieużytkowane, o wysokiej wartości zabytkowej, są to:

- **Dwór rodziny Witczaków** w Jastrzębiu Dolnym na Mendowcu, przy ul. Lompy 10, zagrożony ze względu na stan techniczny i brak zainteresowania ze strony prywatnego właściciela. Przy dworze znajduje się zespół wartościowego starodrzewu, a sam obiekt powinien być chroniony również ze względu na miejsce rodziny Witczaków w historii miasta.

- **Obiekty dawnych dworców kolejowych** - pięć zespołów dworcowych: Jastrzębie-Zdrój (wraz z wieżą wodną), Jastrzębie Górne, Bzie, Moszczenica i Ruptawa. Wszystkie te budynki mają wysoką wartość zabytkową i posiadają opracowane tzw. białe karty. Budynki pięciu zachowanych dworców kolejowych w większości są nieużytkowane i zagrożone postępującą dewastacją. W najgorszym stanie jest dworzec w Jastrzębiu-Zdroju - ma zniszczony dach (prawdopodobnie na skutek pożaru) i nie jest remontowany.

- **Budynek najstarszych Łazienek Zdrojowych**, ul. Witczaka 7

2. Przejęcie przez gminę najbardziej zagrożonego dworca kolejowego w Jastrzębiu-Zdroju celem zabezpieczenia przed dalszą dewastacją.

3. Pozyskanie środków i rewitalizacja techniczna najbardziej zagrożonych obiektów.

8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zakłada się, że zadania określone w gminnym programie opieki nad zabytkami będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- instrumentów prawnych – wynikających z przepisów ustawowych (np. uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, budowa parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy, wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków);

- instrumentów finansowych (m.in. finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych);

- instrumentów koordynacji (m.in. poprzez realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami);
- instrumentów społecznych (m.in. poprzez działania edukacyjne promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami); analizy i materiały
- instrumentów kontrolnych (m.in. aktualizacja gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego).

Wykorzystanie wskazanych mechanizmów w działaniach gminy Jastrzębie-Zdrój zostało omówione w kolejnych rozdziałach.

9. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW W LATACH 2013- 2016

9.1. Projekty które, zostały zrealizowane na terenie i na obiektach położonych w zabytkowym Parku Zdrojowym im. Mikołaja Witczaka w Jastrzębiu-Zdroju

- **„Modernizacja budynku „Masnówki” i adaptacja na potrzeby biblioteki w Parku Zdrojowym w Jastrzębiu Zdroju”** – projekt zrealizowany w latach 2005-2006 ze środków własnych Miasta. Całkowita wartość projektu wyniosła 4 165 568,96 zł.

Budynek „Masnówki” jest zabytkowym budynkiem po działalności byłego uzdrowiska. W związku z tym, iż przez wiele lat, budynek ten był nieremontowany, jego stan zachowania był bardzo zły i grożący zawaleniem. W wyniku realizacji przedmiotowego Projektu, obiekt ten został zaadaptowany na potrzeby filii Miejskiej Biblioteki Publicznej.

- **„Przebudowa budynku Domu Zdrojowego”** – projekt realizowany w roku 2010 ze środków własnych Miasta. Całkowita wartość projektu wyniosła 1 749 993,27 zł.

Budynek Domu Zdrojowego, był pierwszym budynkiem, jaki powstał na terenie uzdrowiska w Jastrzębiu-Zdroju, około roku 1862. W związku z tym, iż przez wiele lat, budynek ten był nieremontowany, jego stan zachowania był bardzo zły i grożący zawaleniem. W wyniku realizacji przedmiotowego Projektu, budynkowi Domu Zdrojowego, przywrócono jego pierwotny wizerunek i zabezpieczono przed dalszym niszczeniem.

- **„Rewitalizacja terenów parkowych w dzielnicy Zdrój w Jastrzębiu-Zdroju”** – projekt zrealizowany w latach 2008-2013 ze środków własnych Miasta oraz ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013. Całkowita wartość projektu wyniosła 1 493 724,29 zł, a dofinansowanie ze środków RPO WSL wyniosło 1 240 244,42 zł.

Przedmiotem projektu były działania rewitalizacyjne w Parku Zdrojowym w Jastrzębiu-Zdroju, w zakresie remontu i modernizacji schodów terenowych, ścieżek, oświetlenia, murów oporowych, koryt odwadniających oraz małej architektury w pierwszym kwartale parku. Działania te mają na celu przywrócenie pierwotnego stanu zagospodarowania Parku Zdrojowego oraz zanikających funkcji rekreacyjnych, społecznych, kulturalnych, gospodarczych, edukacyjnych i turystycznych tego obszaru, rekreacyjnych, społecznych,

kulturalnych, gospodarczych, edukacyjnych i turystycznych tego obszaru, dla ożywienia przestrzeni miejskiej atrakcyjnej dla wszystkich grup mieszkańców.

- **„Odwiedź sąsiada – uatrakcyjnienie oferty turystycznej polsko-czeskiego pogranicza”** – Projekt polsko-czeski zrealizowany w latach 2014-2015 ze środków własnych Miasta oraz ze środków Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej 2007-2013 Republika Czeska Rzeczpospolita Polska. Całkowita wartość projektu wyniosła 2 620 818,76 zł, a dofinansowanie ze środków POWT RCz-PL wyniosło 1 993 643,35 zł.

Przedmiotem projektu w części zabytkowej Parku Zdrojowego były prace budowlane, polegające na rewitalizacji tej części Parku, w zakresie remontu i modernizacji schodów terenowych, ścieżek, oświetlenia, murów oporowych, koryt odwadniających oraz małej architektury. Zostało także wykonane oznakowanie, w polsko-czeskiej wersji językowej, ścieżki dydaktyczno-przyrodniczej na terenie Parku Zdrojowego przy ul. Witczaka i wydanie publikacji w polsko-czeskiej wersji językowej opisującej tę ścieżkę w nakładzie 1000 szt.

- **„Baw się i ucź”** – Projekt polsko-czeski zrealizowany w latach 2014-2015 ze środków własnych Miasta oraz ze środków Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej 2007-2013 Republika Czeska Rzeczpospolita Polska.

Realizacja Projektu polegała na wymianie istniejących urządzeń zabawowych dla dzieci starszych, na nowe, wraz z wykonaniem podłoża bezpiecznego, w strefach bezpiecznych urządzeń oraz nasady trawy. Plac zabaw o powierzchni ok. 352 m², został usytuowany w północno-zachodniej części Parku Zdrojowego.

- **„Uczymy się języka przez zabawę”** - Projekt polsko-czeski zrealizowany w latach 2014-2015 ze środków własnych Miasta oraz ze środków Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej 2007-2013 Republika Czeska Rzeczpospolita Polska.

Realizacja Projektu polegała na wymianie istniejących urządzeń zabawowych dla dzieci młodszych o dużym zużyciu i w stanie technicznym, kwalifikujące je do wymiany na nowe, wraz z wymianą istniejącego podłoża. Plac zabaw o powierzchni ok. 155 m², został usytuowany w północno-zachodniej części Parku Zdrojowego.

- **„Budowa fontanny solankowej w Parku Zdrojowym w Jastrzębiu-Zdroju”** – projekt zrealizowany w latach 2014-2015 ze środków własnych Miasta oraz ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013. Całkowita wartość projektu wyniosła 3 777 938,72 zł, a dofinansowanie ze środków RPO WSL wyniosło 2 515 551,54 zł.

Przedmiotem projektu były działania, mające na celu budowę w Parku Zdrojowym w Jastrzębiu-Zdroju, całorocznego obiektu Kolumnady, w którym mieści się inhalatorium zasilane wodami solankowymi. Obudowane ścianami i przeszkleniem inhalatorium umożliwi spacer i odpoczynek na ławkach oraz wdychanie leczniczych solanek rozpylanych przez fontannę. Pozostałą część nadziemną obiektu, przeznaczono na trakt pieszy z ławkami i stolikami do gier planszowych.

Działania te miały na celu, przywrócenie utraconych funkcji uzdrowiskowych Parku Zdrojowego.

- **„Historia węglem pisana górnicze tradycje Hawierzowa i Jastrzębia-Zdroju”** – Projekt zrealizowany ze środków własnych Miasta oraz ze środków Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013 / Fundusz Mikroprojektów i Budżet Państwa RP.

Celem projektu było poszerzanie transgranicznej współpracy partnerskich instytucji miejskich i społeczności lokalnych poprzez pogłębienie wiedzy na temat przeszłości i współczesności górnictwa węglowego - czynnika decydującego o powstaniu i rozwoju obu ośrodków miejskich. Projekt miał zachęcić mieszkańców Euroregionu do poznania unikalnego klimatu obu miast charakteryzujących się specyficzną, socrealistyczną zabudową mieszkalną oraz infrastrukturą przemysłową. Projekt pozwolił odkryć i zrozumieć fenomen tygla kulturowego tworzonego przez ludność autochtoniczną i napływową. Tym samym przyczynił się do zwiększenia przepływu ludności, nawiązania długotrwałych relacji i kontaktów oraz przełamania barier językowych.

9.2. Realizacja przez miasto pozostałych elementów programu opieki nad zabytkami

1. Na opiekę nad zabytkami należącymi do zasobu komunalnego w analizowanym okresie wydatkowano środki finansowe z budżetu miasta na następujące roboty budowlane:

- remont kapliczki przy ul. Cieszyńskiej i innych krzyży zabytkowych,
- rewitalizacja polegająca na remoncie stawów i parku przy ul. Żeromskiego,
- remont Domu Zdrojowego przy ul. Witeczaka,
- remont schodów i traktów pieszych w Parku Zdrojowym przy ul. Witeczaka,
- budowa placów zabaw w Parku Zdrojowym,
- przebudowa Szkoły Podstawowej Nr 18 przy ul. Fredry,
- budowa inhalatorium zasilanego wodami solankowymi w Parku Zdrojowym przy ul. Witeczaka (odtworzenie dawnej promenady),
- przebudowa dworu obronnego w Bziu Zameckim na potrzeby przedszkola przy ul. Klubowej,
- remont ścieżki przyrodniczej w Parku Zdrojowym przy ul. Witeczaka,
- remont kapliczki ul. Komuny Paryskiej / Dąbrowskiego,
- remont schodów i traktów pieszych (promenada) w Parku Zdrojowym przy ul. Witeczaka.

2. Rada Miasta Uchwałą nr VII.83.2012 z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków położonych na obszarze Miasta, nie stanowiących jego własności. Stworzyło to szansę ubiegania się przez właścicieli o przedmiotowe dotacje.

3. W ramach wspierania lokalnej inicjatywy remontów obiektów zabytkowych przyjęto Uchwałę Nr VII.77.2014 Rady Miasta Jastrzębie Zdrój z dnia 26 czerwca 2014 r. w sprawie zwolnienia od podatku od nieruchomości budynków położonych przy ulicach znajdujących się na terenie historycznego układu miejskiego Miasta Jastrzębie-Zdrój, w których dokonano remontu elewacji.

Zwolnienie od podatku od nieruchomości obejmuje nieruchomości, na których znajdują się budynki zabytkowe, położone na terenie historycznego układu miejskiego (dawnego Uzdrowiska) wskazane w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i gminnym programie opieki nad zabytkami jako obiekty o wysokich walorach kulturowych. Stanowią świadectwo minionej epoki, a ich zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną i artystyczną. Potencjalnie uprawnionych do zwolnienia jest 26 budynków znajdujących się przy ulicach: 1 Maja, Witeczaka, Zdrojowej, Kościuszki, Staszica i Miarki będących własnością zarówno osób prawych jak i fizycznych.

Ze zwolnienia skorzystało 5 podmiotów.

Udzielono dotacji z budżetu miasta z przeznaczeniem na realizowane prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na terenie miasta Jastrzębie Zdrój, nie stanowiących jego własności

- w 2013 r. jednemu podmiotowi w kwocie 59 745,23 zł brutto;
- w 2014 r. jednemu podmiotowi w kwocie 63 331,65 zł brutto;
- w 2015 r. dwóm podmiotom w łącznej kwocie 63 331,65 zł brutto;
- w 2016 r. jednemu podmiotowi w kwocie 70 412,39 zł brutto.

4. W ramach opieki nad zabytkami zlecono opracowanie projektów budowlano-wykonawczych:

- Planowanej siedziby Urzędu Stanu Cywilnego – Nowych Łazienek II przy ul. Witeczaka,
- Szkoły Podstawowej Nr 17 przy ul. Płonki 23,
- Modernizacja Łazienek (siedziba Galeria Historii Miasta) przy ul. Witeczaka,
- Remont schodów i traktów pieszych w Parku Zdrojowym przy ul. Witeczaka.

5. Celem podniesienia waloru krajobrazowego obszarów zabytkowych zlecono:

- JASTRZĘBIE-ZDRÓJ – DOM SOLIDARNOŚCI - studium wykonalności wraz z elementami koncepcji architektonicznej przy ul. Witeczaka / 1 Maja,
- opracowanie systemu informacji dla Parku Zdrojowego przy ul. Witeczaka.

6. Podejmowane są działania zwiększające atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych. Bieżącą działalność prowadzi Galeria Historii Miasta, obecnie w siedzibie przy ul. Witeczaka 4 (zabytkowy budynek Łazienek II).

Cele działalności galerii to:

- a) gromadzenie, przechowywanie i naukowe opracowywanie dóbr kultury z terenu Jastrzębia-Zdroju i ziemi jastrzębskiej,
- b) integrowanie środowisk zainteresowanych historią miasta i regionu,
- c) odtwarzanie i dokumentowanie historii i pradziejów Jastrzębia i ziemi jastrzębskiej,
- d) prowadzenie działalności wystawienniczej,
- e) prezentacja aktualnych kierunków pracy Galerii,
- f) edukacja regionalna dzieci i młodzieży jastrzębskich szkół,
- g) inwentaryzacja zasobów będących w kolekcjach prywatnych,
- h) współpraca ze służbami konserwatorskimi oraz muzeami w kraju.

W nowej siedzibie urządzono stałą ekspozycję wnętrza tradycyjnej chaty śląskiej wraz z kuźnią.

W okresie obowiązywania programu ukazało się 16 kwartalników „Biuletyn Galerii Historii Miasta”.

Celem popularyzacji terenów i obiektów zabytkowych w mieście wydano:

- M. Boratyn, Pijalnia wód / Pump room, Jastrzębie-Zdrój 2014 r.
- M. Boratyn, Park Zdrojowy / The Park Spa, Jastrzębie-Zdrój 2015 r.
- M. Boratyn, Zakład Marii / St. Mary's Institute, Jastrzębie-Zdrój 2016 r.

Książki zawiera zarówno historię uzdrowiska, osób z nim związanych jak i archiwalne fotografie, pocztówki i prospekty. W miesięczniku informacyjnym miasta Jastrzębie-Zdrój „Jastrząb” ukazują się artykuły dotyczące zabytków i historii miasta.

7. Corocznie na zlecenie Urzędu Miasta prowadzone są prace związane z pielęgnacją 40 pomników przyrody

8. Wykonano prace konserwatorskie i restauratorskie krzyży i kapliczek:

2013 r.

1. Kapliczka architektoniczna przy ul. Cieszyńskiej:

- wykonanie izolacji fundamentów,
- wykonanie nowej posadzki na gruncie,
- wymiana więźby dachowej i pokrycia dachowego,
- odgrzybienie ścian i wykonanie nowych tynków,
- wymiana stolarki okiennej,
- zabezpieczenie budynku przed wpływami eksploatacji górniczej,
- zagospodarowanie terenu wokół budynku.

2. Figura św. Jana Nepomucena, ul. Cicha / Świerczewskiego:

- odczyszczenie powierzchni rzeźby,
- usunięcie podmalowań,
- sklejenie utraconej głowy,
- impregnacja wzmacniająca strukturę kamienia,
- uzupełnienie ubytków formy gotową zaprawą,
- uzupełnienie polichromii i złoceń,
- hydrofobizacja.

2014 r.

1. Krzyż, ul. Pszczyńska 60:

- odczyszczenie kamienia z luźno leżących nawarstwień,
- demontaż krzyża oraz podstawy krzyża,
- przeszlifowanie skorodowanej warstwy lastryka,
- uzupełnienie ubytków,
- wykonanie nowej podstawy pod krzyż,
- montaż podstawy krzyża,
- wypolerowanie powierzchni lastryka,
- zabezpieczenie powierzchni lastryka środkami hydrofobowymi,
- usunięcie przemalowań z figury,
- rekonstrukcja polichromii,
- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej.

2. Figura ul. Świerczewskiego / Cicha (wykonanie prac naprawczo – konserwatorskich cokółu oraz badań ikonograficznych związanych z odtworzeniem napisu na cokole):

- odczyszczenie kamienia z luźno leżących nawarstwień,
- wykonanie nowego fundamentu wraz z izolacją pod cokół,
- przeniesienie rzeźby,

- odczyszczenia kamienia metodą strumieniowo ciśnieniową,
- uzupełnienie ubytków kamienia,
- uzupełnienie napisu na cokole,
- wzmocnienie kamienia,
- hydrofobizacja kamienia.

3. Krzyż ul. Pszczyńska 279:

- odczyszczenie kamienia,
- hydrofobizacja kamienia.

2015 r.

1. Krzyż ul. Powstańców Śl. 3A:

- wykonanie konserwacji krzyża

2. Wykonanie konserwacji figur stanowiących wyposażenie wnętrza kaplicy architektonicznej przy ul. Dąbrowskiego / Komuny Paryskiej:

- wykonanie konserwacji figur (3 drewniane i 4 gipsowe).

2016 r. (prace planowane, część realizacji przesunięto /aneksowano na rok 2017)

1. Kapliczka domkowa ul. Powstańców Śl. 165:

- wykonanie konserwacji kapliczki,

2. Krzyż przy ul. Partyzantów 20:

- wykonanie konserwacji krzyża.

3. Wykonanie konserwacji wanny kamiennej przy ul. Witeczaka w Jastrzębiu-Zdroju,

- wyciągnięcie wanny z jaru przy ul. Witeczaka,
- transport do pracowni konserwatorskiej,
- wykonanie konserwacji wanny,
- transport wanny na teren Parku Zdrojowego.

Podsumowując realizację Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Jastrzębie-Zdrój w okresie 2013 do 2016 należy stwierdzić, że cele programowe zostały osiągnięte. Finansowanie zadań następowało w ramach wyodrębnionych na ten cel środków, adekwatnie do zidentyfikowanych potrzeb. Wypracowano właściwe formy współdziałania różnych podmiotów przy ochronie zabytków. Zwiększyło się zainteresowanie społeczne posiadany zasobem w Gminie. Podjęto cenne inicjatywy dotyczące wyeksponowania posiadanych obiektów i podjęto działania na rzecz uatrakcyjnienia ich pod względem turystycznym i edukacyjnym.

10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Źródłem finansowania programu opieki nad zabytkami są:

• **Środki publiczne**

- środki pochodzące z budżetu zatwierdzone uchwałą Rady Gminy

W tym:

- na opiekę nad zabytkami należącymi do zasobu komunalnego (na roboty budowlane i opracowanie projektów budowlano-wykonawczych),
  - na dotacje z budżetu miasta z przeznaczeniem na realizowane prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na terenie miasta Jastrzębie Zdrój, nie stanowiących jego własności,
  - na dofinansowanie w formie zwolnienia od podatku od nieruchomości budynków położonych przy ulicach znajdujących się na terenie historycznego układu miejskiego Miasta Jastrzębie-Zdrój, w których dokonano remontu elewacji,
  - na prace studialne i planistyczne związane z ochroną zabytków,
  - na finansowanie działań zwiększające atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych w tym działalność Galerii Historii Miasta,
  - na prace związane z pielęgnacją 40 pomników przyrody,
- środki pochodzące z funduszy Unii Europejskiej

W tym w ramach programów:

- środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego : Kontrakt Terytorialny dla Województwa Śląskiego – art. 5 ust. 1 pkt 5 Zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego.
  - "Kreatywna Europa" finansowe wsparcie dla sektorów kultury, audiowizualnego i kreatywnych. Głównymi celami programu są promocja europejskiej różnorodności kulturowej i dziedzictwa, budowanie kompetencji profesjonalistów, rozwój publiczności dla odbioru europejskich dzieł m. in. poprzez zwiększanie dostępu do kultury i utworów audiowizualnych,
  - „Europa dla obywateli” wspierający organizacje pozarządowe i samorządy, a także inne organizacje i instytucje nienastawione na zysk, działające w obszarze społeczeństwa obywatelskiego, kultury i edukacji, w realizacji projektów związanych z tematyką obywatelstwa europejskiego, inicjatyw lokalnych, zaangażowania społecznego i demokratycznego oraz pamięci europejskiej,
- środki i dotacje pochodzące z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

W tym w ramach:

Programy dotacyjne Narodowego Centrum Kultury:

- Narodowe Centrum Kultury wspiera inicjatywy zewnętrzne, instytucje i organizacje poprzez prowadzone programy dotacyjne i stypendialne.
- Dom Kultury + Inicjatywy lokalne realizowany jest zgodnie z założeniami Paktu dla Kultury. Celem działań podejmowanych w ramach programu jest poszerzenie dostępu do kultury, stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi współpracy, komunikacji, pobudzenie aktywności obywatelskiej w przestrzeni kultury, wykreowanie warunków sprzyjających nowoczesnej edukacji kulturalnej i artystycznej.
- Bardzo Młoda Kultura. Celem programu jest budowanie systemowych rozwiązań wzmacniających stymulowanie kreatywności i edukacji kulturowej przez 16 podmiotów wyłonionych w drodze konkursu - po jednym z każdego województwa.
- Kultura – Interwencje. Program stwarza warunki dla wzmacniania tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie regionalnym, lokalnym i krajowym poprzez finansowe wsparcie realizacji projektów upowszechniających dorobek kultury i zwiększających obecność kultury w życiu społecznym.

- dofinansowania Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego

W tym:

- dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, położonym na obszarze województwa śląskiego
- dotacje w trybie małego grantu
- dofinansowania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach priorytet OP 1.2. Ochrona parków wpisanych do rejestru zabytków i parków o charakterze regionalnym. WFOŚiGW w Katowicach udziela dofinansowania na wspieranie działań proekologicznych podejmowanych przez administrację publiczną, przedsiębiorców, instytucje i organizacje pozarządowe. Wysokość dofinansowania w formie dotacji może wynosić do 80% kosztów kwalifikowanych, z uwzględnieniem efektów zadania i możliwości finansowych Funduszu.
- dotacje organizacji pozarządowych.

• Środki prywatne

Sektor prywatny jest istotnym, ale mało wykorzystanym źródłem wspomagania zadań publicznych sfery ochrony i opieki nad zabytkami. Wykorzystanie tego źródła jest uwarunkowane odpowiednimi rozwiązaniami prawnymi. Do zwiększenia udziału środków prywatnych w ochronie i opiece nad zabytkami mogą przyczynić się działania państwa realizowane za pomocą tzw. partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP) i pomocy publicznej. W dniu 19 grudnia 2008 r. weszła w życie ustawa o partnerstwie publiczno – prywatnym. Istotą PPP jest współdziałanie w uzgadnianiu wspólnych celów i w skutecznej oraz efektywnej ich realizacji.

Wspieranie działań przedsiębiorców na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami przez udzielenie pomocy ze środków publicznych podlega w UE zasadniczym ograniczeniom. Pomoc publiczna to określone zasady wsparcia podmiotu gospodarczego przez państwo (na wszystkich poziomach: centralnym, regionalnym, lokalnym) oraz przez władze samorządowe, organizacje, a nawet osoby, nad którymi państwo nie sprawuje bezpośredniej kontroli, a które oferują pomoc na podstawie zleceń pochodzących od organów państwowych w jakiegokolwiek formie (np. dotacji, rozłożenia spłaty podatku na raty, zwolnienia z zaległości podatkowych, zwolnienia z należności niepodatkowych, udzielenia preferencyjnej pożyczki lub kredytu). Ochrona dóbr kultury jest jednym z dopuszczalnych rodzajów pomocy publicznej w UE, choć podlega zasadniczym ograniczeniom.

W zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku.

Sprawowanie opieki nad zabytkiem, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny ma jednostka samorządu terytorialnego, jest zadaniem własnym gminy.

Na zasadach i w trybie określonym w przepisach odrębnych prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku będącym w posiadaniu jednostek organizacyjnych zaliczanych do sektora finansów publicznych są finansowane ze środków przyznanych odpowiednio przez dysponentów części budżetu, którym podlegają te jednostki.

Osoba fizyczna, jest lub inna jednostka organizacyjna będąca właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru, bądź posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie może ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku. Dotacja taka może być udzielona przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ze środków finansowych z części budżetu państwa „Kultura i Ochrona Dziedzictwa Narodowego” lub przez wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda.

Dotacja może być udzielona do wysokości 50% (w szczególnych przypadkach 100%) nakładów koniecznych i może być udzielona na dofinansowania: nakładów na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, ustalonych na podstawie kosztorysu zatwierdzonego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków, które zostaną przeprowadzone w roku złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji lub w roku następującym po złożeniu tego wniosku, lub nakładów koniecznych do wykonania prac konserwatorskich, restauratorskich, lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, które zostały przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku.

Dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru mogą być również udzielane przez organ stanowiący gminy, powiatu lub województwa na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

W Ministerstwie Spraw Wewnętrznych - Funduszu Kościelnym można się starać o dotacje - wyłącznie na planowane remonty i konserwację zabytkowych obiektów o charakterze sakralnym, na wykonywanie prac zabezpieczających obiekt (w szczególności remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie i odgrzybianie, izolację, remonty i wymianę zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwwłamaniowej, przeciwpożarowej itp.).

11. PLANOWANE FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTEKÓW W LATACH 2017- 2020

11.1 Kontynuacja działań prowadzonych do roku 2016 oraz zadania wynikające z priorytetów programu bieżącego

1. Projekty planowane na terenie i obiektach położonych w zabytkowym Parku Zdrojowym im. Mikołaja Witczaka w Jastrzębiu-Zdroju

1.1 W ramach naboru projektów do Kontraktu Terytorialnego Miasto Jastrzębie-Zdrój złożyło wniosek na przedsięwzięcie: **Modernizacja zabytkowego Parku Zdrojowego im. Mikołaja Witczaka oraz historycznych obiektów w Jastrzębiu-Zdroju**. Projekt bezpośrednio wpisuje się w następujące działanie Kontraktu Terytorialnego dla Województwa Śląskiego (PROGRAM OPERACYJNY INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO 2014-2020, PRIORYTET: VIII Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury, DZIAŁANIE: 8.1 Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury).

Głównym celem realizacji opisywanego przedsięwzięcia jest zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego, jakim jest Park Zdrojowy w Jastrzębiu-Zdroju wraz z zabytkowymi obiektami, które się w nim znajdują. Są to obiekty wpisane do rejestru zabytków.

Celem projektu jest przywrócenie pierwotnego stanu zagospodarowania Parku Zdrojowego oraz zanikających funkcji rekreacyjnych, społecznych, kulturalnych, gospodarczych, edukacyjnych i turystycznych tego obszaru.

Zakres rzeczowy projektu obejmuje:

- zagospodarowanie Parku Zdrojowego (m.in. remont ścieżek komunikacyjnych, oświetlenia, remont placu głównego parku, modernizację placu reprezentacyjnego),
- remont zabytkowego obiektu Galerii Historii Miasta,
- remont budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej (Masnówka),
- remont Letniej Kawiarenki,
- remont zabytkowego obiektu Domu Zdrojowego,
- remont zabytkowej Muszli Koncertowej,
- budowa placu zabaw,
- zakup elementów wyposażenia obiektów,
- system informacji wizualnej parku,
- promocję projektu.

Zakres opisanej wyżej fazy realizacji inwestycji został poprzedzony pracami przygotowawczymi tj.: opracowaniem dokumentacji technicznej, pozyskaniem decyzji administracyjnych, przeprowadzeniem wszelkich niezbędnych uzgodnień (m.in. RDOŚ w Katowicach), powołaniem zespołu projektowego.

Realizacja inwestycji jest odpowiedzią na zdiagnozowane w ramach projektu problemy w sferze przestrzenno – funkcjonalnej i społeczno – kulturowej. Problem główny zdefiniowany w ramach projektu to postępująca degradacja infrastruktury i terenu Parku Zdrojowego prowadząca do ograniczenia funkcji rekreacyjnych, społecznych, kulturalnych, gospodarczych, edukacyjnych i turystycznych terenu.

Rezultatem planowanej inwestycji jest poprawa warunków eksponowania i propagowania kluczowego elementu dziedzictwa kulturowego miasta Jastrzębie-Zdrój, zwiększenie dostępności infrastruktury kultury i dziedzictwa kulturowego oraz wzrost społeczeństwa w kulturze. Wniosek otrzymał pozytywną wstępną ocenę.

Inwestycja objęta przedmiotem projektu stanowi część większego projektu obejmującego zagospodarowanie przestrzeni Parku Zdrojowego, realizowanego w latach 2008 - 2016. Obecny projekt zamyka dotychczas realizowane działania w obrębie Parku Zdrojowego - opisane w rozdziale 9.1.

Głównym celem realizacji opisywanego przedsięwzięcia jest zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego, jakim jest Park Zdrojowy w Jastrzębiu-Zdroju wraz z zabytkowymi obiektami.

Realizacja celu głównego projektu przyczyni się do realizacji celów szczegółowych tj. m. in. do:

- wzrostu atrakcyjności Miasta Jastrzębia-Zdrój za sprawą zmodernizowanej przestrzeni parkowej i rozwojem świadczonej oferty kulturowej,
- wzrostu powierzchni przeznaczonej pod działalność kulturową o 17,38%.
- zachowania dla przyszłych pokoleń obiektów zabytkowych, rozwój rozpoznawalnych produktów turystycznych, o znaczeniu ponadregionalnym,

- poprawy warunków eksponowania i propagowania kluczowego elementu dziedzictwa kulturowego miasta Jastrzębie-Zdrój, zwiększenie dostępności infrastruktury kultury i dziedzictwa kulturowego oraz wzrost społeczeństwa w kulturze,
- rozwoju gospodarczego i ekonomicznego Miasta za sprawą wzrostu liczby odwiedzających obiekt dziedzictwa kulturowego (obszar parku zdrojowego),
- poprawy jakości życia mieszkańców Miasta (udostępnienie atrakcyjnej przestrzeni publicznej, rozwinięta i atrakcyjna oferta kulturowa).

1.2 Miasto złożyło wnioski o dofinansowanie realizacji projektu **Rewitalizacja obiektu Łazienki III w Parku Zdrojowym** w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) dla osi priorytetowej: V. Ochrona środowiska i efektywne wykorzystywanie zasobów dla działania: 5.3. Dziedzictwo kulturowe).

Jastrzębie-Zdrój to miasto o długich tradycjach przemysłowych. Wieloletnie ukierunkowanie na rozwój przemysłu doprowadziło do znacznych zaniedbań w zakresie utrzymania i rozwoju stref kultury i rekreacji w mieście. Jastrzębie-Zdrój od lat planuje wykorzystać potencjał kulturowy zabytkowego Parku Zdrojowego będącego swoistą wizytówką Miasta. Park Zdrojowy w Jastrzębiu-Zdroju stanowiący element Zespołu Uzdrawiskowego, jest obecnie najważniejszym i najcenniejszym zabytkiem Miasta. Nadal jednak w jego obrębie zlokalizowane są obiekty o dużym znaczeniu historycznym, będącymi zabytkami (zgodnie z wpisem na listę zabytków prowadzoną przez Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach), których stan techniczny jest zły i w związku z tym są one wykluczone z pełnienia funkcji kulturowej. Takim budynkiem jest m.in. obiekt nazwany „Łazienki III”.

Budynek Łazienek III został wybudowany w roku 1920. W czasach funkcjonowania uzdrowiska w budynku prowadzona była terapia wodna w postaci „biczów wodnych”, a także solarium (kąpiele słoneczne). W roku 1947 Łazienki III wraz z 80% uzdrowiska zostały przejęte pod zarząd Ministerstwa Zdrowia. Zniszczone podczas działań wojennych zostały odbudowane, a 1 czerwca 1949 r. wyremontowany budynek oddano do użytku jako Zakład Przyrodolecznicy. Od roku 1994 obiekt jest nieużytkowany. Z roku na rok jego stan techniczny ulega pogorszeniu. Bez podjęcia działań naprawczych obiekt zagrożony jest całkowitą i bezpowrotną degradacją. Zidentyfikowane problemy z punktu widzenia beneficjenta bezpośredniego to:

- degradacja zabytkowego obiektu dziedzictwa kulturowego Miasta,
- brak wykorzystania obiektu na funkcje zaspakajające potrzeby mieszkańców,
- ograniczone środki finansowe uniemożliwiające przeprowadzenia prac modernizacyjnych obiektu.

Zidentyfikowane problemy z punktu widzenia beneficjenta pośredniego to:

- oferta kulturalna miasta pozbawiona odniesienia do cennych obiektów historycznych,
- degradacja przestrzeni cennej historycznie (niszczący obiekt zabytkowy w obrębie Parku Zdrojowego).

Biorąc pod uwagę powyższe problemy zidentyfikowano problem główny, którym jest: niska atrakcyjność zabytkowego obiektu Łazienki III w Jastrzębiu-Zdrój.

Realizacja projektu jest odpowiedzią na zdiagnozowane problemy. Brak realizacji projektu skutkował będzie:

- utratą dorobku kulturalnego miasta poprzez nieodwracalną degradację obiektu zabytkowego,
- ograniczone kompetencje społeczne w dziedzinie kultury mieszkańców Jastrzębia-Zdrój.

Celem głównym projektu jest wzrost atrakcyjności zabytkowego obiektu Łazienki III w Jastrzębiu- Zdrój.

Cele szczegółowe:

- wykonanie prac zabezpieczających obiekt przed degradacją i umożliwiających realizację nowej oferty kulturalnej,
- zachowanie dorobku kulturowego miasta,
- wzrost kompetencji społecznych mieszkańców Miasta,
- aktywna walka z ograniczonym dostępem do infrastruktury kultury,
- stworzenie infrastruktury kulturalno-społeczno-edukacyjnej mającej wpływ na poprawę sytuacji społecznej Jastrzębia-Zdrój,
- poprawa estetyki zabudowy Parku Zdrojowego oraz wzrost jego atrakcyjności turystycznej.

Realizacja projektu w pełni wpisuje się w założenia wskazanego działania prowadząc do podniesienia atrakcyjności zabytkowego obiektu Łazienki III.

2. Opieka nad zabytkami należącymi do zasobu komunalnego:

W 2017 r. wykonano i zakończono prace :

1. Grobowiec rodziny Witczaków ul. Św. Jana Nepomucena:

- roboty demontażowe i rozbiórkowe,
- remont więźby dachowej (wymiana 30% elementów, zabezpieczenie konstrukcji),
- wymiana pokrycia dachowego,
- wymiana rynien i rur spustowych oraz obróbek blacharskich,
- wykonanie hydrofobizacji murów,
- wykonanie nowych tynków zewnętrznych,
- odtworzenie detali architektonicznych na elewacjach,
- odnowienie stolarki drzwiowej,
- montaż witraży w otworach okiennych,
- malowanie elewacji,
- wykonanie nowych tynków wewnętrznych,
- odnowienie posadzki,
- malowanie wnętrza grobowca,
- odnowienie krzyża wieńczącego kaplicę,
- remont strefy wokół budynku.

W kolejnych latach planuje się wykonywanie prac w zależności od pojawiających się potrzeb na podstawie wniosków.

3. Dotacje z budżetu miasta z przeznaczeniem na realizowane prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na terenie miasta Jastrzębie Zdrój, nie stanowiących jego własności

W roku 2017 udzielono dotacji z budżetu miasta jednemu podmiotowi w kwocie **59 992,77 zł** brutto.

Dotacje w kolejnych latach będą przyznawane zgodnie z zasadami na podstawie składanych przez właścicieli wniosków.

4. W ramach opieki nad zabytkami zlecono opracowanie projektów budowlano-wykonawczych:

2017 r.

„Rozbudowa i rewitalizacja zabytkowego budynku Łazienki III w Parku Zdrojowym wraz z zagospodarowaniem terenu przy ul. Witczaka 3 w Jastrzębiu-Zdroju, na dz. nr 831/36, 832/36, 968/14, 971/14, 1044/14 (obręb: Jastrzębie Zdrój)”.

2017 – 2018 r.

„Opracowanie dokumentacji projektowej (projektu budowlanego i projektu wykonawczego) rewitalizacji i przebudowy przestrzeni publicznych wzdłuż części ul. 1 Maja na odcinku od skrzyżowania z ul. Kościuszki do skrzyżowania z ul. Miarki”.

5. Opracowania studialne i inne celem podniesienia waloru krajobrazowego obszarów zabytkowych

Lokalny Program Rewitalizacji Jastrzębia-Zdroju został przyjęty Uchwałą Rady Miasta Jastrzębia-Zdrój nr IV.18.2017 z dnia 23.02.2017 r., zaktualizowany Uchwałą Rady Miasta Jastrzębia-Zdrój nr XII.78.2017 z dnia 25.05.2017 r. Na liście projektów głównych zaplanowanych do realizacji w ramach LPR-u (Rozdział 15 LPR - Opis projektów, Tabela 36 Lista i opis projektów głównych, realizowanych w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji) znalazł się cały szereg projektów związanych bezpośrednio lub pośrednio z ochroną zabytków, które wpisują się w priorytet:

PO-I) Ożywienie społeczno-gospodarcze obszaru rewitalizowanego poprzez kompleksowe działania o charakterze infrastrukturalno-architektonicznym (sfera przestrzenna).

Kierunki działania:

K1 - Odnowa urbanistyczna obszarów miejskich i uatrakcyjnienie przestrzeni publicznej,

K8 - Działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i historycznego miasta.

Przedmiotem tych działań będzie głównie zaliczone do **obszarów rewitalizacji - Osiedle Zdrój**, który opisano następująco: "Osiedle Zdrój obejmuje powierzchnię 450 ha i stanowi swoiste centrum Jastrzębia-Zdroju. Pod koniec 2015 r. liczyło 7.261 mieszkańców i było trzecim najbardziej zaludnionym osiedlem w mieście. W okolicy znajduje się wiele zabytkowych obiektów, m.in. Zabytkowy Zespół Uzdrawiskowy, Park Zdrojowy z Domem Zdrojowym, muszlą koncertową, letnią kawiarenką, pijalnią wód i licznymi pomnikami przyrody. Ponadto, na osiedlu zlokalizowane są m.in.: Galeria Historii Miasta, Państwowa Szkoła Muzyczna I i II stopnia z orkiestrą, Wojewódzki Szpital Rehabilitacyjny dla Dzieci, Urząd Skarbowy, Dom „Retro”, hotel „Dąbrówka”, apteka, szkoły, restauracje, sklepy, dom handlowy, banki, Sąd Rejonowy, Prokuratura Rejonowa, kąpielisko „Zdrój”, ZOD Akademia Górniczo-Hutnicza i Uniwersytet Trzeciego Wieku Wszechnica Edukacyjna."

6. Działania zwiększające atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych.

Większość tego typu działań związanych jest z obszarem zabytkowego Parku Zdrojowego i finansowana jest ze środków własnych Urzędu Miasta. Są to między innymi:

- Działalność całoroczna: Galerii Historii Miasta, Miejskiej Biblioteki Publicznej i Miejskiego Ośrodka Kultury,

Imprezy cykliczne lub organizowane jednorazowo:

- Festiwal Organizacji Pozarządowych,

- Festiwal Sztuk Wszelkich ZDERZENIA DZIAŁAŃ WRAŻLIWYCH. Organizacja imprezy z wieloletnią tradycją wynika z potrzeby i wrażliwości twórczej młodych ludzi. Promująca wszelkie odmiany twórczości artystycznej: muzyka, teatr, happeningi, wystawy, spotkania, poezja,
- Językowa akademia kultury pogranicza - wsparcie inicjatyw kulturalno-edukacyjnych (Miejska Biblioteka Publiczna) - poprawa świadomości na temat dorobku kulturowego pogranicza polsko-czeskiego- potrzeba poznania języka i kultury czeskiej,
- Piknik w Kurorcie (Miejski Ośrodek Kultury) Celem imprezy jest przywołanie klimatu dawnej Perły Uzdrowisk Śląskich, jak nazywano Jastrzębie-Zdrój w latach 20-30. XX w. Impreza ma walor edukacyjno-rozrywkowy. Poprzez przypomnienie historii miasta tworzy tożsamość historyczną mieszkańców.

7. Corocznie na zlecenie Urzędu Miasta prowadzone są i będą prowadzone nadal prace związane z pielęgnacją 40 pomników przyrody

8. Prace konserwatorskie i restauratorskie krzyży i kapliczek:

2017 r. (w trakcie realizacji):

1. Krzyż kapliczkowy z figurą Chrystusa i Matki Boskiej przy ul. Wspólnej 20A, dz. nr 259,
2. Krzyż kapliczkowy przy ul. 3 Maja, dz. nr 218/22.

2018 r. (planowane)

1. Krzyż przy ul. Bema,
2. Krzyż przy ul. Św. Jana Nepomucena.

11.2 Wysokość finansowania planowanych przez miasto zadań dotyczących opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego

W budżecie gminy na rok 2017 (uchwała Rady Gminy Nr XIV.158.2016 z dnia 22.XII.2016r. ze zmianami) przeznaczono na cele związane z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami około 760 tys. zł co stanowi 0.16% budżetu gminy.

W kolejnych latach 2018 do 2020 zgodnie z Uchwałą Wieloletni Plan Finansowy Nr XIV.157.2016 z dnia 22.XII.2017 r. ze zmianami przewiduje się przeznaczenie na cele związane z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami:

- w roku 2018 co najmniej 1,48 % budżetu gminy,
- w roku 2019 co najmniej 0,96 % budżetu gminy,
- w roku 2020 co najmniej 0,09 % budżetu gminy.

11.3 Instytucje oraz jednostki odpowiedzialne za monitoring działań związanych z realizacją programu

Jednostki organizacyjne oraz wydziały, które odpowiadają za realizację poszczególnych elementów GPOZ w zakresie:

- koordynacja, koncepcje, analizy - Wydział Architektury,
- finanse - Wydział Budżetu,
- podziały nieruchomości - Wydział Geodezji i Kartografii,
- zarządzanie budynkami - Miejski Zarząd Nieruchomości,

pomniki przyrody - Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa,
dofinansowania UE, realizacja inwestycji -.Wydział Infrastruktury Komunalnej i Inwestycji, Referat
ds. środków pomocowych.

Dla potrzeb realizacji projektów dofinansowanych ze środków Unijnych Zarządzeniem Prezydenta Miasta Jastrzębia-Zdrój nr.Or.IV.0050.195.2017 z dnia 24 marca 2017 r. został powołany zespół projektowy, w skład którego weszli pracownicy Wydziału Infrastruktury Komunalnej i Inwestycji, Wydziału Architektury oraz Wydziału Księgowości Budżetowej UM.

Wyznaczeni pracownicy posiadają odpowiednie wykształcenie, specjalistyczne przygotowanie zawodowe oraz wieloletnie doświadczenie w realizacji projektów inwestycyjnych.

WNIOSKI

Dla usprawnienia realizacji GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA JASTRZĘBIE-ZDRÓJ 2017-2020 celowym byłoby - podobnie jak przy realizacji projektów unijnych - powołanie zespołu składającego się z pracowników Urzędu Miasta (oraz z głosem doradczym przedstawicieli innych instytucji czy stowarzyszeń zainteresowanych problematyką) którego członkowie byłiby odpowiedzialni za koordynację wszelkie działań związane z ochroną i opieką nad zabytkami na terenie Jastrzębia-Zdroju.

12.1. WYKAZ WYKORZYSTANYCH MATERIAŁÓW I DOKUMENTÓW ŹRÓDŁOWYCH

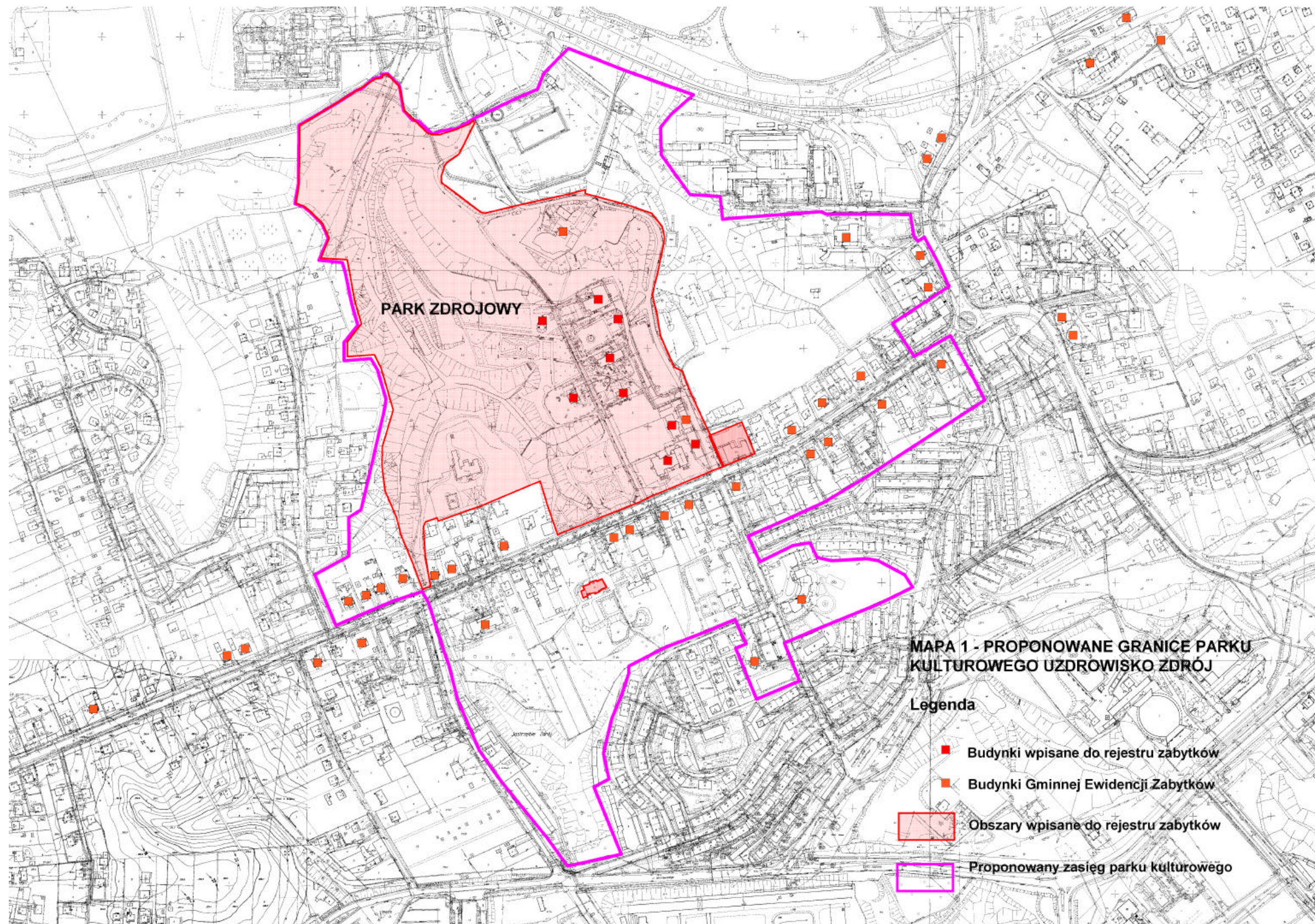
- Gminna Ewidencja Zabytków Miasta Jastrzębie-Zdrój, aktualizacja 2016, zawierająca: opis, tabele - Tabela 1. Obiekty i tereny wpisane do rejestru zabytków - ujęte w Wojewódzkiej i Gminnej Ewidencji Zabytków, Tabela 2. Zabytki archeologiczne ujęte w Wojewódzkiej i Gminnej Ewidencji Zabytków Tabela 3. Zabytki ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków, wskazane do ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego Tabela 4. Budynki dotychczas chronione - brak wskazań do dalszej ochrony. Karty adresowe: Karty adresowe zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków – 18 sztuk; Karty adresowe zabytków archeologicznych - 41 sztuk; Karty adresowe zabytków nieruchomości Gminnej Ewidencji Zabytków - 188 sztuk opracowana przez Pracownię Projektową Artop, Jolanta Singer-Zemła, Marek Zemła, 40-695 Katowice, ul. Traktorzystów 33.
- WOJEWÓDZKI PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM NA LATA 2014–2017 zał. do uchwały Nr IV/48/7/2014 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 10 marca 2014 r.
- Spis zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru (budynki i ich otoczenie, obszary) na terenie miasta Jastrzębie – Zdrój, ze strony internetowej Państwowej Służby Ochrony Zabytków w Katowicach, stan na listopad 2016 r. ("Decyzje o wpisie zabytków do rejestru" znajdują się w archiwum PSOZ)
- Obowiązujące Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Jastrzębie-Zdrój – Aktualizacja i tekst jednolity przyjęty uchwałą Rady Miasta Jastrzębie-Zdrój nr IV/34/ 2006 z dnia 28 grudnia 2006r. (w zakresie Ochrona dziedzictwa kulturowego i zabytków miasta Jastrzębie-Zdrój – ustalenia)
- Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego – 30 sztuk (w tym w 14 planach wskazano do ochrony zabytki nieruchome); Biuletyn Informacji Publicznej Miasta Jastrzębie-Zdrój stan na październik 2016 r.
- „PROGRAM OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA JASTRZĘBIE ZDRÓJ NA LATA 2013-2016” opracowanie: ABAKUS Pracownia Projektowo-Urbanistyczno-Konserwatorska, ul. Ks. bpa B. Bogdajna 25/2, 41- 500 Chorzów - przyjęty Uchwałą Nr XII.83.2013 Rady Miasta Jastrzębie-Zdrój z dnia 27 czerwca 2013 r. w sprawie: przyjęcia „Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta Jastrzębie-Zdrój na lata 2013-2016”
- Opracowanie w formie 74 sztuk kart adresowych: „Ewidencja obiektów zabytkowych i kulturowych na obszarze administracyjnym miasta Jastrzębie-Zdrój”; ABAKUS Pracownia Projektowo – Urbanistyczno - Konserwatorska, ul. Ks. bpa B. Bogdajna 25/2, 41- 500 Chorzów, kwiecień - czerwiec 2008 r.
- Wykaz zabytków nieruchomości z terenu gminy Jastrzębie-Zdrój wyznaczonych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków do ujęcia w wojewódzkiej ewidencji zabytków – przekazany pismem Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Katowicach znak K-NR-AF/4169/11337/1/10 z dnia 29 listopada 2010 r.
- „PROGRAM OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA MIASTA JASTRZĘBIE-ZDRÓJ NA LATA 2008-2012” opracowanie: ABAKUS Pracownia Projektowo – Urbanistyczno - Konserwatorska, ul. Ks. bpa B. Bogdajna 25/2, 41- 500 Chorzów – 2008 r.
- Opracowanie w formie 313 sztuk kart adresowych budynków i 74 sztuk kart adresowych krzyży i kapliczek: „Ewidencja obiektów zabytkowych i kulturowych na obszarze administracyjnym miasta Jastrzębie Zdrój”; ABAKUS Pracownia Projektowo – Urbanistyczno - Konserwatorska, ul. Ks. bpa B. Bogdajna 25/2, 41- 500 Chorzów, kwiecień - czerwiec 2008 r.
- Karty ewidencyjne zabytków architektury i budownictwa (karty białe) opracowane na Zlecenie UM w Jastrzębiu-Zdroju, przez Pracownię Projektową ARTOP, Jolanta Singer-Zemła, Marek Zemła, 40-695 Katowice, ul. Traktorzystów 33 i przekazane do archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Katowicach: w roku 2005 i 2006 – łącznie 36 sztuk
- Karty ewidencyjne zabytków architektury i budownictwa (karty białe - kopie) otrzymane przez UM Jastrzębie-Zdrój od Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Katowicach w roku 2006 (6 sztuk)
- Karty zabytków ze starej ewidencji (karty zielone) znajdujące się w materiałach archiwum WKZ w Katowicach udostępnione w trakcie prac planistycznych 2005-2007 r.
- Mapy: topograficzna, zasadnicza, ewidencyjna, cyfrowa baza budynków i adresów – przekazane przez Zamawiającego
- Umowa nr Ar.272.2016/W obejmująca: 1. aktualizację Gminnej Ewidencji Zabytków; 2. aktualizację

Gminnego programu opieki nad zabytkami; zawarta w dniu 18 maja 2016 r. pomiędzy Miastem Jastrzębie-Zdrój, 44-335 Jastrzębie-Zdrój, Al. Piłsudskiego 60 a Pracownią Projektową Artop, Jolanta Singer-Zemła, Marek Zemła, 40-695 Katowice, ul. Traktorzystów 33.

12.2. BIBLIOGRAFIA I MATERIAŁY ARCHIWALNE

1. Mapy historyczne (domena publiczna)
2. Poczty i fotografie archiwalne ze zbiorów Miejskiego Ośrodka Kultury w Jastrzębiu-Zdroju, ul. Witczaka 5 oraz Antoniego Przybyły - Antoszczuka, Jastrzębska Izba Regionalna, Jastrzębie-Zdrój, ul. 1 Maja 15 udostępnione w postaci elektronicznej w 2006 r.
3. "Jastrzębie Zdrój w zabytkach sztuki" Piotr Siemko, wyd. UM w Jastrzębiu-Zdroju, 1992 r.
4. "Studium wartości kulturowych i krajobrazowych miasta Jastrzębie" zespół autorski: B. Stankiewicz, L. Kistorz, E. Podbiał, H. Wiak-Marzec, E. Caban, oprac. na zlecenie UM w Jastrzębiu-Zdroju, 1993 r.
5. "Program rewaloryzacji zabytkowych obiektów architektury zlokalizowanych przy ul. 1 Maja w Jastrzębiu Zdroju", oprac. ABAKUS Chorzów, zespół autorski: E. Pilarska, A. Holeczko-Kiehl, R. Szopa, opracowano na zlecenie UM w Jastrzębiu Zdroju, 2000 r.
6. „Jastrzębie-Zdrój - dzieje Uzdrowiska. Parafia Najświętszego Serca Pana Jezusa 1951 - 2001" opracowanie: Towarzystwo Miłośników Ziemi Jastrzębskiej pod red. W. Lesiuka i E. Dawidejt -Jastrzębskiej, wyd. Państwowy Instytut Naukowy - Instytut Śląski w Opolu, 2001 r.
7. "Jastrzębie-Zdrój w starej fotografii" część 1-3, wyd. UM w Jastrzębiu Zdroju, 2002 –2003 r.
8. "Zapomniany życiorys śląskiego powstańca - Mikołaja Witczaka jr." Jarosław Mroźkiewicz, wyd. UM w Jastrzębiu Zdroju, 2006 r.
9. „Pijalnia wód / Pump room” M. Boratyn, wyd. UM w Jastrzębie-Zdrój 2014 r.
10. „Park Zdrojowy / The Park Spa” M. Boratyn, wyd. UM w Jastrzębie-Zdrój 2015 r.
11. „Zakład Marii / St. Mary’s Institute” M. Boratyn, wyd. UM w Jastrzębie-Zdrój 2016 r.

ZESTAWIENIA TABELARYCZNE

Tabela 1. Obiekty i tereny wpisane do rejestru zabytków - ujęte w Wojewódzkiej i Gminnej Ewidencji Zabytków

Tabela 2. Zabytki archeologiczne ujęte w Wojewódzkiej i Gminnej Ewidencji Zabytków

Tabela 3. Zabytki ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków, wskazane do ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego

Tabela 4. Budynki dotychczas chronione - brak wskazań do dalszej ochrony

Legenda do tabel i zbiorów

Wartość – wartość historyczna lub artystyczna

Stan zachowania – stan zachowania cech stylowych i artystycznych obiektu (nie stan techniczny!)

+++ - bardzo dobry

++ - dobry

+ - średni

0 - zły

nr karty GEZ08, formy ochrony – wskazanie obiektu do wpisu na listę GEZ na podstawie

GEZ_100 - zabytki nieruchome wymienione w „Gminnym programie opieki nad zabytkami Miasta Jastrzębie-Zdrój na lata 2013-2016” i posiadające karty adresowe z 2008r, _numer karty

REJ - zabytki nieruchome wpisane do rejestru znajdujące się na liście PSOZ w Katowicach

WEZ - zabytki nieruchome posiadające Karty ewidencyjne zabytków architektury i budownictwa (karty białe) w archiwum PSOZ w Katowicach

S - zabytki wskazane w obowiązującym Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Jastrzębie -Zdrój

mpzp_C80- zabytki chronione zapisami obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (C80 - symbol planu)

A - zabytki wskazane przez autorów opracowania w terenie

NWKZ - obiekty zaopiniowane negatywnie przez WKZ

Tabela 1. Obiekty i tereny wpisane do rejestru zabytków (wg WUOZ Katowice) - ujęte w Wojewódzkiej i Gminnej Ewidencji Zabytków

Lp	Adres, dzielnica	Funkcja, nazwa pierwotna oraz aktualna – zakres ochrony	Numer i data wpisu do rejestru	Data powstania	Wartość	Stan zachowania	Nr GEZ 2008 mpzp, uwagi
1	ul. Nepomucena 2 Jastrzębie Górne (adres wg WKZ ul. Pszczyńska 128 B)	Kościół parafialny pod wezwaniem świętej Katarzyny, barokowo-klasycystyczny Granice obejmują całość obiektu w ramach ogrodzenia i wyposażenie wnętrza	A/737/66, 5 VIII 1966 województwo katowickie	1825 r.	+++	+++	GEZ_185 mpzp C 79 U. Nr XII/126/2007 z dnia 28.06.2007r.
2	ul. ks. biskupa H. Bednorza 1A	Kościół parafialny pod wezwaniem świętej Barbary i Józefa, przeniesiony z Wodzisławia Śląskiego Jedłownika w 1974 r. Granice obejmują całość obiektu w ramach ogrodzenia i wyposażenie wnętrza	A/738/666, 5 VIII 1966 województwo katowickie	XVII wiek	+++	+++	GEZ_48 mpzp C75 U. Nr XII/120/2007 z dnia 28.06.2007r.
3	ul. 1 Maja 32 Jastrzębie Zdrój	D. Willa „Opolanka” (później budynek Sądu, obecnie nieużytkowany). Bez wyraźnych cech stylowych Granice ochrony obejmują cały budynek.	A/1468/92, 23 VI 1992 województwo katowickie	ok. 1928 r.	++	+ w trakcie wymiany dachu	GEZ_11 mpzp C64 U. Nr XII/125/2007 z dnia 28.06.2007r
4	ul. 1 Maja i Witeczaka Jastrzębie Zdrój	Zespół uzdrowski, którego integralnymi składnikami są wymienione poniżej elementy 4.1 – 4.10 Granice ochrony obejmują cały teren parku w ramach działek wymienionych w decyzji.	A/1524/93, 30 IV 1993 województwo katowickie	od 1861 r.	+++	+++	mpzp C 80 U. Nr XII/124/2007 z dnia 28.06.2007r. i C64 U. Nr XII/125/2007 z dnia 28.06.2007r.
4.1	ul. 1 Maja i Witeczaka	Park zdrojowy z elementami małej architektury	A/1524/93 - 1	od 1861 r.	+++	+++	mpzp C 80 i część wsch. mpzp C64
4.2	ul. Witeczaka 5	D. Dom Zdrojowy – Kasyno (obecnie Miejski Ośrodek Kultury)	A/1524/93 - 2	1862 r.	+++	+++	GEZ_283 mpzp C 80
4.3	ul. Witeczaka 3	D. Łazienki Nowe II (obecnie nieużytkowane)	A/1524/93 - 3	około 1926 r.	++	+	GEZ_287 mpzp C 80
4.4	ul. Witeczaka 4	D. Łazienki Nowe I (obecnie Galeria Historii Miasta)	A/1524/93 - 4	około 1912 r.	+++	+++	GEZ_288 mpzp C 80
4.5	ul. Witeczaka 3A	D. siedziba Dyrekcji Uzdrawiska tzw. Masnówka (obecnie biblioteka - rozbudowany 2007)	A/1524/93 - 5	około 1926 r.	++	++	GEZ_286 mpzp C 80
4.6	ul. 1 Maja 34A	D. Dom św. Józefa, tzw. klasztor (obecnie Klasztor S.S. Boromeuszek)	A/1524/93 - 6	koniec XIX w. / 1905 r.	++	++	GEZ_14 mpzp C 80

Lp	Adres, dzielnica	Funkcja, nazwa pierwotna oraz aktualna – zakres ochrony	Numer i data wpisu do rejestru	Data powstania	Wartość	Stan zachowania	Nr GEZ 2008 mpzp, uwagi
4.7	ul. 1 Maja 36 - 38	D. Zakład Marii (obecnie kościół parafialny pod wezwaniem Najświętszego Serca Pana Jezusa i dom parafialny)	A/1524/93 - 7	lata 70.XIXw., rozbudowa w 1898 r.	+++	+++	GEZ_17 mpzp C 80
4.8	ul. 1 Maja 34	D. Dom Aniołów Stróżów (później Szpital Kolejowy obecnie obiekt parafialny)	A/1524/93 - 8	1909 r	+++	++	GEZ_13 mpzp C 80
4.9	ul. Witeczaka 5 A	Pijalnia wód (obecnie kawiarenka letnia)	A/1524/93 - 9	około 1870 - przeb.1930 r.	++	++	GEZ_289 mpzp C 80
4.10	ul. Witeczaka 5 B	Muszla koncertowa	A/1524/93 - 10	około 1929 r.	++	+	GEZ_284 mpzp C 80
5	ul. 1 Maja 49 Jastrzębie Zdrój	D. Sanatorium fundacji Betania (obecnie hotel „Dąbrówka”) oraz jego najbliższe otoczenie w ramach działki.	A/149/05,16 VIII 2005 województwo śląskie	1905 r.	++	++	GEZ_23 mpzp C 80 U. Nr XII/124/2007 z dnia 28.06.2007r.
6	ul. Zamkowa 5 Borynia	Pałac, klasycystyczny (obecnie hotel). Granice obejmują całość obiektu i najbliższe otoczenie	A/565/66, 5 II 1966 województwo katowickie	XVIII wiek około 1781 r.	+++	+++	GEZ_303 mpzp Bo 72 U. Nr XII/119/2007 z dnia 28.06.2007r.
7	ul. Klubowa 2 Bzie Zameckie (adres wg WKZ ul. Zamkowa)	Dwór obronny, późnorenansowy (obecnie przedszkole, usługi). Granice obejmują całość obiektu i resztki dawnego założenia parkowego	A/736/66, 5 VIII 1966 województwo katowickie	XVII wiek około 1605 r.	+++	++	GEZ_99 mpzp R 84 U. Nr VII/72/2007 z dnia 22 .03. 2007r.
8	ul. Sławika 20 Szeroka (adres wg WKZ ul. Powstańców Śl.)	Kościół parafialny pod wezwaniem Wszystkich Świętych Barokowo-klasycystyczny. Granice obejmują całość obiektu i najbliższe otoczenie	A/571/66, 5 II 1966 województwo katowickie	XVIII/XIX wiek	+++	+++	GEZ_141 mpzp Bo 72 U. Nr XII/119/2007 z dnia 28.06.2007r
9	ul. Powstańców Śląskich 127 - rejon Szeroka	Kapliczka przydrożna, późnobarokowa z elementami klasycystycznymi Granice obejmują całość obiektu w ramach ogrodzenia (brak ogrodzenia).	A/572/66, 5 II 1966 województwo katowickie	XVIII wiek 1796 r.	++	++	GEZ_K 37 mpzp Bo 72 U. Nr XII/119/2007 z dnia 28.06.2007r

Tabela 2. Zabytki archeologiczne ujęte w Wojewódzkiej i Gminnej Ewidencji Zabytków**2.1 Stanowiska o ustalonej lokalizacji dla których sporządzono karty adresowe**

nr	lokalizacja	numer_WKZ	nr_na_obsz_AZP	rodzaj	chronologia	ochrona_mpzp	nr_działki_AZP
1	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	5	103-44 / 25	1.śląd osadniczy / 2fr. ceramiki 2. ślad osadniczy / 1fr. ceramiki	1. późne średniowiecze 2. okres nowożyty (poł XVI-XVII w)		(1.13-) 289/2
2	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	6	103-44 / 26	1.śląd osadniczy / 1fr. ceramiki 2. ślad osadniczy / 4fr. ceramiki	1. późne średniowiecze 2. okres nowożyty (poł XVI-XVIII w)		(1.14-) 89/25
3	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	7	103-44 / 28	śląd osadniczy / 5fr. ceramiki	okres nowożytny (poł XVII- XVIII w)		(1.4-) 306/101
4	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	8	103-44 / 29	śląd osadniczy / 2fr. ceramiki	późne średniowiecze		(1.7-) 90
5	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	9	103-44 / 30	1.śląd osadniczy / 1fr. ceramiki 2. ślad osadniczy / 1fr. kafla	1. późne średniowiecze 2. okres nowożyty (XVII-XVIII w)		(1.14-) 144/29
6	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	10	103-44 / 31	1.śląd osadniczy / 1fr. ceramiki 2. ślad osadniczy / 1fr. ceramiki	1. późne średniowiecze 2. okres nowożyty (poł XVI-XVII w)		(1.14-)91/29 (brak - jest 381/29)
7	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	11	103-44 / 34	śląd osadniczy / 3fr. ceramiki, 1 fr. kafla	okres nowożytny (poł XVII- XVIII w)		(1.10-) 224/20,225/20,75/29
8	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	12	103-44 / 35	1.śląd osadniczy / 4fr. ceramiki 2.osada / 10fr. ceramiki	1. późne średniowiecze 2. okres nowożyty (poł XVI-XVIII w)		(1.2-) 495/47,372/47,352/47,412/51(?)
9	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	13	103-44 / 36	1.śląd osadniczy / 3fr. ceramiki 2.osada / 16fr. ceramiki	1. późne średniowiecze 2. okres nowożyty (poł XVI-XVIII w)		(1.2-) 401/47,402/47, 448/47, 373/47
10	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	14	103-44 / 37	1. ślad osadniczy/ lodłupek i 1wiórowiec krzem. 2. śl. osadn./4fr. ceramiki	1. epoka kamienia 2.okres nowożytny (poł XVI-XVIII w)		(1.2-) 105/40 (wg. mapy i wsp 224/40)
11	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	15	103-44 / 38	osada / 43fr. ceramiki	okres nowożyty (poł XVI-XIX w)		(1.2-) 243/30,313/37,471/37,380/37
12	Jastrzębie-Zdrój -	16	103-44 / 39	śląd osadniczy / 3fr.	okres nowożytny (poł		(1.15-) 522/54

nr	lokalizacja	numer_WKZ	nr_na_obsz_AZP	rodzaj	chronologia	ochrona_mpzp	nr_działki_AZP
	Borynia			ceramiki	XVI- XVIII w)		
13	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	17	103-44 / 40	punkt osadniczy / 10fr. ceramiki, 1 fr. kafla	okres nowożyt (poł XVI-XVIII w)		(1.2) -251/4, 455/5
14	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	18	103-44 / 41	1. ślad osadniczy/ 1 drapacz krzemienny 2. śl. osadn./ 3fr. ceramiki	1. Schyłkowy paleolit/mezolit 2.okres nowożytny (poł XVII-XVIII w)		(1.15-) 464/67
15	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	19	103-44 / 42	osada / 15fr. ceramiki, 1 fr. kafla	okres nowożytny (poł XIV- XIXw)		(1.15-) 255/59, 467/59, 257/59
16	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	20	103-44 / 43	1.śląd osadniczy / 1fr. ceramiki 2. ślad osadniczy / 1fr. ceramiki	1. późne średniowiecze 2. okres nowożyt (poł XVI-XVII w)		(1.15-) 613/54
17	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	21	103-44 / 52	1.punkt osadniczy / 4fr. ceramiki 2. ślad osadniczy / 3fr. ceramiki	1. późne średniowiecze 2. okres nowożyt (poł XVII-XVIII w)		(1.11-) 697/51
18	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	22	103-44 / 53	1.śląd osadniczy / 1fr. ceramiki 2. ślad osadniczy / 2fr. ceramiki	1. późne średniowiecze 2. okres nowożyt (poł XVII-XVIII w)		(1.11-) 306/44
19	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	23	103-44 / 54	śląd osadniczy / 5fr. ceramiki	okres nowożyt (poł XVI-XVIII w)		(1.11-) 371/44
20	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	24	103-44 / 55	1.śląd osadniczy / 1fr. ceramiki 2. ślad osadniczy / 3fr. ceramiki	1. późne średniowiecze 2. okres nowożyt (poł XVI-XVIII w)		(1.11-) 314/42
21	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	25	103-44 / 56	punkt osadniczy / 9fr. ceramiki	okres nowożyt (poł XVI - XVIII w)		(1.11-) 612/14
22	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	26	103-44 / 57	1.śląd osadniczy / 3fr. ceramiki 2. ślad osadniczy / 1fr. ceramiki	1. późne średniowiecze 2. okres nowożyt (poł XVI - XVII w)		(1.11-) 310/40
23	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	27	103-44 / 58	1.śląd osadniczy / 1fr. ceramiki 2. ślad osadniczy / 2fr. ceramiki	1. późne średniowiecze 2. okres nowożyt (poł XVI - XVIII w)		(1.11-) 316/43

nr	lokalizacja	numer_WKZ	nr_na_obsz_AZP	rodzaj	chronologia	ochrona_mpzp	nr_działki_AZP
24	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	28	103-44 / 59	śląd osadniczy / 5fr. ceramiki	okres nowożyty (poł XVI-XIX w)		(1.12-) 474/13
25	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	29	103-44 / 60	śląd osadniczy / lodłupek krzemieny	epoka kamienna		(1.12-) 241/22
26	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	30	103-44 / 61	1.śląd osadniczy / 1fr. ceramiki 2. ślad osadniczy / 4fr. ceramiki	1. późne średniowiecze 2. okres nowożyty (poł XVI - XVIII w)		(1.12-) 476/22
27	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	31	103-44 / 62	1.śląd osadniczy / 1fr. ceramiki 2. ślad osadniczy / 1fr. ceramiki	1. późne średniowiecze 2. okres nowożyty (poł XVII - XVIII w)		(1.12-) 438/20
28	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	32	103-44 / 79	wieś / stanowisko archiwalne	początek XIV w. - czasy współczesne		brak / rejon ul. Świerkłańska
29	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	1	104-44 / 04	1.śląd osadniczy / 1fr. ceramiki 2. punkt osadniczy / 5fr. ceramiki	1. późne średniowiecze 2. okres nowożyty (poł XVII-XVIII w)		(1.4-) 282/73, 238/78 (brak- jest 238/70)
30	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	2	104-44 / 11	1.śląd osadniczy / 1fr. ceramiki 2. ślad osadniczy / 1fr. ceramiki	1. późne średniowiecze 2. okres nowożyty (poł XVII-XVIII w)		(1.4-) 274/15
31	Jastrzębie-Zdrój - Szeroka	1	104-44 / 12	śląd osadniczy / 2fr. ceramiki, 1 fr. kafla	okres nowożytny (poł XVII- XIXw)		(11.2-) 614/43
32	Jastrzębie-Zdrój - Szeroka	2	104-44 / 25	osada / 12fr. ceramiki	okres nowożytny (poł XIV- XIXw)		(11.7-) 195/68,244/68,193/68
33	Jastrzębie-Zdrój - Szeroka	3	104-44 / 26	śląd osadniczy / 1. rdzeń lub łuszczeń krzemieny 2. 1 fr. ceramiki	1. mezolit 2.okres nowożytny (poł XVII-XVIII w)		(11.7-) 95/13
34	Jastrzębie-Zdrój - Borynia	3	104-44 / 27	śląd osadniczy / 3fr. ceramiki	okres nowożytny (poł XVI- XVIII w)		(1.6-) 803/23
35	Jastrzębie-Zdrój - Szeroka	4	104-44 / 28	śląd osadniczy / 4fr. ceramiki, 1 fr. kafla	okres nowożytny (poł XVI- XVIII w)		(11.7-) 239/2
36	wg. WKZ	4	104-44 / 29	śląd osadniczy / 6fr.	okres nowożytny (poł	Uwaga:	989/11 (poza obszarem Jastrzębia-

nr	lokalizacja	numer_WKZ	nr_na_obsz_AZP	rodzaj	chronologia	ochrona_mpzp	nr_działki_AZP
	Jastrzębie-Zdrój - Borynia			ceramiki	XVI- XIXw)	Krzyżowice	Zdroju)
37	Jastrzębie-Zdrój – Moszczenica	?	105-43 /?	kurhan, gródek stożkowaty / brak	b.d.		brak / rejon ul. Kościelnej na podstawie GPOZ 2013_2
38	Jastrzębie-Zdrój - Cisówka	?	106-44 /?	1.śląd osadnictwa / 1drapacz krzemieny 2. ślad osadniczy / 5fr. ceramiki	1. epoka kamienia (paleolit?) 2. późne średniowiecze (XIII- XIVw)		brak / rejon ul. ks. P. Skargi na podstawie GPOZ 2013_5
39	Jastrzębie-Zdrój – Zdrój	?	105-43 /?	znalezisko luźne / 1 moneta – denar Antonina Piusa	okres wpływów rzymskich (138 - 161)		brak / rejon ul. Armii Krajowej - Miarki na podstawie GPOZ 2013_7
40	Jastrzębie-Zdrój – Moszczenica	?	105-43 /?	znalezisko luźne / 1 miedziana moneta Aleksandra Sewera	okres wpływów rzymskich (222-235)		brak / rejon ul. Kościelnej na podstawie GPOZ 2013_8
41	Jastrzębie-Zdrój – Zdrój	?	105-44 /?	1.śląd osadnictwa / 2 wyroby krzemienne 2. ślad osadnictwa / 1fr. ceramiki 3.śląd osadnictwa / 1fr. ceramiki 4. ślad osadnictwa / 4 fr. ceramiki	1. epoka kamienia (pal. schyłkowy- k. magdaleńska? 2. wczesna epoka brązu? 3. okres wpływów rzymskich 4. okres nowoż. (XVIIIw)		brak / rejon ul. Młyńska - Zamłynie na podstawie GPOZ 2013_9
2.2 Stanowiska o nieustalanej lokalizacji, dla których nie sporządzono kart adresowych							
42	Jastrzębie-Zdrój	?	?	b.d / przedm. żelazne : f. jeźdźca, 2 zapinki	okres wpływów rzymskich		GPOZ 2013_1
43	Jastrzębie-Zdrój	?	?	znalezisko luźne / 1 moneta rzymska	okres wpływów rzymskich		GPOZ 2013_3
44	Jastrzębie-Zdrój	?	?	b.d./ fr. ceramiki	epoka brązu (kultura łużycka)		GPOZ 2013_4
45	Jastrzębie-Zdrój – Ruptawa	?	?	1.śląd osadnictwa / 2 wyroby krzemienne 2. ślad osadnictwa / fr. ceramiki	1. epoka kamienia (pal. schyłkowy-mezolit) 2. wczesne średniowiecze		GPOZ 2013_6

Tabela 3. Zabytki ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków

Spis adresowy sporządzono w kolejności alfabetycznej według nazw ulic obowiązujących w momencie sporządzania kart adresowych (listopad 2016r.) Nazwy zmienione w związku z wejściem w życie Uchwały nr IV.25.2017 Rady Miasta Jastrzębie-Zdrój z dnia 23 lutego 2017 r. oznaczono gwiazdką *

dzielnica – zgodnie z podziałem na obręby geodezyjne

nr karty GEZ	adres : ulica numer dzielnica	Nazwa i funkcja, pierwotna oraz aktualna	czas powstania	wartość	stan zachow	uwagi	nr karty GEZ08, formy ochrony
1	1 Maja 1 Jastrzębie Zdrój	Budynek mieszkalny - willa	1920-39 r.	+	+		GEZ_1
2	1 Maja 7 Jastrzębie Zdrój	D. Willa Europejska, budynek mieszkalno-usługowy	1929 r.	++	++		GEZ_3 WEZ, S , mpzp C80
3	1 Maja 14 Jastrzębie Zdrój	D. Willa Franciszka/ Dyrdzianka budynek mieszkalno-usługowy	1932 r.	++	++		GEZ_4 WEZ, S, mpzp C64
4	1 Maja 15 Jastrzębie Zdrój	D. Willa Łucja budynek mieszkalno-usługowy	lata 20 XX w.	++	+		GEZ_5 WEZ, S , mpzp C80
5	1 Maja 17 Jastrzębie Zdrój	D. poczta budynek mieszkalno-usługowy	1939 r.	++	+		GEZ_6
6	1 Maja 20 Jastrzębie Zdrój	D. Willa Jastrzębianka budynek mieszkalno-usługowy	1931 r.	++	++	po remoncie	GEZ_7 S , mpzp C64
7	1 Maja 24 Jastrzębie Zdrój	Budynek mieszkalno-usługowy	pocz. XX w	+	+0		GEZ_8
8	1 Maja 29 Jastrzębie Zdrój	D. Żydowski zakład dla dzieci / Dom św. Jacka budynek mieszkalno-usługowy	lata 60. XIX w.	++	+		GEZ_9 WEZ, S , mpzp C80
9	1 Maja 33 Jastrzębie Zdrój	D. Willa Endera budynek mieszkalno-usługowy	1863 r.	++	+		GEZ_12
10	1 Maja 34 B Jastrzębie Zdrój	D. Kotłownia Zakładu Marii, budynek mieszkalno-usługowy	pocz. XX w.	++	+		GEZ_15 WEZ, S, mpzp C80
11	1 Maja 37 Jastrzębie Zdrój	D. Willa Anna budynek mieszkalno-usługowy	1864 r.	++	++		GEZ_18 S , mpzp C80
12	1 Maja 42 Jastrzębie Zdrój	Budynek mieszkalny - willa modernizm	lata 30 XX w	+	+		A, Abakus2000
13	1 Maja 43	Budynek mieszkalno-usługowy	pocz. XX w	+	+0		GEZ_19

nr karty GEZ	adres : ulica numer dzielnica	Nazwa i funkcja, pierwotna oraz aktualna	czas powstania	wartość	stan zachow	uwagi	nr karty GEZ08, formy ochrony
	Jastrzębie Zdrój						
14	1 Maja 45 Jastrzębie Zdrój	D. Hotel Hohenzollern / willa Betania / sanatorium Mieszko budynek mieszkalno-usługowy	1864 r.	++	++		GEZ_20 WEZ, S, mpzp C80
15	1 Maja 48 Jastrzębie Zdrój	Budynek mieszkalny - willa modernizm	lata 30 XX w	+	+		GEZ_22
16	1 Maja 50 Jastrzębie Zdrój	Budynek mieszkalny - willa modernizm	lata 30 XX w	+	+		GEZ_24 S , mpzp C80
17	1 Maja 52 Jastrzębie Zdrój	D. Willa Ranozsków budynek mieszkalno-usługowy	lata 30 XX w	+	+		GEZ_25 S , mpzp C80
18	1 Maja 56 Jastrzębie Zdrój	Budynek mieszkalno-usługowy - willa modernizm	lata 30 XX w	+	+0	cz. przebudowany, jak 58	GEZ_26
19	1 Maja 58 Jastrzębie Zdrój	Budynek mieszkalno-usługowy - willa modernizm	lata 30 XX w	+	+0	cz. przebudowany, jak 56	GEZ_27
20	1 Maja 60 Jastrzębie Zdrój	D. Willa Boży Dar budynek mieszkalny - modernizm	1935 r.	++	++		GEZ_28 S , mpzp C80
21	1 Maja 61 Jastrzębie Zdrój	D. Sanatorium Spółki Brackiej Uniwersytet Śląski	1911 r.	+++	++		GEZ_29 S , mpzp C80
22	1 Maja 67 Jastrzębie Zdrój	Budynek mieszkalny - willa modernizm	lata 30 XX w	+	+		GEZ_31
23	1 Maja 72 Jastrzębie Zdrój	Budynek mieszkalno - usługowy - willa	lata 20/ 30 XX w	+	+		GEZ_30 S , mpzp C80
24	1 Maja 74 Jastrzębie Zdrój	Budynek mieszkalny - willa modernizm	1936 r.	+	+		A
25	1 Maja 75 Jastrzębie Zdrój	Budynek mieszkalny - willa modernizm	lata 30 XX w	+	+		A
26	1 Maja 92 Jastrzębie Zdrój	Budynek mieszkalny - willa modernizm	lata 30 XX w	+	+		GEZ_33
27	11 Listopada 13 Jastrzębie Zdrój	D. Willa Emilia, DW Związku Kas Chorych, o. Urząd skarbowy	1928 r.	++	+		GEZ_34 WEZ, S, mpzp C79
28	11 Listopada 15 Jastrzębie Zdrój	D. Willa Hoppenów, pensjonat i restauracja, o. Urząd skarbowy	1929 r.	++	+		GEZ_35 WEZ, S, mpzp C79

nr karty GEZ	adres : ulica numer dzielnica	Nazwa i funkcja, pierwotna oraz aktualna	czas powstania	wartość	stan zachow	uwagi	nr karty GEZ08, formy ochrony
29	11 Listopada 40 Jastrzębie Zdrój	Budynek mieszkalny - willa modernizm	lata 30 XX w	+	+		GEZ_37
30	11 Listopada 52 Jastrzębie Zdrój	Budynek mieszkalny ceglany	lata 20 XX w	+	+	w GEZ08 zły adres (nr 54)	GEZ_39
31	11 Listopada 55 Jastrzębie Zdrój	Budynek mieszkalny	lata 20/ 30 XX w?	+0	+0	cz. przekształcony	GEZ_40
32	11 Listopada 59 Jastrzębie Zdrój	Budynek mieszkalny	pocz. XX w ?	+0	+0	cz. przekształcony	GEZ_41 S , mpzp C79
33	Armii Krajowej 90 Moszczenica	Budynek mieszkalny wielorodzinny	1919 r.	++	+	część kolonii robotniczej - 4 budynki	GEZ_43 S , mpzp C80
34	Armii Krajowej 92 Moszczenica	Budynek mieszkalny wielorodzinny	1919 r.	++	+	część kolonii robotniczej - 4 budynki	GEZ_44 S , mpzp C80
35	Armii Krajowej 94 Moszczenica	Budynek mieszkalny wielorodzinny	1919 r.	++	+	część kolonii robotniczej - 4 budynki	GEZ_45 S , mpzp C80
36	Armii Krajowej 96 Moszczenica	Budynek mieszkalny wielorodzinny	1919 r.	++	+	część kolonii robotniczej - 4 budynki	GEZ_46 S , mpzp C80
38	Bema w rejonie nr 12 Borynia	Kapliczka architektoniczna	pocz. XX w	+	+		GEZ_K7 mpzp Sz 73
39	Bema 84 Borynia	Budynek mieszkalny wiejski, zabudowania gospodarcze	pocz. XX w	+	+0		GEZ_50
40	Bema 86 Borynia	Budynek mieszkalny wiejski, zabudowania gospodarcze	pocz. XX w	+	+0		GEZ_51
41	Bema 110 Borynia	D. klasztor, ośrodek opiekuńczy, dom Wspólnoty im. Św. JPII	1911 r.	++	+	d. adres Partyzantów 110	GEZ_53 S , mpzp Sz 73
42	Boża Góra Prawa 29 Jastrzębie Dolne	Budynek mieszkalny	pocz. XX w	+	+		GEZ_54
43	Cieszyńska 23 Ruptawa	Kościół św. Trójcy - kościół paraf. ewangelicko-augsburski	1912 r.	++	+		GEZ_61 S , mpzp R 84
44	Cieszyńska 42 A Ruptawa	Budynek mieszkalny	pocz. XX w	+	+0	cz. przekształcony	GEZ_63
45	Cieszyńska 50 Ruptawa	Budynek mieszkalny	pocz. XX w	+0	+0	cz. przekształcony	GEZ_64

nr karty GEZ	adres : ulica numer dzielnica	Nazwa i funkcja, pierwotna oraz aktualna	czas powstania	wartość	stan zachow	uwagi	nr karty GEZ08, formy ochrony
46	Cieszyńska 101 Ruptawa	D. Komora / Strażnica Celna obecnie Dom Sołecki,	przeł. XIX / XXw.	++	+		GEZ_66 , WEZ S, mpzp R 84
47	Cieszyńska 112 Ruptawa	Budynek mieszkalny	1934r.	+	+		GEZ_67 S , mpzp M 85
48	Cieszyńska 116 Ruptawa	D. budynek folwarczny obecnie usługowo-handlowy	przeł. XIX / XXw	++	+0	cz. przekształcony	GEZ_68 S , mpzp M 85
49	Cieszyńska 198 Cisówka	Budynek mieszkalny wiejski	przeł. XIX / XXw	+	+0		GEZ_71
51	Cieszyńska 212 Cisówka	Budynek mieszkalny wiejski ze stodołą	lata 20/ 30 XX w?	+	+0	cz. przekształcony	GEZ_72 mpzp R88
52	Cieszyńska o.213 Cisówka	Kapliczka architektoniczna	Koniec XVIIIw.	++	++	d. adres Cieszyńska 209	GEZ_K14 mpzp R88
53	Cieszyńska 218 Cisówka	Budynek mieszkalny	lata 20/ 30 XX w?	++	+		GEZ_73
55	Dworcowa 44 Jastrzębie Zdrój	Budynek mieszkalny	1931r.	+	+0	cz. przekształcony w GEZ08 do skreślenia	GEZ_79
56	Dworcowa 46 Jastrzębie Zdrój	D. stacja kolejowa Jastrzębie Zdrój - budynek dworcowy	1911 r.	++	+0	zły stan techniczny, zniszczony dach	GEZ_80 WEZ ,S , mpzp C79
57	Dworcowa 46 rejon Jastrzębie Zdrój	D. stacja kolejowa Jastrzębie Zdrój - wieża wodna	1911 r./ przeb. po 1945 r.	++	+0	zły stan techniczny	GEZ_81 WEZ, S, mpzp C79
58	Fredry 20 Szeroka	D. Pruska Szkoła Powszechna o. Szkoła Podstawowa nr 18	1902, 1915r.	++	++	po remoncie, odtworzony detal	GEZ_82
59	Fredry 25 Szeroka	Budynek mieszkalny	lata 20 XX w?	+0	+0	cz. przekształcony	GEZ_83
60	Fredry 46 Szeroka	Budynek mieszkalny wiejski ze stodołą	lata 20/ 30 XX w	+	+	ceglany, detal	GEZ_84
61	Gagarina 17 Szeroka	Budynek mieszkalny	lata 20/ 30 XX w	++	+	ceglany, detal	S , mpzp Bo72
62	Gagarina 125 Szeroka	D. Spichlerz, mag. zbożowy obecnie nieużytkowany	II poł XIX w.	++	+	Zespół folwarczny Szeroka	GEZ_86 S , mpzp Bo72
63	Gagarina 125 - Szeroka	D. Obora	koniec XIX w., 1910	++	+	Zespół folwarczny Szeroka	GEZ_86 S , mpzp Bo72

nr karty GEZ	adres : ulica numer dzielnica	Nazwa i funkcja, pierwotna oraz aktualna	czas powstania	wartość	stan zachow	uwagi	nr karty GEZ08, formy ochrony
64	Gagarina 125 Szeroka	D. Dom oficjalisty	koniec XIX w.	++	+	Zespół folwarczny Szeroka	GEZ_87 S , mpzp Bo72
67	Św. Katarzyny 5, Jastrzębie Górne	Budynek mieszkalny ze stodołą, obecnie budynek parafii	pocz. XX w	+	+0	d. adres Pszczyńska 126	S , mpzp C79
68	Kilińskiego 13 B Ruptawa	Budynek mieszkalny wielorodzinny	1910-1920 r.	+0	+0	cz. przekształcony	GEZ_94
69	Kilińskiego 30 Ruptawa	Budynek mieszkalny	XIX / XX w.	++	+	w trakcie remontu	GEZ_96 S , mpzp R88
71	Kołłataja 4 Ruptawa	Budynek mieszkalny wiejski ze stodołą	1910-20 r	++	+		GEZ_100
72	Kołłataja 5 Ruptawa	Budynek mieszkalny wiejski ze stodołą	lata 20/ 30 XX w	+	+0	cz. przekształcone okna	GEZ_101
73	Kołłataja 16 tylny Ruptawa	Budynek mieszkalno -gospodarczy wiejski	XIX / XX w.	+	+	zabudowany za nowym	GEZ_102
74	Kołłataja 35 Ruptawa	Budynek mieszkalny wiejski	lata 20/ 30 XX w	+	+		GEZ_107
75	Komuny Paryskiej - Dąbrowskiego Moszczenica	Kapliczka architektoniczna	koniec XIXw	+	+	Dz. 9.6-1771/306	GEZ_K15 S , mpzp M 86
76	Komuny Paryskiej 34 Moszczenica	Budynek mieszkalny wiejski	XIX / XX w.	++	+	cz. przekształcone okna	GEZ_110
77	Komuny Paryskiej 34B Moszczenica	Budynek mieszkalny wiejski ze stodołą	lata 20 XX w	+	+		GEZ_111
78	Komuny Paryskiej 49 Moszczenica	Budynek mieszkalny wiejski	pocz. XX w	+	+0	cegłany, detal, cz. przekształcone okna	GEZ_112
79	Kościelna 3 Moszczenica	Kościół p.w. Matki Boskiej Różańcowej	1939-40, 1947-50	++	++		GEZ_114 S , mpzp M 85
80	Kościuszki 13A tylny Jastrzębie Zdrój	D. Willa Józefa Witczaka , obecnie Szkoła Muzyczna	1937 r.	+++	++	rozbudowana	GEZ_117 WEZ, S, mpzp C80
81	Kościuszki 14 Jastrzębie Zdrój	D. Sanatorium im. J. Piłsudskiego obecnie szpital	1928	+++	++		GEZ_118 WEZ, S, mpzp C80
82	Libowiec 2	Funkcja pierwotna nieznana	pocz. XX w	++	+	cz. przekształcony	A

nr karty GEZ	adres : ulica numer dzielnica	Nazwa i funkcja, pierwotna oraz aktualna	czas powstania	wartość	stan zachow	uwagi	nr karty GEZ08, formy ochrony
	Ruptawa	murowany, dach kolebkowy o. handel					
83	Lompy 10 Jastrzębie Dolne	D. Dwór Witeczaków obecnie nieużytkowany	XVIII/XIX w.	++	+ 0	zalecana ochrona z zespołem zieleni	GEZ_119 WEZ, S, mpzp C75
84	Nepomucena 2, Jastrzębie Górne	Budynek gospodarczy cmentarz	pocz. XX w	+	+	ceglany , detal	GEZ_188
85	Nepomucena 2, Jastrzębie Górne	Grobowiec rodziny Witeczaków cmentarz	przeł. XIX/XX w.	++	++		GEZ_189
86	Nepomucena 4 A - Jastrzębie Górne	D. Stodoła plebańska, budynek gospodarczy	1866 r	+	+		GEZ S , mpzp C 79
88	Okopowa 22 Jastrzębie Górne	Budynek mieszkalny wiejski	lata 20/ 30 XX w 1951r.	+	+	ceglany, detal, cz. przekształcone okna	GEZ_122
89	Osińska 8 Borynia	Budynek mieszkalny wiejski, zagroda	1910-20	+	+0	ceglany, detal, cz. przekształcone okna w GEZ08 Osińska 4	GEZ_123
90	Plebiscytowa 12 Borynia	Budynek mieszkalny wiejski, zagroda	lata 20/ 30 XX w	+	+	ceglany, detal w GEZ08 Łąkowa 12	GEZ_120
91	Plebiscytowa 39 Borynia	Budynek mieszkalny wiejski ze stodołą	lata 20/ 30 XX w	+0	+0	cz. przekształcony	GEZ_127
92	Płonki 1 A rejon - Ruptawa	Budynek mieszkalny obecnie sklep	pocz. XX w	+0	+0	cz. przekształcony	S , mpzp R87
93	Płonki 5 Ruptawa	Kościół paraf. p.w. Niepokalanego Serca Najświętszej Marii Panny	1949 r.	++	++		GEZ_128 S , mpzp R 87
94	Płonki 8 Ruptawa	Budynek mieszkalno – gospod. wiejski, nieużytkowany	1914 r.	+	+0	zły stan techniczny w GEZ08 bez nr adres	GEZ_130
96	Płonki 19 Ruptawa	Budynek mieszkalny o.budynek mieszkalno-usługowy	1910-20?	+	+0	cz. przekształcony	GEZ_129
97	Płonki 23 Ruptawa	Szkoła Powszechna o. Podstawowa nr 17	1951r	+	+0	w GEZ08 adres Kilińskiego 31	GEZ_97 S , mpzp R 87
98	Pochwacie 18 Jastrzębie Górne	Budynek mieszkalny wiejskiBB o. nieużytkowany	1910-20	+	+		GEZ_131
99	Podleśna 6	Budynek mieszkalny	lata 20/ 30 XX w				GEZ_132

nr karty GEZ	adres : ulica numer dzielnica	Nazwa i funkcja, pierwotna oraz aktualna	czas powstania	wartość	stan zachow	uwagi	nr karty GEZ08, formy ochrony
	Bzie Zameckie						
100	Połomska 7 Jastrzębie Dolne	Budynek mieszkalny, cegła, detal	1910-20	++	++		GEZ_133 S , mpzp C75
101	Połomska 9 Jastrzębie Dolne	Budynek mieszkalny o. budynek handlowo-usługowy	lata 20/ 30 XX w	+	+0		GEZ_134 S , mpzp C75
102	Połomska 18 Jastrzębie Dolne	Budynek mieszkalny wiejski, zagroda	1934 r.	+0	+0	przekształcone okna	GEZ_135
103	Powstańców Śląskich 24 - Szeroka	Budynek mieszkalny	1910-20	+	+	był zły adres 22	GEZ_137
104	Powstańców Śląskich 75 - Szeroka	Budynek mieszkalny	1910-20	+0	+0	okna przekształc. cegła detal pomalowana	GEZ_139
106	Powstańców Śląskich 98	Budynek mieszkalny	lata 20 XX w	+0	+0	ceglany detal, przekształcone okna	GEZ_140 S , mpzp Sz 73
107	Powstańców Śląskich 119 - Szeroka	Budynek mieszkalny	1933 r.	+0	+0	ceglany detal, przekształcone okna	GEZ_144 S, mpzp Bo 72
108	Powstańców Śląskich 123 A - Szeroka	Budynek mieszkalny	lata 20/ 30 XX w	++	+		GEZ_145 S , mpzp Bo 72
109	Powstańców Śląskich 142 - Szeroka	Budynek mieszkalny	1910-20	+	+0	ceglany detal, przekształcone okna	GEZ_147
110	Powstańców Śląskich 149 - Szeroka	Budynek mieszkalny	1910-20	+0	+0	cz. przekształcony	GEZ_148
111	Powstańców Śląskich 173 - Szeroka	Budynek mieszkalno-gospodarczy wiejski	1900-10	+	+		GEZ_150
112	Powstańców Śląskich 245, 245 A - Borynia	Budynek mieszkalny, czworaki – część zespołu	1900-10	+	+0	Zespół folwarczny w Boryni cz. przekształcony	GEZ_153 S , mpzp Bo 72
113	Powstańców Śląskich 247 A, 247 B, 247 C - Borynia	Budynek mieszkalny szeregowy – część zespołu	1900-10	+	+0	Zespół folwarczny w Boryni cz. przekształcony	GEZ_154 S , mpzp Bo 72
114	Powstańców Śląskich 249 A - Borynia	Budynek mieszkalny – część zespołu	1900-10	+0	+0	Zespół folwarczny w Boryni cz. przekształcony	GEZ_156 S , mpzp Bo 72
115	Powstańców Śląskich 253 - Borynia	Budynek biurowy – część zespołu	lata 20 XX w	+	+	Zespół folwarczny w Boryni	GEZ_157 S , mpzp Bo 72

nr karty GEZ	adres : ulica numer dzielnica	Nazwa i funkcja, pierwotna oraz aktualna	czas powstania	wartość	stan zachow	uwagi	nr karty GEZ08, formy ochrony
116	Powstańców Śląskich 253 - Borynia	D. obora lub chlewnia , obecnie ma	pocz. XX w	+	+0	Zespół folwarczny w Boryni cz. przekształcony	GEZ_158 S , mpzp Bo 72
117	Powstańców Śląskich 287 - Borynia	Budynek mieszkalny o. budynek mieszkalno-usługowy	1900-10	+	+0	cz. przekształcone okna	GEZ_160
118	Pszczyńska 5 Jastrzębie Dolne	Budynek mieszkalny, nieużytkowany	1900-10	+	+		GEZ_163
119	Pszczyńska 31 Jastrzębie Dolne	Budynek mieszkalny wiejski z zagrodą	lata 20/ 30 XX w	+	+	cz. przekształcone okna	GEZ_166 S , mpzp P74
120	Pszczyńska 37 Jastrzębie Dolne	Budynek mieszkalny wiejski z zagrodą	1900-10	+	+	detal	GEZ_168 S , mpzp P74
121	Pszczyńska 64 Jastrzębie Dolne	Budynek mieszkalny	lata 30 XX w	+	+		GEZ_172
122	Pszczyńska 77 A Jastrzębie Górne	Budynek mieszkalny wiejski	1910-20	++	+	detal	GEZ_173 S , mpzp P74
123	Pszczyńska 79 A Jastrzębie Górne	Budynek mieszkalny wiejski	1910-20	+	+0	cz. przekształcone okna, w GEZ08 wyrzucić	GEZ_175
124	Pszczyńska 101 Jastrzębie Górne	Budynek mieszkalny	1910-20	+0	+0	cz. przekształcony	GEZ_180
125	Pszczyńska 106 Jastrzębie Górne	Budynek mieszkalny	lata 20/ 30 XX w	+0	+0	cz. przekształcony	GEZ_181
126	Pszczyńska 108 Jastrzębie Górne	Budynek mieszkalny	1900-10	+0	+0	cz. przekształcone okna	GEZ_182
127	Pszczyńska 132 Jastrzębie Górne	Budynek mieszkalny	1947 r.	+0	+0	cz. przekształcone okna	GEZ_190
128	Pszczyńska 134 - Jastrzębie Górne	D. Szkoła gminna, o. budynek biurowy -Powiatowy Urząd Pracy	1922 r.	+++	++		GEZ_191 S , mpzp C 79
129	Pszczyńska 137 Jastrzębie Górne	Budynek mieszkalny - willa modernistyczna	lata 30 XX w	++	+		GEZ_192
130	Pszczyńska 146 Jastrzębie Górne	Budynek mieszkalny	lata 30 XX w	+0	+0	cz. przekształcony	GEZ_194
131	Pszczyńska 149 Jastrzębie Górne	Budynek mieszkalny	lata 30 XX w	+	+		GEZ_195

nr karty GEZ	adres : ulica numer dzielnica	Nazwa i funkcja, pierwotna oraz aktualna	czas powstania	wartość	stan zachow	uwagi	nr karty GEZ08, formy ochrony
132	Pszczyńska 158 Jastrzębie Górne	D. Szkoła katolicka obecnie Przedszkole	1884 r.	++	+		GEZ_196 S , mpzp C79
133	Pszczyńska 162 Jastrzębie Górne	Budynek mieszkalny	lata 30 XX w	+0	+0	cz. przekształcony	GEZ_197
134	Pszczyńska 174 Jastrzębie Górne	Budynek mieszkalny	1910-20	+0	+0	cz. przekształcony	GEZ_198
135	Pszczyńska 178 Jastrzębie Górne	Budynek mieszkalny wiejski, nieużytkowany	XIX-XX w	+	+	zły stan techniczny	GEZ_199
136	Pszczyńska 190 Jastrzębie Górne	Budynek mieszkalny o. budynek mieszkalno-usługowy	lata 20/ 30 XX w	++	+		GEZ_201
137	Pszczyńska 190 C - Jastrzębie Górne	D. budynek dworcowy, stacja kolejowa Jastrzębie Górne	1911 r.	++	++	nieużytkowany	GEZ_202 WEZ, S, mpzp C78
138	Ranoszka 24 A - Moszczenica	D. budynek dworcowy, stacja kolejowa Moszczenica	1913 r.	++	+	nieużytkowany	GEZ_208 WEZ, S, mpzp M86
139	Ranoszka 24 A - Moszczenica	D. budynek gospodarczy, stacja kolejowa Moszczenica, o. bar	1913 r.	+	+0		S , mpzp M86
140	Ranoszka 30 Moszczenica	Budynek mieszkalny wiejski	lata 20 XX w	+	+		GEZ_209
141	Ranoszka 38 Moszczenica	Budynek mieszkalny wiejski	1910-20	+	+		GEZ_210 S , mpzp M86
142	Ranoszka 53 B Moszczenica	Budynek mieszkalny wiejski	pocz. XX w	+	+0	zły stan techniczny-w GEZ adres Kościelna/Ranoszka	GEZ_113
143	Ranoszka 65 Moszczenica	Budynek mieszkalny wiejski ze stodołą	1910-20	+	+		GEZ_211
144	Ranoszka 105 A Moszczenica	Budynek mieszkalny wiejski ze stodołą	1910-20	+0	+0	cz. przekształcony	GEZ_212
146	Ranoszka 122 B Moszczenica	Budynek mieszkalny	1910-20	++	+		GEZ_213
147	Ranoszka 128 A Moszczenica	Budynek mieszkalny wiejski nieużytkowany	pocz. XX w	+	+		GEZ_215
148	Ranoszka 141 Moszczenica	Budynek mieszkalny	lata 20 XX w	++	++	zachowany wraz z ogrodzeniem	GEZ_217 S , mpzp R88

nr karty GEZ	adres : ulica numer dzielnica	Nazwa i funkcja, pierwotna oraz aktualna	czas powstania	wartość	stan zachow	uwagi	nr karty GEZ08, formy ochrony
149	Ranoszka 143 Moszczenica	Budynek mieszkalny	1927r.	++	++		GEZ_218
150	Rolnicza 5 Bzie Górne	D. zespół folwarczny , dom mieszkalny	pocz. XX w	+	+0		GEZ_221 S , mpzp Bz77
151	Rolnicza 5 Bzie Górne	D. zespół folwarczny , obora	pocz. XX w	+	+0		GEZ_223 S , mpzp Bz77
153	Sławika 12 Szeroka	Budynek mieszkalny wielorodzinny	koniec XIXw, 1910 r.	++	+0	Zespół folwarczny Szeroka, d. adres Gagarina 119C	GEZ_89 mpzp Bo 72
154	Staszica 3 Jastrzębie Zdrój	D. Sanatorium Huty „Pokój”, obecnie Sąd Rejonowy	1938 r.	+++	+++		GEZ_225 WEZ,S, mpzp C64
155	Szotkowska 39 A Moszczenica	Budynek mieszkalny wiejski	lata 20 XX w	+	+		GEZ_264
156	Niepodległości 6* (Świerczewskiego 6) Bzie Górne	D. budynek dworcowy, stacja kolejowa Bzie	1911 r.	++	++	nieużytkowany	GEZ_230 WEZ, S , mpzp Bz77
157	Niepodległości 34* (Świerczewskiego 34) Bzie Górne	D. Szkoła katolicka, obecnie Szkoła Podstawowa nr 15,	1912 r.	++	+	rozbudowana	GEZ_231 S , mpzp Bz77
158	Niepodległości 54* (d. Świerczewskiego 54*) Bzie Górne	D. gospoda rodziny Dziwoki, obecnie Pub wiedzmy	początek XX w	++	+	cz. przekształcone okna	GEZ_233 S , mpzp Bz77
159	Niepodległości 61* (Świerczewskiego 61) Bzie Górne	D. Szkoła ewangelicka, obecnie Przedszkole	1910-15r	++	+		GEZ_234
160	Niepodległości 81* (Świerczewskiego 81) Bzie Górne	Budynek mieszkalny	lata 20 XX w	+0	+0	lepszy niż 83 - do skreślenia 2008	GEZ_238
161	Niepodległości 167* (Świerczewskiego 167) Bzie Zameckie	D. kościół parafialny, obecnie nieużytkowany	lata 20 XX w	+	+	w GEZ08 zły nr 154	GEZ_250
162	Świerkłańska 36 Borynia	Budynek rolniczy gospodarczy, cegła, detal	pocz XX w	+	+	w GEZ08 zły adres (Świerkłańska 34)	GEZ_255

nr karty GEZ	adres : ulica numer dzielnica	Nazwa i funkcja, pierwotna oraz aktualna	czas powstania	wartość	stan zachow	uwagi	nr karty GEZ08, formy ochrony
163	Świerklańska 67 Borynia	Budynek mieszkalno - gospodarczy rolniczy	1914 r.	+	+0	w trakcie remontu	GEZ_256 S , mpzp Bo 72
164	Świerklańska 87 Borynia	Funkcja pierwotna nieznana o. budynek handlowo - usługowy	lata 20 XX w	++	+	Dach kolebkowy	GEZ_258
165	Świerklańska 96 Borynia	Budynek mieszkalny wiejski ze stodoła	1900-1920	+	+0	cegłany detal, przekształcone okna	GEZ_259
166	Świerklańska 114 Borynia	Budynek mieszkalny	1900-1920	+0	+0	cz. przekształcony	GEZ_260
167	Świerklańska 130 Borynia	Budynek mieszkalny	1910-1930r?	++	++	cegłano, tynkowy detal	GEZ_261
169	Świerklańska 151 Borynia	Budynek mieszkalny wiejski	pocz. XX w	++	+	detal tynkowany elewacji	GEZ_262
170	Traugutta 18 Cisówka	Budynek mieszkalny	1910-1930r?	+	+0	cz. przekształcone okna	GEZ_266
171	Traugutta 69 Cisówka	Budynek mieszkalny	1910-20	+0	+0	cz. przekształcony	GEZ_278
172	Traugutta 82 Cisówka	Budynek mieszkalny wiejski ze stodołą	1910-20	+	+		GEZ_280
173	Traugutta 94 Cisówka	Budynek mieszkalny, willa	lata 20 XX w	+	+	cz. przekształcone okna	GEZ_281
174	Traugutta 102 Cisówka	Budynek mieszkalny wiejski ze stodołą	1910-1930r?	+	+		GEZ_292
175	Widokowa 18 Cisówka	Budynek mieszkalny wiejski drewniany z bali	lata 20 XX w	++	+	w GEZ08 zły adres (Zdziebły 54)	GEZ_313
176	Witeczaka 7 Jastrzębie Zdrój	Łazienki Zdrojowe / Rozlewnia Wód Mineralnych / budynek mieszk-usługowy, nieużytkowany	1865r / 1926 r.	++	+0	pilny remont, renowacja	GEZ_285 WEZ,S , mpzp C80
177	Wodzislawska 28 Jastrzębie Zdrój	Budynek mieszkalny	lata 20/30 XX w	+	+0	cz. przekształcone okna	GEZ_291
178	Wojska Polskiego 4 Szeroka	Budynek mieszkalny wiejski	1910-20	+	+	detal tynkowanej elewacji	GEZ_292
179	Wojska Polskiego 11	Budynek mieszkalny wiejski	1900-10	+	+		GEZ_293

nr karty GEZ	adres : ulica numer dzielnica	Nazwa i funkcja, pierwotna oraz aktualna	czas powstania	wartość	stan zachow	uwagi	nr karty GEZ08, formy ochrony
	Szeroka						
180	Wojska Polskiego 31 Szeroka	Budynek mieszkalny wiejski	1910-20	+	+	zły stan techniczny	GEZ_294
181	Wolności 42 Szeroka	Budynek mieszkalny, cegła, detal	1910-20	+	+		GEZ_296
182	Zamkowa 6 Borynia	Budynek mieszkalno-gospodarczy wiejski	XIX/XX w	+	+0	zły stan techniczny w GEZ08 nr Zamkowa 4	GEZ_302
183	Zdrojowa 1 Jastrzębie Zdrój	D. Dom Kolejowy , budynek mieszkalny	1911 r.	++	+		GEZ_307 WEZ, S , mpzp C80
184	Zdrojowa 2 - Jastrzębie Zdrój	D. Willa Antonina, obecnie nieużytkowany	1910-20	++	+0	zły stan techniczny	GEZ_308 S , mpzp C80
185	Zdrojowa 5 - Jastrzębie Zdrój	D. Pensjonat Kałużów / Sanatorium Jastrzębianka budynek użyteczności publicznej	1930 r.	++	+		GEZ_309 WEZ, S , mpzp C64
186	Zdrojowa 5 A - Jastrzębie Zdrój	D. Sanatorium Zakład Dziecięcy Katowiczanka / Szpital	1929 r.	+++	++	obecnie nieużytkowany	GEZ_310 WEZ, S, mpzp C64
187	Zdziebły 13 Ruptawa	D. budynek dworcowy, stacja kolejowa Ruptawa	około 1935 r.	++	++	obecnie nieczynna , w trakcie remontu	GEZ_311 WEZ, S , mpzp R88
188	Zdziebły 19 Ruptawa	Budynek mieszkalny wiejski	lata 20. XX w.	+	+0	zły stan techniczny	GEZ_312

Uwaga :

Wykreślono z listy 12 obiektów - zaopiniowanych negatywnie przez Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w piśmie znak K-NR.5140.1.2017.PŚ z dnia 27 marca 2017 r.: nr karty GEZ : 37. Armii Krajowej 98, 50. Cieszyńska 204, 54. Cieszyńska 261, 65.Górnicza 1- cechownia, 66. Górnicza 1- hala sprzęż., 70. Kolonia Jana 6, 87. Okopowa 18, 95. Płonki 10, 105. Powstańców Śląskich 89, 145. Ranoszka 118, 152. Sławika 11, 168. Świerkłańska 145.

Tabela 4. Budynki dotychczas chronione - brak wskazań do dalszej ochrony

Nr	adres	obiekt	wartość	stan	powód usunięcia - uwagi	Nr karty GEZ 08 formy ochrony
1	1 Maja 5	budynek mieszkalno-usługowy	0	0	wyburzony	GEZ_2
2	1 Maja 80 A	budynek mieszkalny	0	0	współczesny / przebudowany	GEZ_32
3	Bema 26	budynek mieszkalny	0+	0+	przekształcony, niska wartość	GEZ_49
4	Bema 98	budynek mieszkalny	0+	0+	przekształcony, niska wartość	GEZ_52
5	Boża Góra Prawa 43	budynek mieszkalny	0+	0+	przekształcony, niska wartość	GEZ_58
6	Cicha 3	budynek mieszkalny	0	0	wyburzony	GEZ_59
7	Czyża 3	budynek mieszkalny wiejski	0+	0+	przekształcony, niska wartość	GEZ_74
8	Długosza 1	budynek mieszkalny	0+	0+	cz. przekształcony, niska wartość	GEZ_76
9	Dworcowa 4	dom mieszkalny, d.Bar Ubocze	+0	+0	przebudowany	S , mpzp
10	Dworcowa 46 Jastrzębie Zdrój	warsztat dworcowy + WC stacja kolejowa Jastrzębie Zdrój	0	0	wyburzony	S, mpzp
11	Fredry 9	budynek mieszkalny	0+	0+	przekształcony, niska wartość	GEZ_85
12	Kilińskiego 1 B	dom mieszkalny	0	0	wyburzony	S, mpzp
13	Kilińskiego 11	budynek mieszkalny	0+	0+	przekształcony, niska wartość	GEZ_93
14	Komuny Paryskiej 66	budynek mieszkalny	0+	0+	przekształcony, niska wartość	GEZ_265
15	Kościelna 3	garaże	+0	+0	przekształcony, niska wartość	GEZ_115
16	Kościelna 3	gospodarczy	+0	+0	przekształcony, niska wartość	GEZ_116
17	Miarki 15	willa, restauracja	+0	+0	wykreślony 2013 w uzgodnieniu z WKZ	GEZ_121
18	Nepomucena 4 A	d.plebania	0	0	wyburzony	S, mpzp
19	Plebiscytowa 11	budynek mieszkalny	+0	+0	przekształcony, niska wartość	GEZ_124
20	Plebiscytowa 23	budynek mieszkalny	0	0	w trakcie rozbiórki	GEZ_125
21	Plebiscytowa 33	budynek mieszkalny	0	0	współczesny / przebudowany	GEZ_126
22	Powstańców Śląskich 112	budynek mieszkalny	0+	0+	przekształcony, niska wartość	GEZ_143
23	Powstańców Śląskich 125 A	dawny zbór ewangelicki	0	0	wyburzony	S, mpzp
24	Powstańców Śląskich 196	budynek mieszkalny	+0	+0	przekształcony, niska wartość	GEZ_152
25	Powstańców Śląskich 253 - Borynia	b. gospodarczy - warsztat	0	0	całkowicie przekształcony	GEZ_159 ,S , mpzp

Nr	adres	obiekt	wartość	stan	powód usunięcia - uwagi	Nr karty GEZ 08 formy ochrony
		zespół folwarczny				
26	Przemysłowa 4 rejon	budynek dworcowy - Zofiówka	0	0	wyburzony	WEZ, S, mpzp
27	Pszczyńska 1	budynek mieszkalno - usługowy	++	+0	wykreślony 2013 w uzgodnieniu z WKZ dobry	GEZ_119
28	Pszczyńska 61	budynek mieszkalny	0+	0+	przekształcony, niska wartość	GEZ_170
29	Pszczyńska 63	budynek mieszkalny	0	0	przekształcony	GEZ_171
30	Pszczyńska 81	budynek mieszkalny	0+	0+	przekształcony, niska wartość	GEZ_176
31	Pszczyńska 99	budynek mieszkalny	0+	0+	wykreślony 2013 w uzgodnieniu z WKZ	GEZ_178
32	Pszczyńska 100	budynek mieszkalny	0+	0+	wyburzony	GEZ_179
33	Pszczyńska 180 /1900-10	budynek mieszkalny	+	+0	wykreślony 2013 w uzgodnieniu z WKZ	GEZ_200
34	Pszczyńska 210	budynek mieszkalny	+0	+0	przekształcone okna, bryła	GEZ_204
35	Pszczyńska 212	budynek mieszkalny	0+	0+	przekształcony, niska wartość	GEZ_203, mpzp
36	Pszczyńska 220	budynek mieszkalny	0+	0+	przekształcony, niska wartość	GEZ_205
37	Ranoszka 13	budynek mieszkalny	0	0	wyburzony	GEZ_207
38	Ranoszka 147	budynek mieszkalny	0+	0+	cz. przekształcony, niska wartość	GEZ_220
39	Rolnicza 5 (d.1)	stajnie d. folwark Bzie	0	0	wyburzony	GEZ_222
43	Sławika 8 - Szeroka	dom d.PGR Szeroka	0+	0+	lata 50-60 te wpisany omyłkowo adres?	GEZ ,S , mpzp
41	Staszica 6	budynek mieszkalny	+0	+0	cz. przekształcony, niska wartość	GEZ_226
42	Świerczewskiego 6	WC - stacja kolejowa Bzie	0	0	wyburzony	mpzp
43	Świerczewskiego 74	budynek mieszkalny	0+	0+	przebudowany ocieplony	GEZ_235
44	Świerczewskiego 83	budynek mieszkalny	+0	+0	przebudowany ocieplony	GEZ_239
45	Świerczewskiego 103	budynek mieszkalny	0+	0+	zły stan techniczny, cz. przekształcony, niska wartość	GEZ_240
46	Świerczewskiego 154	dom mieszkalny plebania	+0	+0	cz. przekształcony, niska wartość	GEZ_242
47	Świerczewskiego 154	garaże	0+	0+	cz. przekształcony, niska wartość	GEZ_243
48	Świerczewskiego 154	salka - barak	0+	0+	cz. przekształcony, niska wartość	GEZ_244
49	Świerczewskiego 160	budynek mieszkalny	0+	0+	cz. przekształcony, niska wartość	GEZ ,S , mpzp

Nr	adres	obiekt	wartość	stan	powód usunięcia - uwagi	Nr karty GEZ 08 formy ochrony
50	Świerczewskiego 212 A	budynek mieszkalny	0+	0+	cz. przekształcony, niska wartość	GEZ_247
51	Świerkłańska 8	budynek mieszkalny	0+	0+	cz. przekształcony, wykreślony 2008	GEZ_251
52	Świerkłańska 20	budynek mieszkalny	0+	0+	cz. przekształcony, wykreślony 2008	GEZ_253
53	Świerkłańska 31	budynek mieszkalny	0	0	współczesny / przebudowany	GEZ_254
54	Traugutta 41	budynek mieszkalny	0+	0+	wykreślony 2013 w uzgodnieniu z WKZ	GEZ_273
55	Traugutta 73	budynek mieszkalny	0	0	współczesny / wyburzony	GEZ_279
56	Wodzisławska 19	budynek mieszkalny	0+	0+	cz. przekształcony, niska wartość	GEZ_290
57	Wolności 20	budynek mieszkalny	0+	0+	cz. przekształcony, niska wartość	GEZ_295
58	Wolności 50 B	budynek mieszkalny	+0	+0	cz. przekształcony, niska wartość	GEZ_297
59	Wspólna 3 A	dom mieszkalny wiejski	+	+0	zły stan techniczny	GEZ_298
60	d. Wyzwolenia 30B obecnie Kowalczyka 8	budynek mieszkalny	0	0	brak - wyburzony ?	GEZ_300
61	Zdziebły 13 - Ruptawa	budynek gospodarczy dworca Ruptawa - nieczynna	0	0	wyburzony	mpzp